

לחיפוש נצחיות רוח קדשו של אור האורות הנחל נובע מקור חכמה

אבק שדה

ירחון חסידי ברסלב

בב"ד | גליון 13 | שבט תשע"ה

מחיר: 10 ש"ח

לחתור בבארו של משקה האילנות

הדרך לקירוב הנפשות עוברת בשקידה מתמדת בספרי התלמיד הגדול

יובל להפצת המעיינות

שיחה מיוחדת עם הרה"ח ר' אריה ויינשטוק מיסד ומקים 'קרון הדפסה דחסידי ברסלב' על ההדפסה וההפצה חוצת היבשות

מלובלין לירושלים

קורות חייו של החסיד הנלבב מראשוני המקורבים מפולין רבי יחזקאל מנדלאיל זצ"ל שישים שנה להסתלקותו בה' שבט תשט"ז אגרות ומכתבים המתפרסמים לראשונה

בגליון:

- 4 **זקין ויאמרו לך** דברות קודש מלהיבים ברוממות עבודת "השקאת האילנות"
- 8 **בברסלב בוערת אש** המעינות עליהם שתולים וגדלים האילנות נמצאים בתורתו של התלמיד המשקה הגדול
- 12 **ירח לא ידע מנואו** המשך בירור דברים אודות הביאורים הבלולים בדרושי "ליקוטי הלכות"
- 18 **בעקבי הצאן** האור והפנים וחיותו הנצחית של יחיד הדורות גנוזים בספריו הקדושים

חסידים הראשונים

מסכת חיי האמונה והביטחון של החסיד **רבי יחזקאל מנדלאיל ז"ל** מלובלין עובדות, סיפורים ומכתבים בפרסום ראשון

קרון אור

הרה"ח **ר' אריה ויינשטוק** שליט"א פותח את סגור לבו לראשונה ומספר את סיפור התקרבותו וכיצד נכנס ונשאב לעסק ההדפסה והפצה

יובל ספרים

סקירה ראשונה ומקיפה על הפעילות העניפה של **"קרון הדפסה דחסידי ברסלב"** - עם מלאות יובל שנות הדפסת וההאדרת ספרי רבינו הק' ותלמידיו ברוב פאר והדר מלווה במסמכים נדירים

עד שידרשנו

כשהלמדן ר' עקיבא-שלום חיות מטולטשין דרך על סף ביתו של מוהרנ"ת...

יו"ל ע"י

מערכת **אבקשה**

טל': 0747-800-141

פקס: 0747-800-142

מופץ ע"י

מערכת **ברסלב גלובל**

info@breslevglobal.com

עיצוב ועימוד:

שוקי קנר

©

כל הזכויות שמורות.

העתקת קטעי מאמרים,

או תמונות, אך ורק

באישור בכתב מהמערכת.

השקאת האילנות מדור לדור

אכן, עבודת השקאת האילנות של גאון עוזינו היא ציון דרך עבורנו, היא הוראת שעה אל בני הדור האחרון, להתדבק בדרכיו וללמוד וללמד את מעשיו הקדושים ללכת בעקבותיו ולהתמסר כליל בכל עסקינו להפיץ המעיינות חוצה להשקות בהם צאן קודשים.

היום יותר מתמיד חובת השעה נופלת עלינו, כל הנקרא על שמו הגדול והקדוש, לעסוק בקירוב נפשות כל אחד ואחד כפי מה שחנן אותו הבורא ברוך הוא, ולהטיב הסגולה לעם סגולה.

אכן, עבודת

השקאת האילנות

של גאון עוזינו היא

ציון דרך עבורנו,

היא הוראת שעה

אל בני הדור

האחרון, להתדבק

בדרכיו וללמוד

וללמוד את מעשיו

הקדושים ללכת

בעקבותיו ולהתמסר

כליל בכל עסקינו

להפיץ המעיינות

חוצה להשקות בהם

צאן קודשים

בימים אלו ובתקופה שכזאת, בהם תשפכנה אבני קודש בראש כל חוצות, חלילה לנו להעלים עיננו ולאטום אוזננו מזעקתם החרישית העולה עד לב השמים של בני אל-חי הצמאים לטיפות נוחם ומשוועים לטללי חיים המצויים לרוב באמתחת כל באי היכלות תורתם של הרב והתלמיד.

ולקראת יום חמשה עשר בשבט ראש השנה לאילנות, היום בו הפציע אורו של התלמיד משקה האילנות הגדול שבכל הדורות, התלמיד הקדוש שהביטו והסתכלו עליו ועל רבו מיום בריאת העולם ועד הנה ועל ידה יהיה נפעל ונגמר התיקון של כל העולמות בתכלית תכלית השלימות, נאזור חלצנו ונחגור מותננו לקבל מחדש עלינו ועל זרעינו, לקיים את צוואתו ומאמרו לכל

הבאים אחריו: שיהיה עיקר העסק שלכם יפוצו מעיינותיך חוצה.

והנתינה הזאת, בגוף בנפש ובממון ברצון ובסירחא בכל תנועה ותנועה, היא היא זאת שתעורר את האהבה, את ההתקשרות אל חיות חיותינו אל תיקון ותקוות כל הדורות והתכללות באור המאיר בכל העולמות.

וכבר מובטחים אנו בהבטחה חזקה איתנה ונאמנה, שכל הזורע את צדקותיו ויגיעותיו על אותם מימי הנחל הוא מתברך מיד, ועוד ממשיך הוא ישועות לכל ישראל: "השם יתברך ירחם על צמו ישראל, שיפוצו מעיינותיו חוצה, פי בהם תלויים כל הישועות של כל ישראל" (עלים לתרופה נו).

ה

שקאת האילנות היתה מאז ומתמיד עבודתם הנכספת של כל החוסים בצילו של בעל השדה, בזה היה סימן ההיכר על עוצם דבקותם באילנא דחיי, עד כמה השתדלו ובער לבם לקרב נפשות ישראל אליו יתברך ואל ראש צדיקיו.

צוואת קדשו של החכם דקדושה לפני הסתלקותו "גם יש לכם רשות לעסוק בשאר פרנסות, אבל בזה תשתדלו - להשקות אילנות", היתה משימת ומשאת נפשם ובוזה כל תכליתם ותקוותם בכל עסקיהם ועבודתם.

נאמנים היו כל ימיהם לקיום רצונו הקדוש של ראש בני ישראל אשר הוכיח והזהיר על כך מאוד, לבל נהיה כעצים יבשים שאינם מולידים ועושים פירות:

"כמה פעמים היה מדבר הרבה עמנו, והזהיר אותנו מאד לקרב נפשות להשם יתברך, להשתדל לדבר הרבה עם בני אדם כדי לעוררם ולהשיבם לקרבם להשם יתברך.

"והוא ז"ל האריך לדבר עמנו כמה וכמה פעמים מזה וזרז אותנו לזה מאד בכמה מיני לשונות, וכמה פעמים היה מבזה אותנו בכזיונות על שאנו מתעצלים בזה, ופעם אחת קרא אותנו עצים יבשים, על שאין אנו מולידים נפשות שיתקרבו להשם יתברך על ידינו:

"ופעם אחת, לליל מוצאי שבת, עמדנו לפני עם כמה אנשים מהחשובים שלו, והוכיח אותנו מאד כמה שעות על ענין זה, וספר אז הרבה מענין זה. וגם היה רצונו, שישעו נסיעות בשביל זה כדי לדבר עם בני אדם" (חיי מוהר"ן תקמ"ג).

ככל שהשתדלו להשקות את האילנות במימיו החיים הזכים והצחים של הנחל נובע מקור חכמה, ככל שהתמסרו לעבודת הקדוש הזאת ברצון, בסירחא וממון, כך יותר ויותר התמלאו ברוח חיים וחיות והאיר והתנוצץ בהם אורו הגדול וסוד נצחיותו.

העסק הקדוש הזה של השקאת האילנות והפצת המעיינות היתה נקודת חייו ועיקר עסקו של התלמיד המשרת הנאמן, סביב ציר זה סבבו כל מפעל ועבודת קודשו. כל מחשבותיו, דיבוריו ומעשיו היו קודש לשאוב מים חיים ממעיינות הישועה ולהשקות בהם את כלל גשמות ישראל האילנות הקדושים הגדלים בגן ובשדה העליון.

ללא לאות וללא הרף עסק בזה בכל לבו ונפשו, מסעות ונסיעות רבות ערך על פני ערים וארצות, בטלטולי דרך קשים ומפרכים, כדי לקרב ולהשיב את לב ישראל לאביהם שבשמים, להחיותם בשבעה משיבי טעם ולהטעמים מנעימות טעם האור הגנון.

כל זאת מלבד יגיעתו הגדולה וטרחתו העצומה בשקידה רבה ובמסירות נפש גמורה, להדר ולפאר ולפרסם את שם ותורת רבו הקדוש בעולם, שיפוצו מעיינותיו חוצה, להאיר בהם פני תבל ולהוריה על ידם את אמיתת אורו הנצחי.

"גם יש לכם רשות לעסוק בשאר פרנסות, אבל בזה תשתדלו - להשקות אילנות"

דיבורים בוערים כגחלי אש
מפיהם ומפי כתבם של גדולי החסידים
בדור העבר בחובת השקאת האילנות
הפצת המעיינות וקירוב הנפשות

מוגש בזה לקראת חמשה עשר בשבט ראש השנה לאילנות
- יום הולדתו של התלמיד הגדול מוהרנ"ת זיע"א
שכל עסקו היה להפיץ את המעיינות ולהשקות אילנות

ריבוי הכתב והדפוס של ספריו וספרי תלמידיו - בזה לבד עיקר הרפואה והתיקון של כל אחד

כל תיקון המעשר - לקבל על ידו ריבוי העושר דקדושה הנ"ל - אין זה, רק להשפיע את המעשר והצדקה הזאת להאם לבינה, שהיא המוכיח והרב העולה בשכל העליון כנ"ל [אשר גם פניו לא יראו כלל בידיים ריקניות חס ושלים, כמבואר מזה בספר הא"ב].

ואותו באמת קשה מאד למצוא גם בחייו הקדושים [כי סתום ונעלם הוא, כעצם הדעת שבשכל העליון הנ"ל שזוכה אליו, כמובא מזה במקום אחר], ומכל שכן וכל שכן כשנסתרת ונסתלק לגמרי, ואין לנו רק מה שנשאר אור פני חכמתו ונשמתו, בהתלבשותו בספריו הקדושים, אשר על זה מצווה ומזהיר מאד, בחינת משה הנ"ל, על מצות ריבוי הכתב והדפוס של ספריו, וספרי תלמידיו המקבלים אור פני חכמתו ותורתו מדור לדור. כי בזה לבד עיקר [הרפואה] והתיקון של כל אחד, בגוף ובנפש ובממון כנ"ל, כמבואר מכל זה מצירופי דבריו הקדושים במקום אחר. כי בזה לבד, עיקר תיקון הצדקה הנ"ל, להתרפא ולהתקן על ידה גם עתה, בגוף ונפש ובממון.

רבי אברהם בן רבי נחמן חזן ז"ל
ביאור הליקוטים על תורה ל'

'צריך כל אדם להשתדל ולעסוק בזה', 'כל אדם' דייקא, היינו יהיה מי שיהיה

..הן אמת שיודע אני בעצמי שאיני כדאי אפילו לפתוח את פי להזכיר את שמו הגדול יתברך שמו, ומכל שכן לעבוד אותו יתברך שמו, ומכל שכן לעורר את אחרים לעבודתו יתברך שמו, אבל מה אעשה, אין לי על מי לסמוך אלא על רחמי ה' יתברך ועל כוח וזכות רבינו הק' שהזהיר אותנו מאוד מאוד לדבר עם חברו ביראת שמים, כמבואר ב'ליקוטי הלכות' שפעם אחד גער בתלמידיו הק' וקרא אותם עצים יבשים, וכוננתו היה על מה שהם מתרשלים בהנהגה היקרה הזאת.

ומבואר בהתורה 'כי מרחמם ינהגם' (ליקוטי מוהר"ן תנינא סי' ז') ש'צריך כל אדם להשתדל ולעסוק בזה', 'כל אדם' דייקא, היינו יהיה מי שיהיה. כמבואר בהשיחות שלאחר הסיפורי מעשיות שפעם אחד ענה רבינו הק' ואמר בזה הלשון: 'כשאוחזין בזה, הוא דבר גדול מאד'. וביאר אדמו"ר הרב הצדיק ר' נתן זצוק"ל דבריו הקדושים, שכוונתו שאם האדם יאחז בזה הדבר, שאפילו אם הוא כמו שהוא, אף על פי כן הוא רוצה שחברו יהיה איש כשר, הוא מעלה גדולה מאוד.

וכמו ששמעתי מאנ"ש, שנראה מלשון רבינו הק' שאמר בהתורה הנ"ל "להשתדל ולעסוק בזה" והכפיל לשונו הנעים שאמר "להשתדל ולעסוק" נראה מזה שצריך לזה השתדלות עצום, היינו שאפילו אין לו שום היכרות עם האיש שרוצה לדבר עמו, עם כל זה יראה להשתדל ולעשות עמו איזה מסחר, אולי יצמח מזה שיוכל לדבר עמו איזה דיבורים טובים ויזכה על ידי זה להתעורר משנתו לעבוד אותו. הן אמת שהשי"ת בעצמו הוא המעורר ישנים אלו הישנים בתאוות עולם הזה, אבל עם כל זה רצונו ית'

שהתעוררות הזאת יהיה נעשה על ידינו.

ועוד נראה מלשון רבינו הק' שאמר "לעסוק בזה", שצריכין להיות בקי בזה העסק כמו בהעסק המשא ומתן, היינו כמו שבענין המשא ומתן הדרך הוא שאפילו אם האדם מאבד פעם איזה רובל-כסף שעשה, עם כל זה אינו מניח את המשא ומתן בעבור זה, כמו כן הוא בדבר הזה, היינו שאפילו אם איש אחד מאנשיו שהתחיל לקרבו לעבודתו ית' נפל קצת מעבודתו, עם כל זה לא יתייאש מלקרב אחרים לעבודתו ית'.

ויש ראייה לזה מהספר 'חיי מוהר"ן' (תקמ"ג) שמבואר שם שרבינו הק' אמר שאפילו לא יפעול אצל אלו האנשים שהתחיל לדבר עמהם, רק לפי שעה, הוא גם כן טוב מאד, היינו שאפילו אם יפלו מזה ח"ו ולא יעמדו בעבודתם, הוא גם טוב מאוד. כי סוף כל סוף יגמור השי"ת את שלו ולא ילך לאיבוד אפילו נפש אחת מישראל ח"ו ואפילו הפחות שבפחותים יזכה גם כן לעבוד אותו ית' על דרך האמת כי לא ידה ממנו נידח.

רבי ישראל קרדונר ז"ל
אמונת אומן ל"ה

ההכרח להיות מעורבים עם בני אדם, שעל ידי לימודם ישמע עוד אדם אחד ויתקרב

..כמו שמצאנו מה שאמרו חז"ל על הכפילות אשר נמצא בתורה, נתן תתן, פתוח תפתח, הענק תעניק וכו' ואמרו אפילו אלף פעמים, כן ממש הדבר הזה שהחויב שמביא רבינו ז"ל בהתורה 'כי מרחמם ינהגם' סימן ז' בליקוטי תנינא שמחויב כל אחד לדבר עם חברו ביראת שמים כדי שיהיה לו חליפות אחר כך כשיגיע זמנו להסתלק מן העולם. זה הדבר צריכין גם כן לחזור ולכפול כמה וכמה פעמים, אפילו אלף פעמים כנ"ל, רק מחמת שרבינו ז"ל מבאר שם אחר כך שבזה צריכין שיהיה לו בעצמו יראת שמים, כדי שיכנסו הדברים באוזני חברו וכדי שיתקיימו הדברים אצלו, ובפרט במקום רחוק שאי אפשר לדבר בפה רק על ידי כתב, על כן אין לנו רק להזכירם ולעוררם שיתמידו בלימוד הדיבורים אשר יצא מאלו אשר היה להם יראת שמים באמת, כאשר אנו רואים בחוש אשר אלפים נפשות התקרבו על ידי הספרים הנ"ל, אשר על ידי זה נתקרבו וקרבו אחרים, ואחרים עוד אחרים עד כעת ולדורי דורות הבאים, זה הכל בכוח של היראת שמים שלהם.

על כן חזקו והתחזקו לעורר אחד את חברו לקיים כל הג' נקודות המובא בהתורה 'ואתם תהיו לי ממלכת כהנים' סי' ל"ד עיי"ש, ובענין שהייתם מוכרחים להיכנס בביהמ"ד הישן, תדעו שמעיקרא דדינא פירכא, כי לא כך היה רצון רבינו ז"ל ותלמידו מורנ"ת ז"ל להיפרד מאנשים, אדרבה ההכרח להיות מעורבים עם בני אדם, ובפרט אצלכם שההתנגדות אינה כל כך, על כן יכול להיות שדייקא על ידי לימודם ישמע עוד אדם אחד ויתקרב. השומע ישמע, והחולל יחלל, אתם מחויבים לעשות שלכם, רק להיזהר לבלי להיכנס במריבות וקטטות ואפילו בוויכוחים, כמובא 'אל תכנס עם פיתויך בטוען ונטען', ואם יהיה רצונכם פעם אחת בשבוע להתקבץ במקום מיוחד לשמח את נפשכם במה שזכו לידע מכל זה הטוב,

מסתמא השי"ת יזמין להם הזמן והמקום לזה. והכל כפי הרצונות שלכם לזה, וסוף כל סוף ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ישרים אתו.

רבי דוד צבי דאשיווסקי ז"ל
אמונת אומן כ"ה

לקיים בפשיטות רצון רבינו ז"ל להיות 'יפוצו מעיינותיך חוצה'

כאשר זכינו בדור האחרון הזה שנתגלה לנו התחדשות התורה הק' דעתיקא סתימאה על ידי אדמו"ר צוק"ל שזכה להתגלות חידושי חורה אמתיים שהם דברים שכיסה עתיק יומין עד דרא דמשיחא, בוודאי צריכין אנחנו שלא להיות כפויי טובה ולהטיב מטובו לאחרים ולהודיע הסגולה לעם סגולה, ולקיים בפשיטות רצון רבינו ז"ל להיות 'יפוצו מעיינותיך חוצה', להדפיס ולהפיץ את ספריו הק' על פני תבל, וכמו שאמר הוא ז"ל 'הספרים שלי יודפסו ויחזור ויודפסו הרבה פעמים'.

וכל המסייע להדפסת ולהפצת הספרים הקדושים האלו יוכל על ידי זה גם הוא להמשיך עליו אור דעת הצדיק הק' ופנימיות התורה, כמו שאמר רבינו ז"ל בפירוש 'ביי דעם וואס איך נעם דעם גיב איך' [אצל מי שאני לוקח, אני נותן], היינו לקבל את התורה בשלימות, הוא אך כשמסייעים להיות נתינת התורה לזולתו, ועל ידי זה ממשיכים ביותר כוח המשפיע.

רבי אהרן לייב ציגלמן ז"ל הי"ד
נעימות נצח כ"ט

שיתגדל ויתקדש ויתפרסם גודל נוראות וקדושות של הצדיק האמיתי שעל ידי זה יתגדל ויתקדש שמו של מלך מלכי המלכים

ה' יודע האמת שכל מגמתי להיות בארץ הקודש, על דעת אדמו"ר זלה"ה באופן כזה להביא איוו פעולות טובות שם, שיתגדל ויתקדש ויתפרסם גודל נוראות וקדושות של הצדיק האמיתי שהוא החן והפאר והיופי של כל העולם שעל ידי זה יתגדל ויתקדש שמו של מלך מלכי המלכים הקב"ה. ויידעו כל תושבי ארץ הקודש שעיקר קדושת ארץ הקודש אי אפשר להרגיש, רק על ידי הבעל כוח האמיתי שיכול להוציא מהמקום ומהזמן, למעלה מן המקום ולמעלה מהזמן, ולהחיות בשבעה משיבי טעם, באמרות טהורות שלו, אפילו לחלושי כוח כמוני בגלות האחרון המר הזה, עד שנרגיש נעימות ומתיקות כזה, עד שנצעק אשרינו אשרינו מה טוב חלקנו בריקודין והמחאות כף בשמחה שאין לה גבול בפני קהל עם ועדה...".

רבי אברהם שטרנהארץ ז"ל
שארית ישראל ל"ה

הדפסת והפצת ספרי רבינו ז"ל ודעתו בעולם הוא עיקר ושורש גדול

יפריש מכל מיני שפע שישפע לו, על ידי כל אופן שיהיה, לכונן בה כל עניני רבינו ז"ל, דהיינו להחזיק נכדי ומקורבי הצדיק העוסקים בעבודת השם יתברך, וגם להדפיס ספריו, ושיוכלו להפיצם בישראל בנול גדול, ולהחזקת בתי מדרשו. וטוב להתחיל להפריש על זה על כל פנים תרומה (היינו שני אחוז) מהשפע שלו, עד שיזכה לעשר כל נכסיו.

הדפסת והפצת ספרי רבינו זכרונו לברכה ודעתו בעולם, הוא עיקר ושורש גדול, כי על ידי זה יוכלו כל בית ישראל להתקרב לדרך האמת אשר זה תכליתנו ותכלית כל העולמות, לכן צריכה העבודה הזאת להיות למקורבי הצדיק קודש קדשים, ויעסקו בה בכל כוחותיהם לשמה, ויבקשו בכל פעם עצות איך להרחיבה ולהפיץ מעיינותיו חוצה, להחיות ולהשיב נפש כל ישראל לאביהם שבשמים.

רבי יצחק ברייטר ז"ל הי"ד
חלוקי הנחל

להדפיס את כל מה שיחדש המעייין הנובע הזה בכל דור ודור

מצאתי חוב קדוש להודיע בשער בת רבים, ולקרוא לכל אנשי שלומינו ולכל אשר כבוד רבינו ז"ל יקר וקדוש בעיניו, לתמוך ולעזור את תפוצת ה"אור זורח" הזה בעולם, כל אחד כפי כוחו, הן בנדבת כסף, הן בקניין הספר הקדוש הזה בצאתו לאור עולם, כי הלא נצטוונו מפי רבינו ז"ל ותלמידו הק' מורג"ת ז"ל שכל ענין שלנו יהיה "יפוצו מעיינותיך חוצה", ולקיים זאת צריכין הן להדפיס ספריו הקדושים אשר נתחברו מכבר, והן להדפיס את כל מה שיחדש המעייין הנובע הזה בכל דור ודור, כפי הצורך להחיות ולהשקות את נפש נענה בכל דור, על פי ההקדמות והדרכים אשר הורונו רבינו ז"ל ותלמידו הקדוש.

רבי יצחק ברייטר ז"ל הי"ד
קובץ אור זורח, טבת-שבט תרפ"ט

אנשי שלומנו היו עושים נסיעות מעיר לעיר

מובא בהתורה 'כי מרחמם ינהגם' בליקוטי תנינא ז', צריך לזוהר מאד לדבר אחד עם חברו, כשימלאו ימיו ויגיע זמן הסתלקותו הוא מלושב בהדיבורים שהכניס בחברו ממש כאילו נשאר קיים בזה העולם שזה עיקר החליפות, 'פי ידבר חכמות והגות לבי תבונות' ר"ת 'חליפות', והוא מסוגל לאריכות ימים, כי רבינו ז"ל אומר כשימלאו ימיו זה אריכות ימים. כמו שראיתי כל ימי גדלתי בין אנ"ש היקרים שיחיו וכל חיותם ותקותם לנצח היה רק מה שהרבו לדבר מאדמו"ר ז"ל.

אנשי שלומינו היו עושים נסיעות מעיר לעיר (חיי מוהר"ן תקמ"ג) כדי לדבר מעצות הקדושות של רבינו ז"ל, בפרט לקרב אנשים לרבינו ז"ל זה גדול מאד מאד, לעתיד וועט מען וויסין דאס גרויסקייט [לעתיד נדע את גדולת דבר זה]. לעת עתה זאת הלכה ברורה בלי שום ספק שמחוייבים אנחנו להשתדל בזה בכל מיני תחבולות כדי שנוכל לדבר מקדושת רבינו ז"ל.

רבי לוי יצחק בנדר ז"ל
תמימי דרך ס"ג

גם כשעוסקים בשאר עבודות, צריך להעלות במחשבתו איך להחיות את אחרים

והנה יש לדייק בלשון המעשה הק' (מחיגר) שאמר: 'מותר לכם לעסוק בשאר פרנסות גם כן, אך זה יהיה עסקכם תמיד להשקות אילנות',

בכוחו של רבינו גם העניים עוסקים בהדפסה

היה יהודי אחד שהיה מוכר יין וכל מיני משקאות, קראו לו ר' יום טוב ולוטניק. הוא היה ליטאי, אלא שהוא נתקרב עם לב בוער כזה - שלא היה אכפת לו מן החנות וענייני עולם הזה, רק רבינו, רק רבינו! והוא היה מדפיס - אז לא היה 'קרן הדפסה', לא היה בשביל מי להדפיס, אבל הוא בער להדפיס ולהדפיס. הכלל, הוא התחיל להדפיס את ה'משיבת נפש' ו'השתפכות הנפש'. והלא אי אפשר לאיש אחד להוציא כל נכסיו כדי להדפיס, אבל אני ידעתי שיש לו לב בוער כזה לרבינו. והיה לו חנות, והיה לו חדר קטן ששם היה נכנס ללמוד ספרי רבינו, ואני הייתי רגיל ליכנס באותו החדר.

ואני היה לי משפחה גדולה, ובביתי אין שום חתיכת לחם, אף על פי כן כשהייתי הולך לר' יום טוב ולוטניק, לא דיברתי כלום מזה. והוא היה חכם, והבין שכל המטרה שלי הוא רק כדי שנוכה לקרב את כל העולם לרבינו, שידפיסו את ספרי רבינו. ואני רציתי לחזק את היהודי הזה, כדי שיהיה חזק בזה. הכלל, היה באיזה יום ששי אחר צהריים, חגרת עצמי בעזות, עם גבורה, אני ביישן בטבע מלבקש נדבות, הכלל, נכנסתי לאיזה חנות, והמוכר ראה פנים כאלו, עם התלהבות כזה, עם גבורה כזה, הוא הכיר. הכלל, הוא נתן לי כסף. וכך הלכתי מחנות לחנות, ראיתי שהקב"ה מצליח דרכי ונותנים לי. ובאותו יום קיבצתי שבעים וחמש פרוטות! הלכתי, לא בשביל לחם, לא בשבילי, הלכתי כדי שיהיה איזה התחזקות לאותו אברך. ואת כל השבעים וחמש פרוטות נתתי לו ביום ששי אחר הצהריים תיכף, כדי שיהיה להדפסה. היום אי אפשר לשער את זה, גם אני התפלאתי, אבל הלכתי עם כזה התלהבות, כמו ה'בערגער', זה רק בכוחו של רבינו הקדוש שיכול לעשות כך - שיהיה איזה עני ויקבץ שבעים וחמש פרוטות, והולך תיכף למסור לו בשביל שיהיה לו התחזקות להדפיס.

רבי ישראל בער אודסר ז"ל

אשי ישראל

ולכאורה קשה; אם זה יהיה תמיד עסק, איך יוכלו לעסוק גם בשאר פרנסות? הרי תמיד יהיו עסוקים בזה? אלא התירוץ בזה, בוודאי צריך לעסוק הרבה בשאר פרנסות, ולפי דרכינו שאר פרנסות הם מרמזים על העבודות של תורה ותפילה, צדקה, חצות והתבודדות, אך כשעוסק בשאר פרנסות אלו יעלה במחשבתו הרי עתה אני צריך להחיות בדרך זו את גם את חברי, כי אם אני מרגיש מתיקות ותענוג בתפילה והתבודדות, עלי לקיים 'אל תמנע טוב מבעליו', עלי להחיות גם את אחרים... אדם כזה הרי בשעה שעוסק בשאר פרנסות הוא משקה אילנות, כי בכל פעולה ופעולה ועבודה שעושה חושב עצות איך לזכות גם את חברו שגם הוא ירגיש תענוג כזה.

רבי לוי יצחק בנדר ז"ל

מבועי הנחל

אם תהיה יותר מקושר להדעת הקדוש והנורא הזה, יהיה לך כוח לקרב הרבה נפשות לה' יתברך באמת

ובפרט כאשר אני ראיתי בעיני את מורי הקדוש רבי ישראל קרדונר זצ"ל, שבשביל מצוה כזאת - לעורר את לב חברו לעבודת השם יתברך באמת - הפקיר הכל ומסר נפשו ומאודו בשביל זה, וכמובא בליקוטי מוהר"ן אזהרה גדולה על מצוה זאת שכל אחד מישאל צריך ומחויב להשתדל ולעסוק בזה, לדבר עם חברו ביראת שמים ולהצילו מעבירות ר"ל, להכניס בו דעת ויראת שמים באמת... אני רואה ממכתביך שבעזרת ה' יתברך אם תהיה יותר מקושר להדעת הקדוש והנורא הזה, יהיה לך כוח לקרב הרבה נפשות לה' יתברך באמת, אבל אינך יודע מהכוח שלך, על כן אני מודיע לך זאת בכדי שתתחזק לשבר כל המניעות.

רבי ישראל בער אודסר ז"ל

מכתבי רי"ד, ל'

בברסלב בוערת אש

דיבורי אמת מלב אל לב

וְהָיָה כְּעֵץ שָׁתוּל עַל פְּלָגֵי מַיִם

השותל את עצמו על פלגי הנחל נובע מקור חכמה, ומתמיד בספריו, עֵצוֹ רַעֲנָן וּמְלַבֵּל, וגם בשנות בצורת לא ידאג ולא ימיש מעשות פרי. עד אשר יושקה האילן הקדוש בשלימות, ולא יישאר מן השדים וכוחות הטומאה מאומה... ■ מנפלאות עבודת 'השקאת האילנות' שציווה והזהיר אותנו החכם העליון דקדושה, מוגש בזה לכבוד יום חמשה עשר בשבט בשבט - ראש השנה לאילנות ויום הולדת התלמיד הדולה והמשקה הגדול מוהרנ"ת זי"ע

להשקות אילנות" (סיפורי מעשיות, מעשה מחיגר).
בהמשך המעשה, מסופר שוב על אילן, אשר החמה מספרת עליו בפני הלבנה, וכך היא אומרת:
"יש אילן שיש לו ענפים רבים, ופריו ועליו, וכל ענף וענף ופרי ועלה יש לו סגולה מיוחדת, שזה מסוגל לבנים, וזה מסוגל לפרנסה, וזה מסוגל לרפואת חולאת זה, וזה לחולאת אחרת - כל אחד ואחד מסוגל לדבר אחר. וזה האילן היו צריכין להשקותו, ואם היו משקין אותו היה מסוגל מאד" (שם).
לאחר מכן, מסופר שם על האילן שהשקאתו גורמת להשמדת השדים מן העולם, כשבסיומו של הסיפור אנו מתבשרים על כך ש"היה בין השדים רעב וחולשות וחרב ודבר, ונעשה מלחמות בין כל המלכים, ועל ידי

האילן הקדוש אשר עלינו להשקותו

"יש אילן" - מספר לנו רבינו במעשה מחיגר - "שאם היה אותו האילן נשקה, לא היה נשאר מן השדים כלום" (סיפורי מעשיות, מעשה ג).
קיימים שדים רבים בעולם; כוחות של טומאה רבים מספור. והדרך היחידה כיצד להשמידם, היא: להשקות את האילן!
לא לחינם, עיקר צוואתו של הזקן לבניו היא: להשקות אילנות. וכמסופר בתחילת ה"מעשה מחיגר":
"מעשה בחכם אחד, קודם מותו קרא את בניו ומשפחתו וציווה אותם להשקות אילנות. גם יש לכם רשות לעסוק בשאר פרנסות, אבל בזה תשתדלו -

זה נעשה רעידת הארץ ונפלה הארץ כולה ונשקפה האילן כולו, ולא נשאר מהם כלל, ונעשו פלא היו, אמר" (שם).

וכאשר אנו קוראים את המעשה מתחילתו לסופו, אנו מתחילים להבין שבעצם מדובר פה על "אילן" אחד; האילן אשר אותו מצווה הזקן לבניו להשקות; האילן אשר ענפיו עליו ופירותיו מסוגלים עד מאד; והאילן אשר השקאתו משמידה את השדים.

וכפי שמרמו על כך הרה"ק מטשעהרין ב"רמזי המעשיות" וכותב:

"מבואר ומובן לכל, כי דברי המעשה הזאת שגבו וגבהו ועמקו מאד ואין פותר אותם. אך אף על פי כן מובן ומבואר כי מדבר בה מסוד עולם התיקון והתרוממות קרן הקדושה וביטול כל הקליפות. והנה החכם שהזהיר לבניו ומשפחתו להשקות את האילנות הקדושים שמרמזים למה שמרמזים, וכמבואר בזה הרבה בזה הקדוש ובתיקונים וכמאמר אליהו 'דאיהו שקיו דאילנא' וכו' 'כמיא דאשקי לאילנא' וכו' 'אנת הוא עילת העילות דאשקי לאילנא' וכו'. וכמובן בהמעשה הזאת עצמה מענין שהיתה החמה מדברת עם הלבנה מענין האילן הקדוש שהיו צריכים להשקותו, וכן בסוף המעשה מבואר הרבה מענין האילן הקדוש שאם היה נשקה אז היו מתבטלים כל הקליפות כולם" (רמזי המעשיות, להרה"ק מטשעהרין).

גם רבי אברהם ב"ר נחמן מבאר ענין זה בעומק עצום, בספרו "חכמה ותבונה", וכותב בתוך דבריו:

"בדבר הרמז שיצא מפי רבינו זכרוננו בברכה בעצמו בענין הכתוב 'והיה כעץ שתול וכו' אשר פריו וכו' ועלהו וכו' וכל אשר יעשה יצליח", שזה מרמז על העץ והאילן שסיפרה השמש לפני הירח. ובקשרי דבריו הקדושים הנזכרים בספר ליקוטי מוהר"ן - כפי מסילתי אשר ביארתי בספר ביאורי הנ"ל - יש לבאר גם כן, שזה זה הוא האילן שהזכיר אחר כך, שבהשקאתו נתבטלים כל הקליפות והשדים ... וגם כפי סיפורו שם, נראה מבואר, שזה זה מה שציווה החכם לבניו שיעקר פרנסתם יהיה מהשקאת אילנות" (חכמה ותבונה, סימן ט).

כשכל זה מרומז במזמור הראשון שבתהילים, במאמרו של דוד המלך: 'וְהָיָה כְּעֵץ שְׂתוּל עַל פְּלָגֵי מַיִם אֲשֶׁר פָּרְיוֹ יִתֵּן בְּעֵתוֹ וְעֵלְהוּ לֹא יִבּוֹל וְכָל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה יִצְלִיחַ" (תהלים א, ג).

וכאשר אמר רבינו בעצמו, לאחר שסיפר מעשה זו:

"סוד מעשה זו מרומז בקפיטל א' שבתהלים: אשרי האיש ... והיה כעץ שתול על פלגי מים אשר פריו יתן בעתו ועלהו לא יבול וכל אשר יעשה יצליח. היינו האילן הנ"ל, שכל פריו ועליו הכל כאשר לכל מסוגל מאד כנ"ל. דוק ותשכח עוד איזה רמזים" (סיפורי מעשיות, סוף מעשה ג).

ומסיים מוהרנ"ת: "וכל זה הוא רק רמזים בעלמא שהאיר עינינו קצת, למען נבין ונשכיל קצת עד היכן הדברים מגיעים. אבל הדברים שתומים עדיין בתכלית ההעלם, כי כל אלו המעשיות שסיפר נָבְהוּ מאד מאד מדעת אנושי ונעלמים מעין כל חיי" (שם).

והיה כעץ שתול על פלגי מים

מיהו אותו "עץ שתול על פלגי מים"?

על כך אנו קוראים בתחילת המזמור, שם נאמר: 'אֲשֶׁרִי הָאִישׁ אֲשֶׁר לֹא הִלֵּךְ בְּעֵצַת רְשָׁעִים וּבְדַרְךְ חַטָּאִים לֹא עָמַד וּבְמוֹשֵׁב לְצִים לֹא יָשָׁב. כִּי אִם בְּתוֹרַת יי' חָפְצוֹ וּבְתוֹרַתוֹ יִהְיֶה יוֹמָם וְלַיְלָה" - ועל אותו איש, המתרחק מהרשעים והלצים ובתורת ה' חפצו, מסיים ואומר דוד המלך: 'וְהָיָה כְּעֵץ שְׂתוּל עַל פְּלָגֵי מַיִם אֲשֶׁר פָּרְיוֹ יִתֵּן בְּעֵתוֹ וְעֵלְהוּ לֹא יִבּוֹל וְכָל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה יִצְלִיחַ".

במזמור זה מספר לנו דוד המלך על החיגר:

"אשרי האיש אשר לא הלך ... לא ישב" - הלא הוא החיגר אשר עליו מסופר שלא היה יכול ללכת, ובהמשך אף לא יכל לשבת.

והוא זה אשר מתרחק מהרשעים והלצים - הלא הם השדים, שכל מהותם הוא להזיק ולהתלוצץ. "זה מתלוצץ איך הזיק תינוק והיולדת מתאבלת עליו, וזה מראה ליצנות אחרת, וכן כמה מיני ליצנות" (סיפורי מעשיות, שם).

ובהמשך גורם אותו חיגר [בעצם נוכחותו, כמבואר בחכמה ותבונה] להשקאת האילן, "והיה כעץ שתול על פלגי מים", והשדים נכרתים מן העולם.

והמסר העולה לגבינו הוא:

ככל שנלך בדרכי החיגר, כך ילך האילן ויושקה, והשדים יושמדו!

לא להיות עץ יבש!

"האדם עץ השדה" - אומרת התורה (דברים כ, יט) - והוא אף מכוון כנגד האילן העליון, עץ החיים. ואת האילן הזה יש להשקות.

כשם שהעץ הגשמי יש להשקות ולטפח, ואז הוא מוציא פירות טובים. כך גם האדם, צריכים להשקותו ולטפחו ולגדלו כראוי, ואז הוא גדל ומלבלב ומוציא פירות טובים.

כמו כן; האדם העוסק בתורה, אשר "עץ חיים היא למחזיקים בה", אסור לו להיות "עץ יבש", אלא עליו להשקות את האילן בכל עת, שילבלב ויוציא פרי.

וכדברי הוזהר הקדוש:

"וכאה חולקיה מאן דאשתדל באורייתא תדיר. מאן דאשתדל בה, מה כתיב ביה? כי אם בתורת יי' חפצו ובתורתו יתגה יומם ולילה. והיה כעץ, אמאי דא סמיך לדא? אלא מאן דאשתדל באורייתא יומם ולילה לא ליהוי כאעא יבישא, אלא כעץ שתול על פלגי מים! מה אילן אית ביה שרשין ואית ביה קליפין ואית ביה מוחא ואית ביה ענפין ואית ביה טרפין ואית ביה פרחין ואית ביה איבא, שבעת זינין אלין סלקין לשבעה עשר, לשבעין. אוף מלין דאורייתא אית בהו: פשטא דקרא, דרשא, רמז דקא רמזי חכמתא, גימטריאות, רזין טמירין, רזין סתימין אלין על אלין, פסול וכשר, טמא וטהור, איסור והיתר. מכאן ולהלאה מתפשטאן ענפין לכל

סטר, והיה כעץ ודאי" (זוהר ח"ג, פרשת בלק, דף רב ע"א).
ובתרגום ללשון הקודש:

"אשרי חלקו של זה שמשתדל [עוסק] בתורה תמיד. מי שמשתדל בה, מה כתוב בו? "כי אם בתורת ה' חפצו ובתורתו יהגה יומם ולילה, והיה כעץ". מדוע זה סמוך לזה? אלא מי שמשתדל בתורה יומם ולילה, לא יהיה כעץ יבש, אלא כעץ שתול על פלגי מים! מה אילן יש בו שרשים, ויש בו קליפות, ויש בו מח, ויש בו ענפים, ויש בו עלים, ויש בו פרחים, ויש בו פרי - שבעה סוגים אלו עולים לשבעה עשר, לשבעים, כך גם דברי תורה, יש בהם: פשט המקרא, דרש, רמז שרומז חכמה, גימטריאות, סודות תמימים, סודות נסתרים אלו על אלו, פסול וכשר, טמא וטהור, איסור והיתר. מכאן והלאה מתפשטים הענפים לכל צד, 'והיה כעץ' ודאי".

וכשאין האדם דואג להשקות בתדירות את עץ החיים, מתייבש האילן, ועליו מקונן החכם מכל אדם:

"על שִׁדְהָ אִישׁ עֲצַל עֲבָרְתִי וְעַל פְּרִם אָדָם חֶסֶר לֵב, וְהִנֵּה עֵלָה כְּלוֹ קִמְשׁוֹנִים פְּסוּ פְּנֵי חַרְלִים וְגָדָר אֲבָנָיו נִהְרָסָה" (משלי כד, ל-לא). אילנותיו של איש עצל, לא די שאינן מגדלות פירות, אלא הם מגדלים קוצים, קמשונים וחרולים. תחת ברוש יעלה נעצוץ ותחת הדס יעלה סרפד...

"וְאֶחָדָה אֲנֹכִי אֲשִׁית לְפִי רְאִיתִי לְקַחְתִּי מוֹסֵר" (שם, לב) - "כאשר ראיתי אני את כל זה, שמתי לבי להבין מה העצלות עושה, וכאשר ראיתי לקחתי מוסר לעווב דרך העצלות" (מצוד"ד). "מָעַט שְׁנוֹת מָעַט תְּנוּמֹת מָעַט חֶבֶק יָדַי לְשֹׁפֵב" (שם, לג) - "ראיתי כי דרך הנכון למעט בשינה ותנומה" (מצוד"ד).

רק מי שממעט בשינה ותנומה, ומשקיע בהשקאת גידול נשמתו - רואה ברכה בעמלו, ועצו מבלבל ומניב פרי.

להתחדש ולחדש תמיד!

"אין טוב להיות זקן. הן חסיד זקן, והן צדיק זקן. זקן אין טוב! כי צריך רק להתחדש בכל יום, להתחיל בכל עת מחדש" (שיחות הר"ן, נא). אסור להיות זקן, אסור להתייבש. חייבים להתחדש בכל פעם, ולהיות לח ורענן. "עוד יגובון בְּשִׁיבָה דְּשָׁנִים וְרַעֲנָנִים יִהְיוּ" (תהלים צב, טו). להתחדש בעבודת ה'; לחדש חידושי תורה; ולקרב נפשות חדשות להשם יתברך!

חסיד ברסלב אמיתי מתחדש תמיד, "כי אינו עץ יבש, חס ושלום, ואינו עומד על מדרגה אחת, רק הוא עץ ופורה בעבודתו יתברך מדרגא לדרגא" (ליקוטי הלכות, שילוח הקד, טו).

גם כשהוא לומד תורה, הוא לומד אותה בהתחדשות, ומחפש תמיד להוציא ממנה חזוקים חדשים ועצות חדשות. "כי כל אחד צריך להתייגע בתורה עד שיעשה פירות, שלא יהיה עץ יבש חס ושלום, רק יהיה בבחינת 'עץ פרי עושה פרי למינו' כמובא, דהיינו שיחדש בתורה

ויוציא מהתורה עצות אמיתיות לעצמו ולחבריו ומשפטי הנהגות ישרות" (ליקוטי הלכות, פקדון ה, מח).

ואז, הוא גם זוכה לקרב נפשות חדשות להשם יתברך. שכן, ככל שהאדם מתחדש בעבודת ה', ומחדש בתורה, כך גם הוא 'מדביק' בהתלהבות ורעננותו גם שאר נפשות, ומקרב מקורבים חדשים להשם יתברך ולצדיקו האמיתיים.

ככל שהוא מקורב לרבינו הקדוש באמת, כך בוערת בתוכו התשוקה למלאות את העולם כולו דעה את ה' כמים לים מכסים.

וכשאינו מקרב נפשות חדשות, מעיד הדבר על התייבשות העץ... כפי שהזוהרנו רבינו על כך, "זופעם אחת קרא אותנו עצים יבשים על שאין אנו מולידים נפשות שיתקרבו להשם יתברך על ידינו" (חיי מוהר"ן, תקמג).

חייבים להיות "עץ פרי עושה פרי" - לעבוד את ה' בהתחדשות, לחדש בתורתו, ולקרב אליו נפשות חדשות בכל פעם.

אילנו של מוהרנ"ת הקדוש - אמת המים עוברת תחתיו!

אחד שכזה היה מוהרנ"ת, אשר נולד ביום חמשה עשר בשבט, ראש השנה לאילנות!

"האש הקדושה של רוממות אדמו"ר ז"ל ודבריו הנוראים בערה בלבבו כלבת אש ממש" (כוכבי אור, אנשי מוהר"ן, טז), ומכוחה היה תמיד צעיר ורענן. הוא שתה לרוויה מהנחל נובע מקור חכמה, ותבוא כמים בקרבו וכשמן בעצמותיו, והלהיבה אותו באש קודש.

וכפי שמסופר:

"פני מוהרנ"ת היו תמיד בוערות ולוהטות מרב השמחה וההתלהבות שהיה בו, ופניו היו אדומות מרוב התלהבותו, עד שהמתנגדים הוציאו עליו קול, שהוא משתכר ושותה לשכרה. כשנודע זאת למוהרנ"ת אמר: תודה לא-ל, שממשקה התם (המובא בסיפורי מעשיות במעשה חכם ותם) אי אפשר להשתכר..." (שיש"ק ב, תרסט).

אמת המים של מימי הנחל נובע מקור חכמה, מי הדעת, מי התמימות והפשיטות, עברה תחת אילנו, והשקתה אותו תדיר.

ובכוחה, הייתה גם לימוד תורתו מלאה בחידושים נפלאים. כשאת חלקם הגדול של חידושי העלה על הכתב בספרו "ליקוטי הלכות". "כי כן צְיִיתִי מִפִּי הַקְּדוֹשׁ" - מספר שם מוהרנ"ת בהקדמה - "לחשוב ולעיין בכל הלכתא והלכתא עד שיאיר ה' עיניי לחדש בהם איזה חידוש. וכל מה שזיכני ה' יתברך לחדש בהם, הכל מיוסד על פי ההקדמות והיסודות שקיבלתי מרבינו הקדוש והנורא, וזכר צדיק וקדוש לברכה, המבוארים בספריו הקדושים" (ליקוטי הלכות, הקדמה).

כל כך הקפיד מוהרנ"ת על התחדשות בתורה, עד שגם בימים 'יבשים', התאמץ בכל כוחו לחדש חידושים בתורה. וכמסופר:

"רבינו ציווה על מוהרנ"ת שישתדל לחדש איזה חידוש בכל יום, וכך נהג מוהרנ"ת כל ימי חייו. וסיפר שהיה ערב שבת אחת שלא התחדש לו שום חידוש, ויצאתי לחוץ לעיר והתפללתי לקדוש ברוך הוא על דבר

זה, ר'סחטתי' איזה חידוש מהאצבע הקטנה" (שיש"ק ב, תרט). הוא נוהר שלא יעבור עליו יום אחד מבלי להשקות את האילן... ועד יומו האחרון לא יבש המעיין ולא נקצץ האילן. "כי זאת ראינו עין בעין שמוחו היה דבוק בהתורה עד הרגע האחרונה של הסתלקותו, וראינו בעינינו שקיים מאמר חכמינו ז"ל 'זאת התורה אדם כי ימות' שחייב אדם לעסוק בתורה עד יום מותו, כי עוד כמעט ברגע האחרונה של הסתלקותו שמענו ממנו חידושי תורה, אך לא היה בכוחו לכתוב עוד, ואפילו לדבר כל מה שהיה במוחו לא היה באפשר... מה נאמר מה נדבר, או לנו על שברנו, נחלה מכתנו. אבל זאת נחמתנו, ואשרינו מה טוב חלקנו ומה נעים גורלנו ומה יפה ירושתנו, שזכינו לירש ממנו תורות וחידושים כאלה וכאלה, אשרינו" (ליקוטי הלכות, ראש חודש ז, מב). כשחידושי האחרונים עלי אדמות, היו על המשנה "משקין בית השלחין" (מועד קטן א, א) בכתבו:

"וזה מרמו המשנה 'משקין בית השלחין במועד בין ממעין שיצא בתחלה בין ממעין שיצא בתחלה ובין ממעין שלא יצא מתחלה'. והכל בשביל דברים האבודים, שהם בחינת האבודים והנידחים בעוונותיהם, שכל תיקונם הוא על ידי בחינת הצדיק שיודע להשקותם גם כן, שזהו בחינת 'משקין בית השלחין' שנקרא שלחין על שם 'ושולח מים על פני חוצות'. זה בחינת הצדיקים הגדולים שיכולין להשקות גם אותם שהם מבחוץ לגמרי, בבחינת 'פוצו מעיינותיך חוצה, חוצה דייקא' (ליקוטי הלכות, ראש חודש ז, נג). ואכן, ממעיינותיו הקדושות וחידושי הנוראים של מוהרנ"ת, אנו מתעוררים מתחוקים ומתחדשים עד עצם היום הזה:

"כי בחסדו הנפלא יתברך" - מעיד על עצמו מוהרנ"ת - "נתן לי לשון לימודים, לדעת ולדבר מחידושים הנוראים שנתגלו בימינו, המחייב ומשיבין כל נפש שומעיהם באמת" (עלים לתרופה, מכתב רפג).

וכשאנו מדבקים את עצמנו בספריו, מתחיל גם האילן שלנו לבלבל ולהוציא פרי.

השתול על פלגי ה"ליקוטי הלכות" אינו דואג משנת בצורת...

כמה נאה להמליץ על כך את המשל הידוע:

"משל למה הדבר דומה, לאדם שהיה הולך במדבר והיה רעב ועיף וצמא, ומצא אילן שפירותיו מתוקין וצילו נאה, ואמת

המים עוברת תחתיו, אכל מפירותיו, וישב בצילו. וכשביקש לילך, אמר: אילן אילן, במה אברכך? אם אומר לך שיהו פירותיך מתוקין - הרי פירותיך מתוקין, שיהא צילך נאה - הרי צילך נאה, שתהא אמת המים עוברת תחתך - הרי אמת המים

עוברת תחתך. אלא: יהי רצון שכל נטיעות שנוטעין ממך יהיו כמותך" (תענית ה ע"ב).

אילנו של מוהרנ"ת, פירותיו מתוקים, צילו נאה, ואמת מימי הנחל נובע מקור חכמה עוברת תחתיו. וכל הנטיעות שנוטעים ממנו - כל אלו השותלים את עצמם על נחלי תורתו - נעשים כמותו; מלאי התחדשות ורעננות!

כל השותל את עצמו על פלגי ה"ליקוטי הלכות" ומתמיד בו, עוברת אמת המים של מוהרנ"ת תחתיו, ומשקה אותו תדיר במים חיים, הנותנים לו כח לגדול ולצמוח, לפרוח ולבלבל גם במצבים הכי קשים.

וכפי שכבר העידו על כך אנ"ש מדורות עברו, שבזמנים הקשים שפקדו את עם ישראל ברוסיה הקומוניסטית - החזיקו מעמד אלו שהיו מתמידים תמיד בלימוד ליקוטי הלכות...

שכן, השתול על פלגי ה"ליקוטי הלכות" הקדוש, עליו נאמר "וְהָיָה כְּעֵץ שְׁתוּל עַל מַיִם וְעַל יוֹבֵל יִשְׁלַח שָׂרְשָׁיו, וְלֹא יִרְאֶה כִּי יָבֵא חוֹם וְהָיָה עֲלָהוּ רַעֲנָן וּבִשְׁנַת בְּצֻרַת לֹא יִדָּאָג וְלֹא יִמָּישׁ מַעֲשׂוֹת פְּרִי" (ירמיהו יז, ח). גם כשמגיעים זמנים של חום ובצורת, גם אז לא מתייבש עצו, ועליו נשארים רעננים, ואינו מש מעשות פרי.

"והיה כעץ שתול - יהיה ממולא בטוב כאילן הנטוע אצל המים ושרשיו מתפשטים אצל פלגי מים. ולא יראה - ר"ל לא ירגיש כשיבוא חום ושרב, הואיל והוא נטוע אצל המים המלחלחים אותו. והיה עלהו רענן - העלים שבו יהיו רטובים. ובשנת בצורת - בשנה שיהיה מניעת גשמים לא ידאג הוא, רצה לומר לא יזיק לו. ולא ימיש - לא יסור מלגדל פירות" (מצודות דוד). ומעתה:

כל החפץ לקיים את צוואתו של הזקן אשר הזהיר "להשקות אילנות"; כל המשתוקק להשקות את האילן המסוגל, ולהשמיד את השדים וכוחות הטומאה - ישתול את עצמו על פלגי הליקוטי הלכות, ולא יתן לעבור אף ליום אחד, מבלי ללמוד בספר קדוש זה. וכבר אמר מוהרנ"ת ז"ל שעכשיו שיצאו התפילות שלו בעולם, עתידין ליתן דין וחשבון כשהולך יום אחד שאין אומרים אותם. ובצירוף הכרח התורה להתפילה יבוא לנו, שכמו כן בסוף ימיו, והעיקר אחר הסתלקותו, שזכינו לתורתו בספרי ליקוטי הלכות. עתידין ליתן דין וחשבון כשהולך יום שאין לומדים אותם" (כוכבי אור, אנשי מוהר"ן, כד).

וככל שנתמיד בהם, כך נלך ונשקה את האילן, ויושמדו השדים המקיפים אותנו "כי כסלא לאוגיא" (ברכות ו ע"א). "נְנַשְׁקָה הַאֵילָן כּוֹלוֹ, וְלֹא נִשְׂאָר מֵהֶם כִּלְל, וְנַעֲשׂוּ כְּלֵא הֵי, אִמֵּן" (שם).

אילנו של מוהרנ"ת, פירותיו מתוקים, צילו נאה, מימי הנחל נובע מקור חכמה עוברת תחתיו. וכל הנטיעות שנוטעים ממנו - כל אלו השותלים את עצמם על נחלי תורתו - נעשים כמותו; מלאי התחדשות ורעננות. כל השותל את עצמו על פלגי ה"ליקוטי הלכות" ומתמיד בו, עוברת אמת המים על פלגי ה"ליקוטי הלכות" ומתמיד בו, עוברת אמת המים של מוהרנ"ת תחתיו, ומשקה אותו תדיר במים חיים, הנותנים לו כח לגדול ולצמוח, לפרוח ולבלבל גם במצבים הכי קשים

ירח לא ידע מבוואו

**לחשוף את זרוע עוזו ועיזוז תורתו של התלמיד השלם כירח
יכון עולם, אשר חקר ותיקן את תורת רבו פי שנים ברוחו,
וסלל וגילה דרכים נפלאות וכלים שונים לרדת ולצלול אל
מעמקי ים חכמתו, בדרושיו הנוראים אשר הזמה כולם ביאורים
מומש לדבריו הקדושים, כאשר עיניכם תחזינה מישרים**

מואמר שני בסדרה

אינה מאותם מקורות שהבאנו במאמר הקודם, ולא מאותם סברות שונות שנעלה במאמר הנוכחי, אלא רק מתוך ראיות מוכחות מהליקוטי הלכות' עצמו, איך מתברר שבכל פסקה שמוהרנ"ת כביכול 'דורש' בדברים שנראה שהקשר בינם לבין המאמר רחוק וקלוש, גם מולבש ביאור נפלא לדברי רבינו בתורה.

ואמנם אין די בראיה אחת או בכמה ראיות כאלו, אלא רק כאשר כשנוכח לראות איך בצורה עקבית ושיטתית מוהרנ"ת מבאר מהלכים שלמים דרך הדרש, סעיף אחרי סעיף, הלכה אחרי הלכה, או אז יתקבלו גם כל אותם ראיות ומובאות, אותם הבאנו במאמר הקודם ובמאמר הנוכחי, כראיות מוצקות בלתי ניתנות לערעור.

שכן, אם אין בידינו להוכיח איך מולבש בסתרי סתרים בכל דיבור ודיבור של מוהרנ"ת ביאורים עמוקים לדברי רבינו בכל תורה ותורה, הרי שלמרות אותם לשונות שהבאנו במאמר הקודם, הן של מוהרנ"ת בהקדמתו והן של ר' אברהם בר' נחמן בהקדמת הביאור הליקוטים, עדיין אינם יכולים להוות הוכחה מוחלטת

שלהי המאמר הקודם פנינו אל ציבור הקוראים להביע דעה אודות הנכתב באותו מאמר. תגובות רבות זרמו לשולחן המערכת, חלקם מעודדות ונלהבות, וחלקם חדדו וליבנו את הנכתב בו והעבירו ביקורת ומהם שביקשו לשפר ולתקן.

לכן ראשית כל נביע את תודתנו לכל אלו שהגיבו בעל פה ובכתב למאמר. כל תגובה וכל הערה והארה מחדדים ותורמים לבירור הדברים ומבהירים את מה שדרוש תיקון וביאור.

בנוסף, לאור אותם תגובות, הרי שאין בכדי מאמר נוסף למצות את הנושא, אלא אנו זקוקים להמשיך וללבנו במאמרים נוספים. אי לכך במאמר הנוכחי לא תמצאו הרחבות ודוגמאות למכביר, כי רוב רובו של המאמר הנוכחי יעסוק כקודמו בהבאת ראיות שחלקם מבוססים על דרך הסברא, וחלקם מדיוקי לשון שונים.

ומשום כך עלינו להבהיר בראשית הדברים, שעיך הראיה היא

ב

לחדש דבר מחודש, שאינו נראה לעין בהסתכלות פשוטה.

ואולם לאחר שנצביע על אותם ביאורים נפלאים שמוצפנים בדרך של משל ונמשל בתוך דברי מוהרנ"ת, תהיה זו ההוכחה הגמורה על כך, שכאשר ר' אברהם אומר שמוהרנ"ת יישם בליקוטי הלכות את הכלל הראשון, שכל הדברים מתבארים מניה וביה, כוונתו היא לכל דיבור ודיבור שבליקוטי הלכות ללא יוצא מהכלל, גם אותם דרושים שרחוקים לכאורה מפשט התורה.

◆◆◆

אחר הדברים האלה, ניתן לומר שהנה הגם שחלק מההערות שקבלנו לגבי המאמר הראשון נאמרו בצרק, ויש דרך לפרש חלק מהדברים שצוטטו במאמר הראשון באופן שונה מעט, עם כל זאת כאשר בהמשך המאמרים הבאים נחשוף בסייעתא דשמיא את זרוע עוזו של מוהרנ"ת בביאוריו בליקוטי הלכות לבחינות עמוקי המושג הנמצאים בכל תורה ותורה בליקוטי מוהר"ן, שוב לא ימצא טעם להטות את דברי מוהרנ"ת בהקדמתו, ולהסתבך בפירושים באופן שאינו עולה בקנה אחד עם המציאות הברורה.

◆◆◆

עתה נבוא לצטט חלק מהתגובות, ועוד חזון למועד להתייחס אל שאר התגובות בעזיה"ת.

אחד המועינים הסב את תשומת לבנו לנקודה חשובה. והיא שעל אף חשיבות העניין שצריך לגלות את אורו של מוהרנ"ת ולהסיר את הלוא שמוססה את פני חידושי הנפלאים, ולשם כך צריך לחזור ולשנן שעיקר הלימוד בליקוטי הלכות צריך להיות בעיון ובעומק סביב התורה עליה מיוסדת ההלכה. אבל עם כל זה צריך זהירות מרובה לבל להרפות ידי כל אלו העוסקים בליקוטי הלכות גם כספר שניתן ללמדו בפני עצמו מבלי לעסוק באותה עת בתורה עליה מיוסדת ההלכה.

וכפי שבליקוטי מוהר"ן גילה רבינו את דעתו שרצונו הקדוש שיהיה לכל אחד בי' סדרי לימוד האחד בעיון והאחד בבקיאות, כך גם צריך שיהיה בליקוטי הלכות לימוד אחד בעיון בהקשר לתורה איתה הוא הולך ולומד בעיון, וגם לימוד בבקיאות.

ומעניין לעניין באותו עניין יש לזכור נקודה חשובה (שגם היא מצריכה מאמר נפרד) שמאוד מאוד צריך להזהר כאשר לומדים בעיון, הן את הליקוטי מוהר"ן והן בליקוטי הלכות, לא להפריד את המוח

מהלב, ולא לנתק את העיון והלימוד מהמעשה.

"כי דע, שכל הדברים שגילה רבינו ז"ל, הם הקדמות חדשות לגמרי. [אם אמנם כולם בנויים ומיוסדים על כל מצות התורה המקבלות בידינו מכבר, עם כל זאת הם הקדמות חדשות לגמרי]. וכולם הם עצות ודרכים נפלאים להתקרב על ידם להשם יתברך כל אחד ואחד ממקום שהוא. ועיקר הכוונה לקיימם בפשיטות כפי מה שיצאו מפיו בתמימות ופשיטות, אבל מעוצם גשמיות גופנו ועכירת שכלנו, קשה וכבד מאד להכניס בלב האדם תמימות ופשיטות הדברים האלה, כי דעת כל אדם נוטה אחרי חכמות של העולם, שרוכן מעקמין את הלב מנקודת האמת לאמתו בפשיטות ובתמימות, בפרט כי באמת לאמתו התמימות ופשיטות של דברי רבנו זכרונו לברכה, עמוק עמוק מאד, עמוק עמוק מי ימצאנו".

כי "בכל הדברים האלה צריכים לדבר הרבה, עד שנוכה להכניס אותם בלב האדם לקיימם בפשיטות ובתמימות, כי זה העיקר, כי לא המדרש הוא העיקר אלא המעשה, הן על כל אלה ההכרח להאריך ברוב המקומות, כדי להסביר העצה בפשיטות, כדי שביא תלמוד זה לידי מעשה".

ואכן, אם לא נזכור את התכלית האמתית של לימוד הספרים, יכולים אותם עצות נשגבות ורפואות יקרות להיות רק חכמה נאדרה אשר עיקר מה שיתפוס את לבנו חלילה הם יופי החידושים ותו לא.

אך כאשר באמת נשמרים שלא ליפול לתוך אהבת החכמה לבד, וכל הרצון לחתור ולסלסל בתורתו הקדושה היא רק כדי לחפש את הנתיב והדרך בעבודתו יתברך, להוציא ולגלות את העצות שאינם כתובים בפירוש ולהוציא לאור תעלומות חכמה הגנוזים בדבריהם הקדושים של הרב והתלמיד, אזי אדרבה התלמוד כולו הופך להיות חלק מהמעשה, ומכל לימוד ולימוד זוכים לעשות ולקיים כראוי את עצות רבנו הקדוש.

◆◆◆

הערה נוספת שנשלחה בכתב, זו לשונה: "במה שכתבתם שיש שבקשו ללמוד (וכאילו רצו להוציא דבר שאינו מדברי ראב"ן) במה שכתב שמוהרנ"ת ז"ל "מצא פירושים

נחמדים בקצת מאמרי רבינו ז"ל" שלא בכל הרוש וכו' נמצא ביאור על פי פשט, וכתבתם שלא כך הם פני הדברים וכו'. והרי הדברים כתובים בפירוש "בקצת מאמרי רבינו ז"ל" אין כאן

**לא יתכן שמי שכתב
לשונות מופלאים
שכאלו בהקדמת
הליקוטי מוהר"ן ש"כל
תורה ותורה מדברי
התורות הנאמרים
בספר הקדוש הזה.
הוא בנין גדול נפלא
ונורא וחזק מאד. בנין
לתלפיות. תל שהכל
פונים בו. כלול מכמה
וכמה חדרים. חדר
לפנים מחדר. וחדר
לפנים מחדר. וחלונות
ופתחים פתוחים
מזה לזה ומזה לזה.
וכל חדר וחדר וכל
טעם וענין והקדמה
הנמצאים בפרטות
בכל תורה ותורה.
יש בכל אחד ואחד
עמקות גדול מאד
מאד" - לא יתן לכך
כל ביטוי כאשר הוא
בא וכותב את חידושי
וביאוריו לאותם תורות**

”משמע מדבריו” אלא כך הם דבריו” עכ”ל המעיר.
תשובתנו על כך היא:

אמנם במאמרינו הקודם היתה הכוונה מלכתחילה להרחיב ולבאר משפט זה באריכות. אבל בסייעתא דשמיא מיוחדת האיר את עינינו אחד מהחברים לעיין בדפוס הראשון של 'ביאור הליקוטים' שם נדפס כל הקטע המדובר בשינוי קטן אך מאוד משמעותי.

שכן, במאמר הקודם הארכנו להביא ראיה מדברי ר' אברהם בר”ג בהקדמתו ל'ביאור הליקוטים' שבתוך דבריו מבואר שמוהרנ”ת ביאר במאמרי רבינו ביאורים על פי הכלל הראשון. וז”ל ר' אברהם כפי שציטטנו במאמר הראשון:

”אבל בהמשך הזמן מידי שוקדי על דלתי ספרי מורנ”ת אשר עליו סמך רבינו ז”ל את ידיו למלא אותו ברוח א' לקיים לדרוש בדבריו הק', עד שגם כל דרשותיו כנים ואמתיים [ובלי שום תערובות חס ושלום מבלבול המדמה בתכלית ההיפך שהזכיר מזה רבינו ז”ל בליקו”א סי' נד ע”ש] ראה ראיתי שבאמצעות

הדרש חתר ומצא מסלות נפלאות בלימוד תורת רבינו ז”ל גם בפשיטות, ולהוספות הם נחשבים על הרמז והדרש אשר ידרוש בהם בעושר דברי רבינו ז”ל ממקומות אחרים בתורה שבכתב ובעל פה [או ממאמרים אחרים שבספר רבינו ז”ל בעצמו שגם זה נקרא בשם דרש ועושר ממקום אחר] - כי עוד בהוספה ותוספות על כל זה מצא פירושים נחמדים בקצת מאמרי רבינו ז”ל - (והם מובלעים ומובללים באמצעות דרושיו הנ”ל עד שקשה וכבד להבחין כלל בהם. ואם יהיה אלוקים עמדי הנני ליחד על זה בספרי דיבורים מיוחדים) שבכל מאמר ומאמר יפרש מניה וביה כפי הכלל הראשון [והעיקרי] לכל הכללים - אשר כתבתי בהקדמת ספרי ביאור הליקוטים”.

והנה לכאורה נמצאת סתירה בתוך דברי ר' אברהם עצמו. כי מחד גיסא הוא מתבטא שמוהרנ”ת מצא בליקוטי הלכות פירושים נחמדים בקצת מאמרי רבינו ז”ל ומכאן משמע שאין הכרח שבכל דיבור ודיבור ובכל הלכה והלכה ישנם ביאורים למאמרים שבליקוטי מוהר”ן. ומאידך גיסא מבואר בהמשך דבריו 'שבכל מאמר ומאמר יפרש (מוהרנ”ת) מניה וביה כפי הכלל הראשון והעיקרי לכל הכללים' ואם נאמר שאין כוונת ר' אברהם לכל הלכה והלכה היכן מצא ר' אברהם בדברי מוהרנ”ת שבכל תורה הוא מבאר כפי הכלל הראשון.

אך לאור תיקון הדפוס דלהלן מיושב על מקומו:

במהדורות האחרונות נפלה טעות מצערת,

בכך שהמילים 'בקצת מאמרי רבינו' הוסטו ממקומם האמתי, למקום שאינו נכון, ועל ידי כך התהוותה הבנה משובשת, שכביכול ר' אברהם כותב שרק בקצת מאמרי רבינו יפרש מוהרנ”ת ביאורים על פי הכללים ובעיקר הכלל הראשון.

אך הנה שימו לב: המעיין במהדורה הראשונה יראה שבאמת המיקום הנכון של המילים הללו נמצא במקום אחר. וכך הוא הסדר הנכון של הדברים:

- ”כי עוד בהוספה ותוספות על כל זה מצא פירושים נחמדים (והם מובלעים ומובללים באמצעות דרושיו הנ”ל עד שקשה וכבד להבחין כלל בהם. ואם יהיה אלוקים עמדי הנני ליחד על זה בספרי דיבורים מיוחדים בקצת מאמרי רבינו ז”ל), שבכל מאמר ומאמר יפרש מניה וביה כפי הכלל הראשון [והעיקרי] לכל הכללים - אשר כתבתי בהקדמת ספרי ביאור הליקוטים”.

וכך עולים דברי ר' אברהם: - בכל תורה שר' נתן ייסד עליה הלכה, מבוארים בדבריו פירושים על פי הכלל הראשון והעיקרי

לכל הכללים, והם מובלעים ומובללים באמצעות דרושיו וקשה וכבד להבחין בהם. ואז ממשיך ר' אברהם ומגלה את כוונתו וחפצו לייחד דיבורים על זה בחלק מהחידושים שהוא יכתוב בספרו, דהיינו בקצת מאמרי רבינו ז”ל, כלומר, שהוא בעצמו בחידושו יכתוב בחלק מהתורות דיבורים שבהם יוכח שאכן מוהרנ”ת ביאר לפי הכלל הראשון בכל הלכה את תורת רבינו.

מעתה הכל בא על מקומו בשלום, שההתייחסות לקצת מאמרי רבינו ז”ל אינה מופנית על חידושי מוהרנ”ת כי אם על חידושי של ר' אברהם, שרק בחלק ממאמרי רבינו הוא מוכיח ומגלה שר' נתן אכן ביאר את דברי רבינו.

◆◆◆

בעזרת השם יתברך עוד שוב נשוב גם לשאר ההערות ששלחו הקוראים למאמר הראשון, אך עתה לאחר האריכות הגדולה נציע לפניכם נקודה למחשבה. אין אנו מתיימרים לומר שנקודה זו מהווה הוכחה חותכת לרעיון הכללי של המאמר, וכפי שכבר הבהרנו לעיל הראיה החזקה היא רק הדוגמא וההסבר החי, אך לפני שנגיע לשם אנו נמשיך לסבב את העניין משאר צדדיו האפשריים.

דהנה כל מי שרגיל שיצא לו להביט מעט על הספרים 'חיי מוהר”ן' 'מי מוהרנ”ת' ו'עלים לתרופה', וקורא את כל אותם הפלגות על חידושי הנוראים של רבינו, מבין אל נכון שלא מסתבר כלל שמי שכתב את כל אותם שיחות המלמדות על גדולת חידושי התורות, על צורת הלימוד והעמקות הנפלאה, על כך

**לאחר שנצביע על
אותם ביאורים
נפלאים שמוצפנים
בדרך של משל
ונמשל בתוך דברי
מוהרנ”ת, תהיה זו
ההוכחה הגמורה
על כך, שכאשר
ר' אברהם אומר
שמוהרנ”ת יישם
בליקוטי הלכות את
הכלל הראשון, שכל
הדברים מתבארים
מניה וביה, כוונתו
היא לכל דיבור
ודיבור שבליקוטי
הלכות ללא יוצא
מהכלל, גם אותם
דרושים שרחוקים
לכאורה מפשט
התורה**

שצריך לדקדק בלשונו הקדושה כמו במקרא וכהנה וכהנה שיחות למכביר - שבעת שהוא בא לכתוב את חידושי בתורת רבו, הוא יעלים עיניו מכל זה, ויחדש את דבריו רק בדרך דרוש גרידא.

בוודאי שלא יתכן שמי שכתב לשונות מופלאים שכאלו בהקדמת הליקוטי מוהר"ן ש"כל תורה ותורה מדברי התורות הנאמרים בספר הקדוש הזה. הוא בנין גדול נפלא וגורא וחזק מאד. בנוי לתלפיות. תל שהכל פונים בו. כלול מכמה וכמה חדרים. חדר לפנים מחדר. וחדר לפנים מחדר. וחלונות ופתחים פתוחים מזה לזה ומזה לזה. וכל חדר וחדר וכל טעם וענין והקדמה הנמצאים בפרטות בכל תורה ותורה. יש בכל אחד ואחד עמקות גדול מאד מאד" - לא יתן לכך כל ביטוי כאשר הוא בא וכותב את חידושי וביאוריו לאותם תורות.

ר' נתן כל ימיו לא חדל מעולם את עטו מלהודיע את גדולת רבינו, את עמקות עצותיו התמימות, ואת נפלאות חידושי תורתו והכל בנשימה אחת. להלן כמה ציטוטים שמצאנו כלאחר יד:

"אמר בהתורה שלי יש עמקות. ועיין במה שנרשם במקום אחר שמה שנכתב בלשונו צריכין לדקדק בו כמו במקרא. כי הוא חוזר בכל פעם דבריו שנראה לכאורה שפת יתר, והוא בכוונה גדולה. וצריכין לדקדק בו מאד. ומי שיש לו עינים וישים דעתו ולבו היטב לדברי רבינו ז"ל יבין מעט מועיר מעוצם העמקות הנפלא שיש בספריו, אשר לא נמצא דוגמתם בשום ספר שיהיה בדבריו עמקות נפלא ונעים כמו בספריו הקדושים".

"התורות שנכתבו בלשונו הקדושה בעצמו אמר שיכולים לדקדק בהם כמו במקרא, כי יש שם כוונות הרבה כי לפעמים הוא חוזר וכופל הדברים שנדמה שהוא ללא צורך, ובאמת יש שם לדקדק בזה כי יש שם כוונה גדולה".

"פעם אחת עמדנו לפניו בלילה ודברנו עמו הרבה מכמה וכמה תורות שגלה לפנינו [אשר עתה כבר נדפסו כלם אבל אז עדין לא נדפסו ספריו], והייתי מזכיר לפניו איזה תורות והייתי מפליג לפניו עוצם שבת הפלגת חדושי. וכן כמה וכמה תורות, כי כל תורה ותורה היא חדוש נפלא ומופלג מאד מאד אשר תכלה הנפש מעצם ערכות והפלגת החדוש, למי שזוכה לעיין בהם באמת. והיינו מדברים הרבה מזה.."

כל המובאות הללו נכתבו על ידי התלמיד ששמע וראה, השיג והבין יותר מכל תלמיד אחר שהיה במחיצת רבינו, ואיך יתכן

**כאשר באמת
נשמרים שלא ליפול
לתוך אהבת החכמה
לבד, וכל הרצון
לחתור ולסלסל
בתורתו הקדושה
היא רק כדי לחפש
את התיב והדרך
בעבודתו יתברך,
להוציא ולגלות
את העצות שאינם
כתובים בפירוש
ולהוציא לאור
תעלומות חכמה
הגנוזים בדבריהם
הקדושים של הרב
והתלמיד, אזי
אדרבה התלמוד
כולו הופך להיות
חלק מהמעשה,
ומכל לימוד ולימוד
זוכים לעשות
ולקיים כראוי את
עצות רבינו הקדוש**

לומר שאחרי כל השיחות והדיבורים הללו הוא לא הוציא מהכוח אל הפועל באותם 'דרושים' ארוכים בליקוטי הלכות את אותם שיחות ונתן להם סימוכין ברורים.

ובפרט כשנעיין בשיחה דלהלן, בה מוהרנ"ת מתבטא להדיא ואומר שאכן צריך להביא לכך דוגמאות בעניין הקשר האריגה והחיבור של כל הפרטים שנמצאים בתורות רבינו.

"הקשר והחיבור של התורות שלו הוא כעין בנין ואריגה ממש. שבתחילה מקשר ומחבר אלו שני דברים יחד. ואחר-כך קושר ומחבר דבר שלישי להשני בכמה קשרים חזקים וכן משלישי לרביעי וכן להלן וכו'. אך על-פי רוב חוזר בכל פעם לחזור ולקשר אלו הארבעה דברים יחד.

"כי מתחילה אין הקשר שלהם יחד, רק מזה לזה דהיינו מהראשון לשני ומהשני לשלישי ומהשלישי לרביעי, אבל עדין אין קשר להרביעי בהראשון, אבל אחר-כך מביא פסוק או מאמר רבותינו ז"ל או שאר ראייה אחרת שעל-ידי-זה מקשרם יחד עד שמחבר בקשר הדק היטב כל אלו הארבעה דברים יחד. ואחר-כך חוזר ומקשר עוד כמה דברים זה לזה. ויחד כולם הוא מקשר להחיבור והקשר הראשון.

"ובתחילה אין קשר לשני החבילות הקדושות האלו, כי אם על-ידי איזה קשר שיש בין דבר אחד מהחבילה השניה לדבר אחד מהחבילה הראשונה. אבל אחר-כך הוא חוזר לקשרם בראיות ודרכים נפלאים שממשיך קורות לקשר הבנין משלישי שבראשון לרביעי שבשני, ומשם לשני שבשלישי. ואחר-כך מחבילה שניה לשלישית גם-כן כך, וכן להלן, ואחר-כך מקשרם כלם יחד בדרך נפלא. וכל זה הענין שמעתי והבנתי מפיו הקדוש למחרת יום הכפורים תקע"א שקודם הסתלקותו, ועדין צריכין להרחיב הדבור בזה ולהביא לזה דוגמא מכמה תורות כדי שתבין ענין זה היטב ותבין מעט דרכי הספר הקדוש הזה".

מכל האמור רחוק מאוד לחשוב ודמות מציאות שבה אותו תלמיד שמספר בלשון נפלאה שיחות ודיבורים מתוקים שכאלו, יכתוב שמונה כרכים של חידושים מבהילים, ורק ועיר פה ועיר שם יבאר בחידושי על דרך שיחות אלו.

לא זו בלבד, אלא שבכמה וכמה מקומות בליקוטי הלכות אנו רואים איך שגחלי אש נתזים מקולמוסו של מוהרנ"ת לעורר לב הקורא לכך, שבדרושי גנוזים ביאורים שאינם נראים לעין, הן

לתורות שבליקוטי מוהר"ן והן למעשיות שבסיפורי מעשיות.

דוגמא לכך נמצאת בסוף הלכות ברכות השחר, הלכה שכולה דרוש ארוך על המעשה 'מבן מלך ובן שפחה שנתחלפו', הלכה שלכאורה כלמי שמביט בה מקופיא אינו רואה בה ביאור שאפשר לכנותו בשם 'פשט' על המעשה המדובר, ואף על פי כן אלו הם דבריו בסוף ההלכה:

"ועתה אם תחזור ותעיין בדרוש הזה מראשו לסופו תבין ותשכיל היטב איך כל העניינים המבוארים כאן מקושרין ומחוברין היטב זה בזה. אף על פי שבתחילה נראה לכאורה שאינם מקשרים זה לזה כל כך, אבל אם תעיין היטב תבין קישורם וחיבורם היטב איך כל העניינים נעוצים ומקשרים זה בזה בקשר נפלא, ומזה תוכל להבין ולהשכיל קצת גדולת רבינו הקדוש והנורא ז"ל, וגדולת המעשיות שלו שסיפר.

"כי השם יתברך יודע, שאני יודע בעצמי שבכל מה שכתבתי, וכל מה שנשאר עדיין במוחי שאי אפשר לבאר בכתב, על כל זה עדיין לא נגעתי אפילו חלק מאלף ורבבה מטיפה מן הים מאפט קצה מסוד אחד מסודות נוראות הרמוזים במעשה נוראה הנ"ל, הטה אונניך ושמע פקח עיניך וראה גדולת השם יתברך וגדולת תורתו הקדושה וגדולת הצדיקים האמתיים. מה ילוד אישה יכול לזכות בזה העולם אם ירצה השם יתברך יאיר עינינו במאור תורתו ויגלה האמת בעולם במהרה בימינו אמן".

כך גם במקומות נוספים כותב מוהרנ"ת דברים כגון אלה, כמובא בהלכות העושה שליח לגבות את חובו (הלכה עליה יסד וביסס ר' אברהם בביאור הליקוטים חלק ניכר מחידושיו לתורה ח') ששם מסיים: "ועדיין מי יודע אם נגעתי כטיפה מן הים בהתורה הנ"ל, כי דבריו הנשגבים וזכרונו לברכה עמוקים ורחבים מני ים ומאד עמקו מחשבותיו. והמעייין בדבריו באמת ובדברינו שהידשנו עליהם בעזר ה' יתברך יבין מעט עוצם נשגבות עמקות דבריו הקדושים עד אין סוף ואין תכלית ה' יאיר עינינו בתורתו באמת".

◆◆◆

מעכשיו נצרך ביתר שאת להסביר מהו אם כן האופן שבו ר' נתן באמת מבאר 'באמצעות דרושיו' את הליקוטי מוהר"ן, ומדוע מוכרח כביכול שהביאור והחידוש לא יהיה נגלה ומפורש לעין כל כבר בהשקפה ראשונה.

איתא בגמרא על הפסוק בתהילים 'עשה ירח למועדים שמש ידע מבואו' - 'שמש ידע מבואו, שמש הוא דידע מבואו ירח לא ידע

מבואו' כי הירח 'פעמים שבא בארוכה ופעמים שבא בקצרה'.

והנה ידועים הם דברי רבי אברהם ז"ל אשר כתב בהקדמת ספרו "כוכבי אור" בגדולת רבינו הק' ומוהרנ"ת הנמשלים לשני המאורות הגדולים השמש וירח, וזה לשונו:

"ובזאת אנחנו חייבים להודות ולהלל כל ימי חיינו לעושה לנו

אורים גדולים כי לעולם חסדו, את השמש לממשלת ביום, הוא אדמו"ר מוהר"ן זצ"ל (הנמשל בגבורת מאורו וזריחתו להשמש שעיקר יהיה ביום, שמרמו על הגאולה שאו יתגלה גם ספרו הגנוז וספרו הנשרף, וגם עוצם הנוראות שבפרדס תורותיו ומעשיותיו של עכשיו) ואת הירח לממשלת בלילה, הוא תלמידו הקדוש מורנו מוהרנ"ת ז"ל (הנמשל ללבנה על אשר ויכך וצירף את גופו עד שקבל בעצמו את אור השמש להוריתו גם בעומק החושך שבדורותינו אלה)".

על מסילת דרך והשגה זו הרי שהרב האמת המאור הגדול לממשלת היום הוא בבחינת 'שמש שידע מבואו', ועל אף שבוודאי אין מי ששיגי ויעמוד על אמתת דברי תורתו וסודותיו כפי שהוא השיגם, אבל כל המתבונן בהם בעין אמת בספריו הקדושים רואה ונוכח מיד איך כל דבריו הם עמוקים מני ים, ולית דין בר נש מי שגילה ואמר כאלו תורות נשגבות. ורק מה שנדרש הוא להשריש ולגלות את שייכות הדיבורים הקדושים האלו לכל אדם בכל מדרגה שנמצא, ושכל העוסק בהם יבין את כל עומק דברי תורתו להוציא משם עצות יקרות השוות לכל נפש.

אכן, אצל מוהרנ"ת המאור שהקטין את עצמו לממשלת הלילה, מוכרח מעצם מהותו שהגילוי יהיה באופן הפוך ושונה לגמרי. שמה שמתגלה לעין כל בחידושיו הם רק הלבוש הפשוט שמלביש בהם את העומק הנפלא שנסתר בדבריו, כי רק כך יכולה הרגשת השייכות להיחקק בלב כל מי שהוגה בספריו הקדושים. כי על כן עמקי חידושיו הם כדרך הלבנה אשר דרכיה נסתרים, ואינם מתגלים רק אחר חיפוש וחתירה לנמשל שמבעד למשל.

כי כל דברי מוהרנ"ת הם כמו משל ונמשל. דהיינו שכל דרשה ודרשה היא כמו סיפור

משל, שממשיל את מושגי התורה עליה מיוסדת ההלכה בדרך של מדמה, בדברים ובמושגים שהם כעין המושגים של התורה. וכאשר נשכיל למצוא את הנמשל של דרשותיו שכולם כנים ומבוררים בתכלית, נמצא בהם מסכת שלימה של קשרים מניה וביה, אריגה מפלאה מעשה חושב ומעשה רוקם של כל פרטי התורה.

המשן יבוא בעז"ה במאמר הבא

מכתב ממוהרנ"ת זי"ע אודות מנהג אכילת פירות בט"ו בשבט

בעזה"ת יום ד' חמשה עשר בשבט תר"ב

שלום וחיים וכל טוב לאהובי בני חביבי הרבני וכו' מו"ה יצחק
שיחיה עכיו"ח שיחיה

ובפרט לבנו נכדי חביבי המופלא היניק כו' דוד צבי שיחיה.
יהי ה' עמו ויעלה ויצמח בתורה ותפלה ומעשים טובים לאורך
ימים ושנים. ויקוים בו בן חכם ישמח אב עטרת זקנים בני בנים
לא למענינו כי אם בכח של זקן דקדושה וכו'. אשר אנו חוסים
בו אכי"ר.

מכתבך קבלתי עתה בהיותינו מסובים על השלחן אשר לפני
ה' בזה היום חמשה עשר בשבט. ות"ל יש קצת אורחים אצלינו
עתה, ר' ישראל מליפויץ נ"י וקצת נשאר משבת העבר.
ושמחנו במכתבך ובפרט בהספר ליקוטי עצות שזכינו לראות.
ברוך שהחיינו וקיימנו וכו' לזמן הזה.

גם מעותיך קבלתי ובעד הכ"ג קנינו יין גפן והוספתי עליו
משלי בצירוף מה שקנו האורחים. ומאהבתך זרזתי עצמי
להשיב לך מיד באמצע הסעודה ועדיין לא ברכנו על היין רק
על קצת פירות כנהוג. והננו מוכנים לשתות עבורך ולברך אותך
ואת בנך שיחיה בכל הברכות טובות בזה ובבא לנצח.

(מכתב שמ"ט)

פְּנֵי שִׁכְלוֹ וְנִשְׁמָתוֹ

במאמרנו הקודם ביארנו שרבינו הקדוש ממשיך להדריך ולנהל את עדתו באמצעות ספריו הקדושים, אשר בהם ניתן למצוא, בגלוי או בסתר, את כל העצות וההדרכות שבעולם.

במאמרנו זה נתקדם הלאה, ונבאר בס"ד שהספרים הם נוכחותו של רבינו בעצמו בזה העולם, כך שכל חלקי ההתקשרות אל הצדיק בחייו, מתקיימים על ידי השקידה על דלתי ספריו, מתוך אמונת חכמים שלימה.

האם הספרים אכן ממלאים בשלימות את מקומו של צדיק חי?

כדרכם של יהודים, נפתח בקושיא:

אמרנו שהספרים יש בהם את הכל; כל העצות וההדרכות הנצרכות לכל באי עולם. אך עדיין נשאלת השאלה: האם הספרים אכן ממלאים בשלימות את מקומו של צדיק חי? הרי רבינו בעצמו מדגיש כמה וכמה פעמים שאין די בלימוד הספרים לבד, אלא יש לשמוע תורה מפיו של הצדיק עצמו!

בתורה י"ט מבאר רבינו, שיש 'חילוק גדול ביותר' בין מי ששומע מפיו של הצדיק עצמו, לבין מי שרק מעיין בספריו. וכך הוא כותב:

כי קשה להעולם: על מה צריך לנסע להצדיק לשמע מפיו, הלא אפשר לעיין בספרים דברי מוסרי? אך באמת הוא תועלת גדול, כי יש חלוק גדול בין השומע מפי הצדיק האמת בעצמו ובין השומע מפי אחר האומר בשמו; מכל שכן כששומע מפי ששמע מפי השומע, כי יורד בכל פעם מדרגא לדרגא רחוק מפי הצדיק. וכן בין השומע מפי הצדיק למעין בספר הוא חלוק גדול ביותר!

(ליקוטי מוהר"ן, יט)

כך הוא כותב גם בתורה נוספת, שעיקר ההתעוררות מדברי הצדיק, היא רק כששומעים אותם מפיו, וזה לשונו:

הענין מה שצריכין לנסע להצדיק, ולא די בספרי מוסרי. מפרש בתורה (שמות י"ז): "ויאמר ה' אל משה כתב זאת זכרון בספר ושים באזני יהושע", כי אף שאמר לו לכתב בספר, אף על פי כן לא הסתפק בזה, וצוה לו "ושים באזני יהושע", שיִדבר עמו פה אל פה. **כי העקר מה ששומעין מפה הצדיק! ... ועל כן כשלומד מתוך הספר שהוא בחינת עשיה, שהוא בחינת 'נעשה', אין בזה כח כל כך לעורר אותו, כי ישראל אבדו את היציעה'. אבל כששומע מפה הצדיק, הוא בחינת 'נשמע', שזה הפתר נשאר להם לישראל.**

(ליקוטי מוהר"ן, קכ)

גם כשהוא מדבר על הסגולה שיש בתורת הצדיק להביא לאדם את זיווגו ההגון, הוא מדגיש שסגולה זו היא רק כששומעים את התורה מפיו של הצדיק, וזה לשונו:

והתקון לזה, שצריך שיבוא להביר דעת לשמע תורה מפיו, ועל ידי זה יכול למצא השדוך שלו. כי כל זמן שהדעת בלתי אִזִי לפעמים אי אפשר לחבר המשדכים, כשהם בהפך גדול זה מזה ... **על כן צריך לשמע תורה מפיו, שאז יוצא הדעת בבחינת "מפיו דעת ותבונה"**, ואזי כשיוצא הדעת מכח אל הפעל, אזי יכול לשדכם, אף אם הם בהפך גדול זה מזה. וזה אותיות שידוך ראשי תבות "כי שפתי להן לשמרו דעת ותורה". וזהו "יבקשו מפהו", כי צריך לבקש התורה מפיו דוקא, כדי להוציא הדעת מכח אל הפעל כנ"ל.

(ליקוטי מוהר"ן תניינא, פט)

ומעתה, נשאלת השאלה ביתר שאת ויתר עז:

כיצד מתקיימים כיום דברים אלה? הרי גם אם אכן טמונים בספרים כל העצות שבעולם, סוף סוף אין הם יכולים לכאורה להוות תחליף מלא לתיקון שבשמיעת תורה מפיו הקדוש וראיית פניו הקדושות?

לולי המסורת הברורה, היה מקום לחשוב שהרוצה לקיים בימינו "ראיית פני הצדיק" או "שמיעת תורה מפיו", עליו לצאת ולחפש צדיק חי, שנמצא אתנו בדורנו אנו, וניתן לראותו בעיני בשר ולשמוע תורה מפיו.

וגם אם אין לנו הוה-אמינא ללכת לצדיקים ואדמו"רים מחסידויות אחרות, הרי שעלינו לחפש בתוך ברסלב, אחד שעונה להגדרה של "צדיק" [מחמת צדקותו וקדושתו, ומחמת היותו צינור שמאיר בדורנו את אור רבינו הקדוש] לקבל את פניו, ולשמוע תורה מפיו.

אך מאחר ש"ברסלב" לא נולדה היום וגם לא אתמול - יודעים אנו שמעולם לא עלה על דעת מאן-דהו 'להדביק' את הנאמר בליקוטי מוהר"ן בענין ראיית פני הצדיק ושמיעת תורה מפיו על אחד מגדולי אנ"ש, יהיה מי שיהיה.¹

וכשמדמים לחשוב על אחד מתלמידי הצדיק, שהדברים נאמרים עליו - שוב אינו 'תלמיד', אלא 'רבי' חדש...²

או אולי, נפליג בקוטביות לצד השני, ונחליט שלאחר הסתלקותו של רבינו, שוב אין לנו אפשרות מעשית כיצד לראות את פני הצדיק ולשמוע תורה מפיו, ועלינו להסתפק בלימוד הספרים, גם אם אין בהם את מעלת ראיית פני הצדיק ושמיעת תורה מפיו.

כיצד אם כן יכולים אנו לומר שכשיש לנו את הספרים הקדושים יש לנו את הכל?

מלבד זאת: הרי ישנם עוד חלקים רבים ב"התקרבות לצדיק" שאינם יכולים להתבצע, לכאורה, באמצעות הלימוד בספרים, אלא על ידי ההתקרבות לצדיק חי.

נתפוס לדוגמא את ענין "ראיית פני הצדיק":

בכמה תורות מדבר רבינו על כך, שחלק מההתקרבות לצדיק, היא ראיית זיו פניו הקדושים.

בתורה ד' הוא כותב:

וְיֵשׁ שְׁלֹשׁ בְּחִינּוֹת בְּהִתְקַרְבוֹת לְצַדִּיקִים, שְׁעַל יְדֵי שְׁלֹשׁ בְּחִינּוֹת אֵלוֹ נִתְמַקֵּן הַכֹּל, וְאֵלוֹ הֵם הַשְּׁלֹשָׁה בְּחִינּוֹת: הַבְּחִינָה הָרִאשׁוֹנָה: כְּשֶׁרוֹאֶה אֶת הַצַּדִּיק, כְּמוֹ שְׁכָתוֹב וְהָיָה עֵינָיו רְאוּת אֶת מוֹרְדָּי. וְזֹאת הַבְּחִינָה מְבַטֶּלֶת הַמַּדּוּת רְעוּת הַנִּמְשָׁכִין מִשְׁנֵי הַיְסוּדוֹת: 'דוּמָם' 'צוּמָח', הֵינּוּ עֲצוּבוֹת וְתוֹלְדוֹתָיָהּ, וְתַאֲוֹת רְעוּת.

(ליקוטי מוהר"ן, ד)

כשבמקום אחר הוא מדגיש, שמעלת ראיית פני הצדיק אינה קשורה לשמיעת תורה מפיו, אלא היא מעלה ותיקון בפני עצמו. וזה לשונו:

דַּע, שְׁלֹאֲוֹת אֵת עֲצֻמוֹ עִם הַצַּדִּיק הָאֵמֶת הוּא גַם כֵּן דָּבָר גָּדוֹל מְאֹד. בְּיָדָאִי כְּשׁוֹזְכִין לְשִׁמְעַת מִפִּי תוֹרָה, הוּא מַעֲלָה יְתָרָה, אֲבָל גַּם כְּשֶׁאֵין שׁוֹמְעִין תוֹרָה, הָרְאִיָּה לְבַד, שׁוֹזְכִין לְרְאוּת אֵת עֲצֻמוֹ עִם הַצַּדִּיק, הוּא גַם כֵּן טוֹב מְאֹד.

(ליקוטי מוהר"ן תניינא, עב)

א. ועל אף שבזעיר-אנפין בוודאי קיימת בחינה זו - של ראיית פני הצדיק - אצל כלל אנשי שלומנו שבכל דור, ואף אצל כל יהודי, וכפי שכותב מוהר"ן בליקוטי הלכות ש"אף על פי שהעיקר הוא הצדיק הדור בחינת משה שיש לו זה הכח שעל ידי ראייתו לבד מתנוצץ המח וכו' עד שיהיו זוכין על ידי זה לבחינת תחיית המתים, עם כל זה בכל אחד מישראל יש נקודה טובה שהיא בחינת צדיק בחינת 'משה'... כי כשרואין זה את זה, או מקבלין דין מן דין ומתנוצץ המח של כל אחד על ידי חברו" (ליקוטי הלכות, ברכות הראיה א). וכך גם מסופר על הרה"ק מטשעהרין ש"נוהג היה לעבור בערב ראש השנה בין אנ"ש שבאו לקיבוץ, והביט על כל אחד ואחד מהם, והיה אומר שזה בחינת 'ראיית פני הצדיק' המובא בדברי רבינו ז"ל בתורה ד' ועוד" (שישי"ג, ג, שבא). אך כל זה בגדר בחינה והארה בעלמא, מצד נקודת הצדיק שבכל אחד, כמובן לכל בר דעת, ובאותה מידה מתקיים כל 'תיקון' ו'תיקון' שבתורות הספר ליקוטי מוהר"ן ע"י קיום הלכות ומצוות והנהגות שונות לאינספור, כפי שכמעט כל ספר ליקוטי הלכות בנוי ומבוסס על יסוד זה שמוכיח כיצד קיומה של כל הלכה והלכה בשולחן ערוך רומזת ומגלמת 'בחינה' מסוימת המבוארת בתורות רבינו ואכמ"ל.

ב. וכפי שיבואר באריכות בס"ד במאמרינו על "התלמידים שבכל דור".

אך גם לזאת אין אנו יכולים להסכים, שכן, מאחר שרבינו הקדוש הוא "צדיק הדור" גם בדורנו אנו, בהכרח שנוכל למצוא אצלו גם היום את כל חלקי ההתקרבות לצדיק בשלימותם. וכדבריו הנוקבים של הרה"ק מטשעהרין:

הנה ידוע מפי תלמידיו הקדושים שכל המאמרים שגלה בענין מעלת התקונים הנוראים והנפלאים שנעשין על ידי ההתקרבות אל הצדיק, וכל הפרטים שיש בזה, כל דבריו ז"ל בזה חיים וקיימים לעד, וגם עכשו אחר הסתלקותו ז"ל נעשה כל זה על ידי שמתקרבי אל ענינו הקדוש ז"ל, ונכללין בתוך הקבוץ הקדוש הנקראים על שמו הקדוש ז"ל, ומתדבקין עצמן בלמוד ספריו הקדושים, ומקבלין עצותיו הקדושים, וקאים על ציונו הקדוש ומתפללים שם על התשובה והיראה והעבודה וכו', בפרט כשזוכין להכלל בתוך הקבוץ הקדוש בעת שמתאספין אליו ז"ל על ראש השנה וכו', כידוע ומבאר כל זאת במקום אחר. על כן צריכין לבאר קצת, איה פירוש התקונים שבמאמר זה נמשכין גם עכשו אחר הסתלקותו ז"ל.

(פרפראות לחכמה, סימן ד, אות כג)

לא רק ההתקרבות לצדיק שייכת גם היום, אלא גם "כל הפרטים שיש בזה" - כדוגמת ראיית פניו הקדושים ושמיעת תורה מפיו - "חיים וקיימים לעד".

ה"ליקוטי מוהר"ן" זה רבינו בעצמו!

וכאן אנו מגיעים אל הסוד הגדול, שהיה ברור ופשוט לכל חסיד ברסלב דחד יומא:

ספריו של רבינו הקדוש, הם לא רק אמצעי להכיר את דבריו, אלא הם נוכחותו של רבינו בעצמו. כך שבאמצעות הלימוד בהם, אנו משיגים את כל חלקי ההתקרבות אליו [כפי שנבאר בס"ד להלן בפרוטרוט].

לשם המחשה, נזכיר ב' עובדות קטנות, שיתנו לנו את ההבנה מרחוק עד כמה התייחסו אנ"ש אל ה"ליקוטי מוהר"ן" כפאל רבינו בעצמו:

חסידים נוהגים הרי, בעת צרה, למסור 'קוויטל' לרבם, בה הם רושמים את שמם ובקשתם [כפי שהיה נהוג גם אצל רבינו בחיי, בעיקר בערב ראש השנה, כמבואר בחיי מוהר"ן אות ת"ו]. ורבי אפרים"ל, מגודל אמונתו בנוכחותו של רבינו בהאי עלמא באמצעות ספרו הקדוש, היה מכניס את הקוויטלאך לתוככי הליקוטי מוהר"ן... וכעדותו של רבי גדליה קעניג:

ובזה מובן לי מנהגו של הרב הגאון המפלא, החסיד האמתי, כקש"ת מוהר"ר אפרים זצ"ל קראובוסקי, כשהיו מביאים לפניו פדיון עם פתקא להזכיר לפניו לרפואה ולישועה, היה לוקח ומכניס את הפתקא בתוך ספרו הקדוש של רבנו ליקוטי מוהר"ן! ותמיד היה ספרו עמוס וממלא בפתקאות. והיגו מטעם הנ"ל כי בספרו הקדוש של רבנו שם נמצאים פניו הקדושים, וד"ל.

(שערי צדיק, חלק ד, מכתב קד)

ומענין לענין באותו ענין:

רבי שלמה וועקסלער, מגודל אמונתו בנוכחותו של רבינו בהאי עלמא באמצעות ספרו הקדוש, הרגיש שכשהוא אוחז את הליקוטי מוהר"ן בידו, ומתוודה, הרי זה נחשב כ"ווידוי דברים לפני הצדיק". וכעדותו של רבי שמואל הורביץ:

כשמתודה וספר ליקוטי מוהר"ן בידו, שמעתי מפי אנ"ש היקר ר' שלמה וקסלר עליו השלום, שזה בחינת מתודה לפני הצדיק!

(מכתבי שמואל, צב)

כך שגם אם לא נתייחס לעובדות הנ"ל כהדרכה לרבים, הרי שהדבר ממחיש לנו עד כמה היה הליקוטי מוהר"ן בעיני אנ"ש כ"רבי חי"...

יחס זה, מקורו בדברי רבינו, שכותב:

בהספר של החכם נרשם ונצטיר שם דמות החכם, כי אלו הדבורים והאותיות הנרשמן ומצירין בהספר, הם שכל החכם ונשמתו ובחינות פניו, נמצא ששכלו ונשמתו ופניו ששהוא דמותו ממש הוא באלו האותיות והתבות, על כן נמצא בכל ספר וספר דמות דיוקנו של החכם שחדש אלו הדבורים. כי כפי דמותו, דהינו שכלו ונשמתו ופניו של החכם, פן נצטצירין האותיות בספר, כי אם היה להחכם דמות אחר, היגו שכל ופנים ונשמה אחרת, היה מחדש ומציר אותיות אחרים בהספר, כפי השכל שהיה לו ששהוא דמותו, נמצא שיש בכל ספר דמות דיוקנו של החכם.

(ליקוטי מוהר"ן, קצב)

אמור מעתה:

הליקוטי מוהר"ן אינו רק ספר שבו מעביר רבינו את דעתו אל הלומדים, אלא שם נמצאים "פניו שכלו ונשמתו".

וכיון שכן; כל מה שהיה בחיי רבינו - עת אשר "פניו שכלו ונשמתו" היו נראים בעיני בשר לכל - ישנו גם כיום, בספריו הקדושים.

וכדלהלן:

כיצד ניתן לראות כיום את זיו פני רבינו הקדוש?

כשאנו מסתכלים, מעיינים ומתבוננים, בספרו של רבינו הקדוש - אנו ממשיכים עלינו את תיקון "ראיית פני הצדיק"!

וכפי שכותב הרה"ק מטשעהרין בביאורו על תורה ד':

התקונים שנעשין על ידי הסתכלות פני הצדיק, עין בסימן קצ"ב שבכל ספר וספר נמצא דמות דיוקנו ואור פניו של זה הצדיק והחכם שחדש אלו הדבורים שבזה הספר, ועין בסימן קנ"ג מבאר שם שהתלמיד כשזוכה הוא מקבל אור הפנים של הרב ממש וכו', ועין סימן ר"ל.

(פרפראות לחכמה, סימן ד, אות כד)

ובביאורו על תורה ע"ב תניינא, הוא מפרש יותר:

ועין נפלאות רבות על פי מאמר זה בליקוטי הלכות הלכות תפלין הלכה ו' ובשאר מקומות בדבריו ז"ל, ועין שם בהלכות תפלין הנ"ל אות כ"ז, מוכן ממש שקשמענינו היטב

ממש! ומתוך למוד התורה אנחנו מבינים כל מה שעלינו לתקן בכל עת ובכל שעה.

כי רבנו הקדוש אמר תורתו גם בהעלאת נפשותינו והתחדשותם בבחינת עבור וכו' פנ"ל. והרי אנו ובנינו ובני בנינו עד סוף כל הדורות כנופים וכלולים בתוך דברי תורתו הקדושה, הכלולים מכל מיני רפואות וישועות שבעולם, וזה מתגלה ומתחדש בכל פעם די הצורך כפי האדם וכפי המקום וכפי הזמן.

וזהו מה שכתב כבוד קדשת הקסיד האמתי, מוה"ר נחמן זצ"ל מטולטשין, במקתבו לכבוד מוה"ר מיכלי זצ"ל נכד אדמו"ר מוה"ר זיע"א, בשנת תר"ל (הינו עשרים וחמש שנה אחר הסתלקות אדמו"ר מוה"ר זיע"א) וזה לשונו: "ויכבר מנח כלל בידנו, אשר כעת הוא הצדיק שבדור, אדונינו מורנו ורבנו זצוק"ל" עין שם, כי פניו של רבנו הנמצאים בספרינו הולכים תמיד לפנינו להאיר לנו הדרך העולה בית א-ל גם עכשו.

(שערי צדיק, חלק ד, מכתב קד)

אי לכך, גם הסגולה לזיווג הגון אשר הזכרנו לעיל, וכן שאר הסגולות הנפעלות על ידי שמיעת תורה מפי הצדיק - נפעלות על ידי הלימוד בספרי רבינו. שכן:

בכל פעם כשלומדיו תורתו הקדושה של רבנו הקדוש שהמשיכם בדרך גפלא כזה, מעוררין סגולות תורתו לתקן ולפעל כל מה שצריך לתקן ולפעל גם היום בעדנו. וכשלומד תורתו הקדושה, אחד שצריך לישועה בענין זיווג הגון, הרי הוא יכול לעורר ולהמשיך על עצמו התקון הנפלא הזה השיך למציאת זיווגו, ועל ידי זה באמת השם יתברך מזמין לו זיווגו ההגון לו מן השמים, כי נחשב כאלו שומע אז התורה מפיו של הבר דעת עצמו ממש!

כי רבנו המשיך פניו הקדושים לתוך תורתו הקדושה, כמובן ומבאר שם בסימן קצ"ב עין שם, וכשאנחנו לומדים תורתו ומצירים לעצמנו כאלו בעל השמועה עומד לפנינו כמו שאמרו רבותינו ז"ל, ובלמודנו תורתו הקדושה אנו מדובבים שפתיו הקדושים בקבר כמו שאמרו רבותינו ז"ל, וכמבאר כל זה שם בסימן י"ב בהתורה 'תהלה לך' - הרי מכל זה נעשה ממש כאלו רבנו בכבודו ובעצמו עומד ואומר התורה לפנינו בהתחדשות גמור, ואנחנו שומעים תורה מפיו של הבר דעת ממש! ועל ידי זה נושע כל אחד במה שצריך להנשע ברוחניות וגשמיות.

(שם)

העלאת הנפשות בעיבור, בימינו אנו

כדי להבין את עומק הדברים, ועד היכן הם מגיעים, עלינו לבאר רובד פנימי יותר בענין תורתיו של רבינו.

לשם שמים בספרים הקדושים של הצדיק האמת, ומתבוננן היטב בגפלאות נוראות השגתו הקדושה, ובנעימות אמתת דבריו ועצותיו הקדושים והתמימים וכו', על ידי זה ממשיכין התקונים המבארים בפנים שזוכין על ידי ראית פני הצדיק! כי בהספרים הקדושים שם מאיר פניו ושכלו ונשמתו של הצדיק. (פרפראות לחכמה, תורה עב, אות ב)

מקור לכך, ניתן למצוא בדברי מוה"ר"ת בעצמו - כפי שמציין הפרפראות לחכמה - שכותב על קריאת המגילה, שהיא נחשבת לראיית פני מרדכי ואסתר, וזה לשונו:

כי איתא בדבריו ז"ל (לקוטי א' סימן קצ"ב) שבדבור אמת של צדיק האמת הוא בחינת פניו ושכלו ונשמתו וכו', ואיתא שם שבכל ספר של צדיק יש בו בחינת פניו וכו', עין שם. וזה בחינת מקרא מגלה, שהוא בחינת הארת פני מרדכי ואסתר, כי הם דברי אמת שלקם, כמו שכתוב "דברי שלום ואמת". כי כשקורין את המגלה ומפרסמין תקף הנס שנעשה על ידי מרדכי ואסתר, על ידי מעשיהם והנהגותיהם שנהגו אז בחכמה נפלאה ובצדקות נורא ובקדושה גדולה, בזה מראין ומאירין אור פניהם הקדושים שהוא גנוז בתוך המגלה הקדושה, שהוא ספר שלהם הקדוש, על כן על ידי זה מאיר עלינו הארת פניהם הקדושים, שעל ידי זה הנה תקף הנס.

(ליקוטי הלכות, תפילין ו, כז)

מן העניין לציין כאן את המסופר:

כשהתאונן פעם רבי נחמן מטולטשין לפני מוה"ר"ת, באמרו: חבל שלא זכיתי אף אני להפיר את רבנו, אמר לו מוה"ר"ת בגערה: וכי מי הפיר את רבנו? יוסף פרונקי? [יוסף זה היתה פרנסתו מהעברת נוסעים על הגשר, מעבר הנהר שבצד עיר רייריד לצד השני הקרוב לעיר ברסלב, והוא גם העביר את רבנו, והתפאר בזה]. ורצה מוה"ר"ת להדגיש שעקר הכרת רבנו אינה בראיתו גרידא, אלא כפי ידיעתו את רבנו בעמק וקיום עצותיו וכו'.

(שיש"ק ב, תשלה)

הרי שיתכן מצב, שראיית פני רבינו דרך ספריו ועצותיו, עדיפה אף על ראיית פניו הק' בפועל ממש!

כיצד ניתן כיום לשמוע תורה מפיו של רבינו הקדוש?

גם "לשמוע תורה מפיו של רבינו" - ניתן לזכות בימינו אנו. שכן, על אף שאנו לומדים את דבריו מתוך הספר.

אבל על פי המבאר לעיל מובן היטב, כי רבנו הקדוש חי וקיים, והוא מנהיג אותנו גם היום, והוא אומר תורתו גם עכשו בכל פעם שאנו לומדים אותה, ואנחנו שומעים התורה מפיו

שוב, כדרכם של יהודים, נפתח בקושיא, כשהפעם הקושיא חזקה בהרבה:

בליקוטי מוהר"ן מגלה לנו רבינו שבעת אמירת התורה, מעלה הצדיק את נפשות השומעים בעיבור, ומוריד על ידם תורה. וכלשון רבינו:

ונפש זה בחינת רצון, שכל אלו בני אדם הבאים לחכם הדור, כל אחד ואחד יש לו איזהו רצון, והצדיק לוקח כל הרצונות ועולה עמם, ואחר כך 'וירד עז מבטחה', בבחינת (תזקאל א): 'ויהחיות רצוא ושוב'; 'רצוא' בעליות הנפשות, 'ושוב' בחזרת הנפשות, עם התגלות התורה.

(ליקוטי מוהר"ן, יג)

העלאה זו, זמנה טרם אמירת התורה, וכפי שכותב מוהר"ן: "ב'קיצור ליקוטי מוהר"ן":

שמענו שהעקר בשעה שהחכם מכין עצמו לומר תורה, שאז צריך כל אחד לפשפש במעשיו ולבקש לו רצונות טובים להשם: תברך ולהתפלל על זה, כדי שעל ידי זה יוכל החכם לאחוז בגדו ולהעלותו ממקום שהוא שם ולחדשו לטובה כפי הרצון שיהיה לו אז כפ"ל.

(קיצור ליקוטי מוהר"ן, תורה יג, סעיף ה)

בליקוטי הלכות, הוא אף מוסיף ומעיד:

וכמו שראינו בעינינו אצל הצדיקים הגדולים, שבתחלה בעת שהכינו עצמן לומר תורה היו רואים מהם קפידות גדולות, מה שלא היה דרךם בדרך תמיד. אך כל זה נמשך מבחינת רגז ודין של בחינת 'עבור'.

(ליקוטי הלכות, אבידה ומציאה ג, יב)

ומתוך הדברים אתה למד, שלאחר שכבר נאמרו התורות, שוב אין שייך מהלך זה של "העלאת הנפשות בעיבור", וכפי שמוהר"ן אכן כותב בפירושו, "ב'קיצור ליקוטי מוהר"ן":

גם מזה תבין החלוק הגדול שיש בין כשהאדם בעצמו אצל הצדיק בשעת אמירת התורה ובין כששומע מפי אחר, כי כשהוא בעצמו שם יש לו חלק בהתורה ונתחדש נפשו אז. מלבד עוד הרבה חלוקים, כמבאר במקום אחר.

(קיצור ליקוטי מוהר"ן, שם, סעיף ו)

נמצא אם כן, לכאורה, שבימינו אנו, אין לנו אפשרות לזכות שיעלה רבינו את נפשותינו בעיבור וימשיך לנו תורה מלעילא, שהרי כבר נאמרו כל תורותיו, ואף נדפסו בספר זה מאות בשנים.

אך גם כאן, בא מוהר"ן וכותב דברים מבהילים, לאמר: גם כיום, לאחר הסתלקותו של רבינו, ממשיך הדבר לקרות, אצל לומדי ספריו הקדושים:

וזה לשונו:

כל ימי הצדיק הוא בחינת 'יום', ואז עקר המשכת הדעת והתורה שהמשיך עלינו. ואחר הסתלקותו שהוא בחינת 'לילה', ואז נסתמו תרעיו דגן עזן ונסתלק הדעת, אך אנו מחיין עצמנו בהתורה שהמשיך עלינו ביום, דהיינו בחיים חיותו. כי

הצדיקים הגדולים, שהם בחינת משה, הם ממשיכין חדושי תורתם על ידי עלית הנפשות כפ"ל, והם ממשיכים התורה ממקום עליון נורא ונשגב כזה, בשכל נפלא כזה, עד שיש כח בתורתם להשיב ולהחיות כל הנפשות שיעסקו בתורתם לנצח. כי התגלות תורתם היה על ידי שהעלו הנפשות כפ"ל, ובגדל כחם העלו גם את כל הנפשות העתידין לבוא בבחינת "ולא אתכם לבדכם וכו', כי את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה". והמשיכו התורה בקדשה כזאת, עד שכל מי שיעסק בתורתם תאיר לו התורה לצאת מחשכת אפלתו, בבחינת "נר לרגלי דבריך ואור לנתיבת". כי על ידי עוסקו בהתורה חוזר ונתחדש נפשו בבחינת 'עבור', מחמת שזאת התורה נמשכת מעלית התחדשות הנפשות את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה. וזה בחינת "טעמה כי טוב סתרה לא יכבה בלילה נרה", שאפלו בלילה, דהיינו אחר הסתלקותו, לא תכבה נרו לעולם ועד, מחמת שסחורתו דהיינו תורתו טובה מאד, כי המשיך תורתו בשכליות קאלה, שעל ידי זה תורתו יש לה כח להאיר גם בלילה ולא תכבה נרו לעולם ועד.

(ליקוטי הלכות, אבידה ומציאה ג, ה)

גם כיום - בלילה האפל שלאחר הסתלקותו של רבינו - לא כבה נרו, והעוסק בתורתו "חוזר ונתחדש נפשו בבחינת עיבור".

הפרפראות לחכמה, בביאורו על תורה י"ג, מביא דברים אלו ומאריך בהם, כשהוא מסיים:

ואי אפשר לבאר כל כך בדברים רוחניים קאלה, רק כל חד כפום מה דמשער בליביה, יבין וישכיל כל זה ויותר מזה מדעו.

(פרפראות לחכמה, תורה יג, אות יג)

סוף דבר הכל נשמע:

הלימוד בספרים הקדושים, הוא קשר חי עם רבינו הקדוש; דרכם הוא מעלה את נפשותינו בעיבור, דרכם אנו מסתכלים בזיו פניו הקדושות, ודרכם אנו שומעים את קולו הקדוש.

ולמעמיקים, נוסף ונאמר, בקיצור נמרץ:

בכל תורה מתורותיו, נטע רבינו כח רוחני, לפעול על ידי לימודה את תיקוניה. כך שכשאנו לומדים תורה בליקוטי מוהר"ן ומקיימים את העצות היוצאות ממנה, אנו 'מפעילים' את התורה מחדש.

המקור לכך, הוא ב"מעשה מהאורח", שם מספר רבינו בתוך הדברים:

אחר כך הוריד אותו בין שני הרים בגיא ומצא שם ספר... והיה מציר בהספר כלים, ובתוך הכלים היו אותיות. גם היה בתוך הכלים אותיות של הכלים, שיכולין לעשות על ידם אלו הכלים.

(חיי מוהר"ן, פה)

ובכך גילה לנו, שבספרו הקדוש ליקוטי מוהר"ן נמצאים 'כלים' נפלאים, כשבתוך הכלים עצמם נמצאים האותיות של הכלים אשר על ידם עושים את הכלים עצמם...

ובלשונו העמוק של רבי אברהם ב"ר נחמן:

קָלַל הָרְבִיעִי: הוּא בְדַבֵּר הַכְּלִים הַנִּזְכָּרִים בְּחַיֵּי מוֹהַר"ן, אֲשֶׁר בָּהֶם בְּעֶצְמָם נִמְצְאִים כְּלֵי הַמְּלָאכָה שְׁנִפְעָלִים עַל יָדָם. כִּי עֲקָר כָּל הַשְּׂגָה מֵהַשְּׂגוּתָיו, תִּתְּפַעַל וְתִהְיֶה בְּהַתְּקוּנִים - לְהַמְשִׁכַת וְתוֹעֵלַת הַשְּׂגוּת הַתּוֹרָה - שְׁנִמְצְאִים בָּהּ בְּעֶצְמָה.

(ביאור הליקוטים, הקדמה)

ובמילים פשוטות:

כשאנו לומדים תורה בליקוטי מוהר"ן, אנו לא רק 'לומדים' אותה, אלא 'מפעילים' אותה...!

האם כל אלו התיקונים שווים ממש כמו בחיים חיותו?

אחר כל הדברים האלה, עלינו להדגיש:

על אף שכל תיקונו של רבינו - כולל ראיית פניו ושמיעת קולו - "חיים וקיימים לעד" גם לאחר הסתלקותו, הרי שאין הדבר תלוי אלא בנו; בתוקף אמונתנו, ועוצם התקשרותנו בלב שלם.

וכהדגשתו של הרה"ק מטשעהרין, לאחר שהולך ומונה כיצד נעשים כל התיקונים גם לאחר הסתלקותו של רבינו:

נִמְצָא שְׁכַל הַתְּקוּנִים הַנִּזְכָּרִים נִעְשִׂין גַּם עַכְשָׁיו, רַק שְׁנִעְשִׂין בְּדַקּוֹת וְרוֹחְנִיּוֹת יוֹתֵר, עַל כֵּן צְרִיכִין עַכְשָׁיו לְהַתְּחַזֵּק וְלִהְיוֹת אֲמִץ לְהַמְשִׁיךְ הַתְּקוּנִים הַנִּזְכָּרִים, עַל יְדֵי שִׁיחָה הַהִתְּקַשְּׁרוֹת בְּלֵב שְׁלֵם וְנִכּוֹן בְּיוֹתֵר, וְכַמוֹכֵן.

(פרפראות לחכמה, תורה ד, אות כו)

וגם זה מובן ממילא, כי הכל לפי רוב המעשה, ואחר פוגת הלב הן הן הדברים. וכל מה שהאדם עושה ומשתדל בהתקונים הנזכרים בהשתדלות ביותר ובהתעוררות הלב וכונתו, ובהתקשרות גדולה ביותר, בודאי נמשכין עליו כל התקונים הנזכרים בשלמות יותר.

אך אף על פי כן צריכין להאמין גם כן שאיך שמשתדל האדם להמשיך עליו הארת תקונים הנזכרים, אפילו אם האדם הוא כמו שהוא וההשתדלות הוא כמו שהוא, אף על פי כן בודאי נמשך עליו גם כן איזה הארה מהתקונים הנזכרים, כי השם יתברך מצמצם את עצמו מאין סוף עד אין תכלית וחושב מחשבות לבל ידח ממנו נדח, אפילו ממדרגה שפלה שבשפלות.

(שם, אות כט)

ביאור הדבר - כפי שהוא מוסבר בליקוטי הלכות - הוא:

בחיים חיותו של הצדיק, הרי הוא בחינת "חמה" שמאירה מעצמה, ולכן גם אם לפעמים העננים מכסים את אורו, אפשר בקל ליהנות מזויו. אך לאחר הסתלקותו, הצדיק הוא בחינת "לבנה", אשר מלוויה ומיעוטה תלויה במידת החיפוש של כל אחד ואחד.

וכלשונו של מוהר"ן:

אחר הסתלקות של הצדיק, הרבי האמתי, צריכין לחפש יותר, כי אחר הסתלקות הצדיק, שהוא בחינת 'חמה', איזי סהרא שלטא, שהוא בחינת התלמיד, שהוא בחינת פני הושע כפני לבנה. והלבנה מתמעטת ומתמלאת בכל עת, והכלל כפי עבודת בני ישראל. כי זה דויע שקל עבודתנו הוא למלאת פגימת הלבנה וכו', ועקר מלוי ותקון הלבנה מפגימתה הוא על ידי הבקשה והחפוש אחרי הצדיק האמת, שזהו בחינת "ויבקשו את ה' אלקיהם ואת דוד מלכם" שאומרים בעת קדוש הלבנה, כמו שאנו מבקשים בסוף ברכת קדוש הלבנה: "וייהי רצון מלפניך למלאת פגימת הלבנה וכו' ויקים ובקשו וכו'". על כן אחר הסתלקות הצדיק, שאז הוא בחינת שליטת הלבנה, צריכין לחפש ולבקש יותר היכן נמצא קדשת רוח הקדוש של הרבי האמת שהוא בחינת משה, שהוא בחינת פני חמה. כי הלא גם בחיי הצדיק היו צריכין לבקשו מאד, אף על פי שבהחמה אין בה שום מעוט, אף על פי כן לפעמים היא מתכפית על ידי עננים המכשיכין אור החמה ... אבל בודאי אחר הסתלקותו צריכין לבקש אור קדשת השארתו יותר ויותר, מאחר שאז הוא בחינת שליטת הלבנה שמתמעטת ומתמלאת, והכלל כפי תקון או קלקול חס ושלום על ידי מעשי בני אדם, כידוע ומוכן בזהר הקדוש. ועל כן אז צריכין בבקשה וחפוש יותר ויותר אחר אור הצדיק האמת, עד שיוציא בחינת הלבנה מכסויה ופגימתה והעלמתה.

(ליקוטי הלכות, שלוחן ה, יג)

אכן, לא לחינם בוכה ומתאבל מוהר"ן על הסתלקותו של רבינו, ומקונן מרורות:

רבנו של עולם, למדנו איך לסדר הספדות מרים על גדל שברנו אשר נשברנו על ידי לבנו הזונה, כי נלקחו מאתנו כל מחמדי עינינו גאוני עזנו עטרות ראשנו, הודנו זינו פארינו, חיינו וארץ מינו, שרשי נפשנו ורוחנו ונשמותנו. הלא המה אדוננו מורנו ורבותינו, אורותינו גדלתנו קדשתנו, תקנותינו תכליתנו, נחמותינו ושמחתנו, תורותינו תפלותינו, סעו המה למנוחות עזבו אותנו לאנחות. אוי מה היה לנו, מה נאמר מה נדבר, מי יוכל להעריך לנו הספדות מרים ומרורים כראוי לנו להספיד ולבכות על שברים מרים כאלה הנוגעים לכל ישראל ולכל העולמות כלם מראש ועד סוף, אוי אוי ואבוי.

(ליקוטי תפילות ח"ב, לג)

ג. הרחבת הדברים וביאורם, בספר "ביאור הליקוטים המבואר" העתיד לצאת לאור בקרוב אי"ה.

לא לחינם הוא אף בוכה על כך שאין לו את האפשרות לדבר עם רבינו פנים בפנים ולראותו, באמרו:

רבונו של עולם, אב הרחמן האמת, אתה יודע שכל חיותנו תלוי בהצדיקים רבותינו הקדושים זכרונם לברכה, ואנחנו צריכים לדבר עמם בכל פעם ולקבל מהם דבורים קדושים חדשים בכל פעם, ולראות אותם בכל פעם. ועתה מה נעשה?! מה יעשו קטני ערך אזורי קיר כמונו, מה נעשה מה נפעל.

(שם)

שכן, בוודאי קשה הסתלקותו של רבינו הקדוש יותר מחורבן בית אלקינו, כי "בעוונותינו הרבים בא השמש בצהרנים ונסתלק אדוננו מורנו ורבונו זכרוננו לברכה" (ימי מוהרנ"ת ח"ב, ג), ותחת אשר תורח השמש בכל תוקפה, הרי היא בבחינת "לבנה", שיש בה מיעוט ומילוי כפי מעשי הדור.

אי לכך, צריכים גם אנו, לבכות ולהתאבל על הסתרת אור שמשו של הצדיק. אך מאידך, אסור לנו להישאר בהספק. אלא עלינו להתנחם בתורתו שהשאיר אחריו, ולחזור ולהוציא את החמה מנרתיקה וכיסויה.

וכאזרתו של מוהרנ"ת:

אסור להשאיר בזה חס ושלום, רק צריכין לבכות ולהספיד עליו מאד, אבל שיהיה ההספד לחיים ולא להפך חס ושלום, לתקן ולא לקלקל על ידי זה, שלא לומר חס ושלום שכבר אפס תקוה, כדרך כמה אנשים שאומרים כך על הסתלקות הצדיקים, שאומרים שעתה כבר לא נשאר לנו כלום חס ושלום. אבל באמת הם שוגים בזה הרבה הרבה, כי אף על פי שמצד אחד אומרים קצת אמת, כי בודאי לא נשאר ממש צדיק כזה, כי בודאי כשנסתלק משה לא נשאר עוד צדיק ממש כמשה, כי "פני משה כפני חמה פני יהושע כפני לבנה, או לאותה בושה" וכו', כמו שאמרו רבותינו ז"ל. אבל אף על פי כן אסור לשאר חס ושלום בזה, לומר חס ושלום שמחמת זה אפס תקוה, כי נהפך הוא, כי לא יטש ה' את עמו לעולם, כי ממשתלח בכל דור ודור, וכתוב "מחשבות לבו לדור ודור". על כן צריכין להאמין שאף על פי שצריכין להתגעגע מאד אחרי הצדיק האמת בבחינת משה, אף על פי כן צריכין לסיים בדברי נחמה, לנחם ולשמח עצמו בהשארתו, דהינו התורה הקדושה שנשארו ממנו על ידי ספריו ותלמידיו, כי מהצדיק האמתי בודאי נשאר השארה טובה לנצח רק צריכין לחפש ולבקש הרבה.

(ליקוטי הלכות, שלוחק ה, יח)

וכפי שהוא כותב גם בתפילתו הנ"ל - אחר ההספדים המרים:

רבונו של עולם, מה שעבר עבר. עתה עתה, למדני והורני איך לצעק ולזעק ולהתחנן באפן שאזכה גם עתה להמשיך קדושתם העצומה עלי, על ידי קדשת הרשימו שלהם שהשאירו בעולם על ידי ספריהם הקדושים ותלמידיהם הקרובים, וגם עתה המה שכחתי יתיר בעלמא, כמו שכתוב בזהר הקדוש ובשאר ספרים קדושים.

(ליקוטי תפילות, שם)

וכשמנתחמים, ומחפשים אחר אור הצדיק המסתתר בספריו הקדושים, חוזרים ומוציאים אותו מהסתרתו.

כי זה עקר התקון, לנחם ולשמח עצמו אחר כך, ולחפש ולבקש לסלסל ולפלפל בתורתו עד שנהזור ההלכות, שהם בחינת אמתת עמקות עצותיו הקדושים, שזהו בחינת שמוציא את הצדיק!

(ליקוטי הלכות, שם)

וכשאנו מפלפלים ומעיינים ומגלים את עומק דברי רבינו הקדוש, חזרת החמה לזרוח במלוא עוהו! שכן:

אין עמק כעמק דבריו הנאמנים היוצאים ומאירים כשמש בצהרנים, לידע ולהבין על ידם גם דברי שאר ספרי אמת, באפן שגם הם יהיו לו לסם חיים אמתיים ונצחיים.

(כוכבי אור, אמת ואמונה, פתיחה)

סיכומו של דבר:

אם כי בודאי שיש איזה הבדל בין כשהצדיק עצמו הוא בחיים חיותו בעלמא דין והוא נמצא אתנו ומקבלים ממנו פה אל פה, ובין לאחר הסתלקותו כשמקבלים דרכו הקדוש מפי תלמידיו הקדושים או על ידי למוד בספריו הקדושים - אבל דע, כי אחרי היגיעה הרבה והחפוש הרב שמתגעים ומחפשים באמת לדעת דרכו הקדוש אצל תלמידיו הקדושים ועל ידי הלמוד בספריו הקדושים, זוכין להגיע עד כמה שאפשר סמוך מאד למדרגת השמיעה מפי הצדיק בעצמו.

לא כן, כאשר מסכם בלב שהצדיק הרב האמת נסתלק והלך לעולמו וצריכין לחפש ולעשות רבי ומנהיג חדש והנהגה חדשה - אזי לא ידע שאין זוכין לקבל מהצדיק הדור, אלא כמעט שאסור לדבר ממנו, וכל עניני עבודת ה' מקבלין צורה אחרת, ולפעמים אפילו צורה בלתי נכונה, ה' ירחם.

ולפיכך עלינו מוטל לראות את רבנו הקדוש כאלו הוא עדין אתנו בחיים חיותו, וכשאנחנו לומדים ספריו הקדושים בדבור פיני, צריך להיות נחשב אצלנו כאלו בעל השמועה עומד לפנינו ומרצה את דבריו. ומתוך בטול כזה והתקשרות כזה לנשמת רבנו, נתגלה באמת בשעת הלמוד כל הנצרך לנו בכל יום ובכל עת ובכל שעה! וראין בחוש יקר תפארת הרוח הקדש שהכניס רבנו בספריו הקדושים, כאלו עומד לעינינו ויודע מקל הנעשה עתה ומדבר עמנו כל הנצרך לנו כעת. דוק ותשכח, בפיך ובלבבך לעשותו.

(שערי צדיק, חלק ה, מכתב רסט)

במאמרנו הבא נבאר בס"ד גודל הכרח ההתבטלות "לתלמידים שבכל דור", אשר בלעדיה יכולים הספרים להפוך אצל האדם לסם מוות רח"ל.

וְגַלְלוּ אֶת הָאֵבֶן מֵעַל פִּי הַבַּיִת וְהִשְׁקוּ אֶת הַצֵּאֵן

לרגל מלאות 110 שנים להדפסת המהדורה הראשונה של הספר הקדוש "ביאור הליקוטים" על ידי המחבר, איש האלקים, רבי אברהם ב"ר נחמן זיע"א, ולאחר כיסופים של דורות לגלול את האבן מעל פי הבאר לבאר את דבריו בשפה השווה לכל נפש ולהשקות את הצאן בביאוריו וגילוייו העמוקים והאלוקיים

הננו לבשר כי עומד מוכן לדפוס הכרך הראשון של **ביאור הליקוטים המבואר** מבית מכון "באר אברהם"

כשבכרך זה מבוארים לראשונה:
ה"פתיחה" לביאור הליקוטים
ה"הקדמה" ובה ביאור נרחב ועמוק לכל ה"ח"י כללים"

בלשון קל ודהוט ובשפה ברורה השווה לכל נפש
בתוספת מדורים - "שפת הבאר" ו"לעובדא ולמעשה"
המעמיקים בהבנת דבריו ואף מלבבים אותם ומקרבים אותם אל הלב

כמו כן, מעוטר הספר בהוספות נכבדות ויקרות, הלא הם:
א. מבוא נרחב על תולדות המחבר, כתביו והדפסתם, והמסתעף.
ב. "שיחות השייכות לתורות" שהודפסו על ידי רבי שמואל הורביץ זצ"ל בשנת תרצ"ה, כשהם מפוזרים בין בתרי ה"ביאור הליקוטים", ועתה סודרו ע"פ סדר התורות ועוטרו בהערות והארות יקרות ונחוצות.
ג. מאמר נפלא על צורת הלימוד בליקוטי מוהר"ן, כהכנה לעיון ע"פ הח"י כללים.

הספר מוכן לדפוס, אך הכסף להדפסה אין
נצל הזדמנות פז זו, וקה חלק בהוצאות הדפסת הספר
ותהיה זאת עבורך לזכות נצחית!

החפץ לפרוס את חסותו על הדפסת הספר, או על חלקים ממנו,
יפנה למס' פלאפון: 050-410-6685 וישאיר הודעה.

* הספר מעוטר בהסכמותיהם הנלהבות של גדולי וחשובי אנ"ש שליט"א

ר' יחזקאל'ע לובלינער ע"ה היה רגיל לומר 'אהללה ה' בחיי' - בזה שעודני חי,

אשרי אנשיך

פרקי חיים
מתולדות התלמידים
שבכל הדורות

פרק מתוך הספר
'אש תמיד תוקד'
- לתולדות חסידי
ברסלב בפולין,
העומד לראות אור
בעזה"ת

התקנתו של רבי יחזקאל לובלינער

היה מיוזם עם ראשי יח"ל. רבי יחזקאל אפרים מנדלאיל על רקע בנין ישיבת חכמי לובלין.

ר' יחזקאל'ה לובלינער

לאחר שמצא בספריית בית המדרש בלובלין ספר פלאי, התקרב רבי יצחק ברייטר הי"ד לחסידות ברסלב ויחד עמו התקרבו מטובי האברכים והבחורים בירושלים דפולין, ביניהם **רבי יחזקאל אפרים מנדלאיל ז"ל** ואחיו רבי שמואל אליהו הי"ד ■ שבעה מזבחות טהורים עקד רבי יחזקאל'ה על קידוש ה' בשואה הנוראה ולאחריה **במאורעות תש"ח בירושלים**, אך הרבי הגדול ועצותיו הקדושות היו לו למקור נחמה ותעצומות נפש ודיבורי אמונה שגורים היו בפיו ■ לקראת יום פטירתו בה' **שבט תשט"ז** הלכנו ללקוט מעט מזעיר מקורות חייו של אחד ומיוחד **מראשוני חסידי ברסלב בפולין** שזכה לשתות מבארם של גדולי החסידים באומן, ובנפלאות ההשגחה עלה לארץ הקודש שנים אחדות לפני החורבן והקים דור של אנשי אמונה ■ **והיה יחזקאל לכם למופת**

ד. ברסלבר

ה

הגביר שמע את התפילה ונדב את בית הכנסת. יהודים בלובלין

ערב ירד ועלטה ירדה על לובלין העיר, על ר' יחיאל גרינוואלד - אברך צעיר שהחזיק חנות לפרנסתו - נפלה עייפות ובעודו יושב על כסאו נעצמו שמורות עיניו. הוא לא הספיק להתנמנם הרבה, משום שכעבור דקות אחדות הקיצו שוטר פולני שערך ביקור בחנותו: "עברת על החוק, תצטרך להתייצב במשפטו" הודיעו, רשם לו דו"ח והסתלק.

ר' יחיאל הביט חליפות בדף ובשוטר המתרחק, הוא הציץ בשעונו; אבוי, נרדמתי ולא הרגשתי בשעה המאוחרת! באותם ימים חוקקה עיריית לובלין חוק לפיו חובה לנעול את בתי העסק מיד עם רדת הערב. אלא שהיום ניצה אותו שר השינה לאחר שבמשך שעות ארוכות שירת את לקוחותיו וכך ארע שהוא לא נעל את החנות בזמן. כאשר עיין ר' יחיאל בדו"ח חשכו עיניו; המשפט נקבע ליום שבת בשעה 9:00 בבוקר!

ובכן, הוא יצטרך לצעוד ברגל אל בית המשפט ושם ינסה ללמד סגוריה על עצמו. ר' יחיאל הבין גם כי כדי שיוכל להשתתף במשפט, עליו להתפלל מוקדם עם הנץ החמה. בשטיבל של אלכסנדר, החסידות שעליה נמנה, מתחילים את התפילה בשעה מאוחרת, היכן ניתן למצוא בלובלין תפילת וותיקין? אחד ממכריו היפנה אותו אל בית-החסידים של ברסלב ברח' לובארטאווסקא 34, שם ישנה תפילת וותיקין.

עם עלות השחר של צפרא דשבתא עשה ר' יחיאל דרכו אל השטיבל שזה עתה שמע על קיומו. התפילה בצוותא עם 'חסידי אומן' דיברה ללבו, וכשלאחריה התיישבו החסידים סביב אחד השולחנות לקידושא-רבה, החליט להתעכב מעט במקום, בטרם ילך אל

המשפט. לאחר טעימה כלשהי, החל אחד החסידים לקרוא מעשיה מתוך ספר-מעשיות הכתוב באידיש עתיקה. ר' יחיאל התמלא סקרנות, הוא נעמד מאחורי המדבר והקשיב.

בתחילה היתה זו האזנה של התעניינות בעלמא, אך אט אט החל לחוש כיצד הולך הוא ומתנתק מהזמן והמקום, אל עולם זך וטהור כמוהו לא הכיר, הדיבורים שהתנגנו בחלל בית המדרש היו מסוג כזה, שמימו לא שמע. החסיד המדבר הצליח לגעת בנפשו במקום ששום מגיד או דרשן לא הצליח.

משמרות ללימוד ספרי רבינו. הלוח שנתלה בבית החסידים בלובלין בכסלו תרפ"ט עם שמות הלומדים וביניהם ר' יחזקאל מנדלאל ואחיו ר' שמואל אליהו

גר בשכנות לישיבה. פנים היכל ישיבת חכמי לובלין (באיכות ר' יעקב ברסקי)

סאזכה לחיות בתשובה. ציון הרה"ק רבי אלימלך מליז'ענסק זיע"א

סיפר לי ר' יחזקאלע לובלינער שבעת היותו על ציון של הר"ר אלימלך מליז'ענסק זצ"ל, טען לפניו: הן אמת שאתם הבטחתם לכל מי שיבוא על ציונכם לא ימות בלי תשובה, אבל אני מבקש אתכם שאחיה בתשובה!

ר' יחיאל לא ידע את נפשו. הוא היה רתוק לדברים, ולא שם לב כי השעה 9:00 כבר חלפה לה, המשפט, הקנס הצפוי, הכל פרח מראשו, כל כולו הלך שבי אחרי דיבורי האמונה והדעת שאליהם התוודע לראשונה בחייו.

הוא היה נסער כולו. לאחר שכילה ר' יחזקאל'ה לדבר, ניגש אליו אחוז התרגשות עזה: "אימרו לי, כלום מכירים הנכם אותי? ויתרה מזו, הרי עמדתי מאחוריכם ולא הבחנתם בי, כיצד אפוא ידעתם לכוון את דבריכם אלי ממש?!"

ור' יחזקאל'ה מחייך בטוב לב. "הדיבורים ששמעת, לא משלי הם. אלו הם דבריו של 'הצדיק' המכוונים אל כל אחד ואחד באשר הוא, מקטן ועד גדול."

אור כזה. פשטות ונעימות כזו. באותו רגע ידע ר' יחיאל; פה אשב כי איוויתיה, לצדיק הזה אהיה קשור מעתה ועד עולם!

לימים, בספרו את סיפורה של אותה שבת ראשונה במחיצת אנ"ש בלובלין, יסיים ר' יחיאל גרינוואלד ויאמר: "במשפט הפולני אמנם הפסדתי, אבל במשפט הגורלי יותר מכל, הרווחתי, הרי את החיים שלי הצלתי."

◇ ◇ ◇

בין הזכויות הרבות שזכתה בהן העיר הגדולה לובלין - ירושלים דפולין, זכות כפולה ומכופלת נקשרה בה ובשמה כאשר ה'קיבוץ' הראשון של אנשי הנחל נובע במדינת פולין נתהווה בה, כאן יסד החסיד הנלהב רבי יצחק ברייטר הי"ד את 'בית החסידים' הראשון דברסלב בפולין, ומכאן נתפשטה להבת הקודש אל כל עריה ועיירותיה.

מן החסידים הראשונים שזכו להתוודע אל האור הגדול, היה רבי יחזקאל אפרים מנדלאיל, המכונה ר' יחזקאל'ה לובלינער, שבחסדי שמים ניצל מאימי השואה האיומה, לאחר שחמש שנים קודם לכן עלה עם בני ביתו לארץ הקודש.

הוא נולד בשנת תרל"ו לאביו ר' שמעון צבי מנדלאיל מחסידי מודוויץ, שקרא לבניו על שם רבותיו הקדושים אבות שושלת מודוויץ; הרה"ק רבי יחזקאל מקומיר ובנו הרה"ק רבי שמואל אליהו מזוואלין, אביו של ה'דברי ישראל' מודוויץ.

לובלין היתה ספוגה בתורה ויראה וחותרם הקדושה שהטביע בה הרה"ק 'החוזה' זי"ע הותיר רישומו לדורות. ב'בית מדרשו של הכהן' הגה"ק רבי צדוק מלובלין, שברחוב טארגובה, התכנסו אברכים ובחורים בני עלייה, בעלי מחשבה ומבקשי קרבת אלוקים. גם האחים (מאב) ר' יחזקאל ור' שמואל אליהו מנדלאיל היו מיושבי בית מדרשו ומבאי ביתו של הכהן ובצעירותם זכו ליצוק מים על ידיו ולהתבשם מאור תורתו. לימים סיפר ר' יחזקאל כי חדרו של הכהן היה מלא בספריו הרבים ובכתבי ידו, שביניהם היו הגהות ופירושים ל'ליקוטי מוהר"ן' - ספר אשר כעדות ר' יחזקאל היה מונח דרך קבע על שולחנו, כשרובם אבדו בשואה, וספריו הרבים והמפורסמים - בתוכם מראי המקומות ל'ספר המידות' של רבינו - הינם אך ורק מעט מועיר שנשאר לפליטה מאוצר

ספריו וכתביו.

לא בכדי היה בית מדרשו של רבי צדוק, המקום שבו החלה המהפכה הגדולה של ההתקרבות לרבינו הקדוש בפולין, הכל החל מספר אחד ונפש שוקקה. היה זה בחורף תרס"ה. פחות מחמש שנים לאחר הסתלקותו של הכהן לגנוי מרומים. כשאברך כבן עשרים מיושבי בית המדרש, ר' יצחק ב"ר יוסף צבי ברייטר, מצא בספרייה ספר לא מוכר. לאחר שהביט בתוכו מתוך התעניינות 'תפסו' אותו דברי המחבר הקדוש במאמר עמוק נורא ונפלא על ה'קושיות' הבאות מן החלל הפנוי שאין עליהן תשובה בעולם הזה, אך אפילו אותן הנשמות שנלכדו באותן קושיות מהחלל הפנוי - על ידי ניגונו של הצדיק עולין משם!"

ר' יצחק ידע באותו הרגע בוודאות כי המחבר הקדוש מדבר אליו ומכוון ישר ללבו, המילים היו צרי ומרפא לנפשו הסוערת, ניגונו של הרבי נגע במקום הכי עמוק בנשמתו. הוא נקשר מיד אל הספר והצניעו בפניו נסתר בבית המדרש, כדי שמחר יוכל לשוב ולגמוע מן המים המרוויים והמרפאים.

אך כאשר למחרת ניגש אל המקום בו החביא את הספר הפלאי, הופתע לגלות כי עקבותיו נעלמו. חיפש וחיפש, אך אין זכר.

סיפר ר' יצחק את צערו לידידו הקרוב ר' שמואל אליהו מנדלאיל: "הידעת, אתמול מצאתי כאן בבית המדרש ספר אחד שאת שמו אינני זוכר, אבל זהו ספר יוצא מהכלל, התבאתי במקום נסתר, ולפלא בעיניי שמהמקום ההוא יבוא מישהו ויקחנו משם!"

בעת ההיא התגורר ר' יצחק בעיירה גליניצ'וב הסמוכה, אך רגיל היה לבוא ללובלין. חלפו כמה שבועות, ביום מן הימים בעודו יושב ולומד בבית-המדרש הלובלינאי, התקרב אל שולחנו איש אחד ובידו ספר. ר' יצחק שאל מתוך התעניינות: "איזה ספר הוא זה?", "ספר", השיב הלה כלאחר יד, הניח

את הספר על השולחן והלך לו.

היהודי שהניח לתומו את הספר לפניו, התברר כשליח ההשגחה לקרב את הלב הגדול אל המעיין. היה זה הספר הקדוש "פרפראות לחכמה" - פירוש על הספר שהוא מחפש, שעתה כבר נודע לו שמו: "ליקוטי מוהר"ן" תורתיו של הרבי הקדוש רבי נחמן מברסלב זי"ע א.

השיג ר' יצחק ספרים של הצדיק הקדוש מוהר"ן, החל להגות בהם ונפשו נדלקה ברשפי שלהבת אהבת הבורא ויראתו ועבודתו. עד מהרה שיתף את ידידו ר' שמואל אליהו ועוד כמה מחבריו בספרים החדשים שגילה, והחל לשוח עמם בהתפעמות מהעצות הקדושות המתגלות בהם.

בהמשך יצר קשר עם אנשי שלומנו באומן באמצעות מכתבים. כל הקיץ הגה ר' יצחק בספרים הקדושים, ולקראת ראש השנה תרס"ו החליט לנסוע לאומן. אביו וחותנו ששמעו על רצונו התנגדו לנסיעתו, אף לקחו ממנו את ה'שטריימל' כדי שלא ייסע, אבל ר' יצחק לא שת לבו אל המניעות, הוא התגבר על הכל ונסע.

מאומן חזר ר' יצחק ונפשו מלאה באורו של הנחל נובע, וככל שיקדה השלהבת הטהורה בלבבו, חפץ בכל מאודו לזכות גם אחרים, והוא החל לקרב נפשות מבני לובלין רבתי, אל הנחל נובע.

בשלהי אלול תרס"ו פנה ר' יצחק אל חבורת המקורבים בלובלין והחל משדל אותם להצטרף עמו בנסיעתו לאומן. לא כולם ניאותרו, הן מחמת התנגדות מצד המשפחה להיעדרותם בחג, והן בשל מניעת הממון הדרוש לנסיעה ברכבות עד לאומן. אך ר' יחזקאל מנדלאיל - למרות שהיה אז כבר אברך ואב לילדים - החליט להצטרף אל רבי יצחק, כשאליהם מצטרפים עוד ששה איש מלובלין: אחיו ר' שמואל אליהו מנדלאיל, האחים ר' יודל ור' שלמה זלמן זילברמן, הבחורים אהרן לייב ציגלמאן ויצחק מאיר קורמאן, ועוד אחד בשם ר' לייבוש.

לבני החבורה שהיו כולם אברכים ובחורים צורבים, לא היה ממון להוצאות הדרך מלובלין ועד לאומן שברוסיה. טיכס ר' יצחק ומצא עצה; עשה 'כיס' אחד לכולם שאליו ייתן כל אחד את מעותיו וכך שכנע

ירושלים דפוּלין. הכניסה לרחוב היהודים בלובלין

עצה טובה לזכות את הרבים

שער הספר 'אלפא ביתא' שהדפיס ר' יחזקאל בלובלין בתרע"ד

שמעתי מכבר
דיבור נאה
ומתקבל
משם הר'
יחזקאל נ"י
מאנדילאייל
לענין
הרחמנות על
אשתו ובניו
בעת חסרון
הפרנסה,
אמר על זה
כי צריכין
להעלות אז
על מחשבתו
שהם רק
שכניו ומצטער
בצרתם
מחמת אהבת
ישראל, אבל
באופן כזה אל
יטרידהו הצער
הזה מעבודת
השי"ת

יסוד להעלאת אנ"ש מפולין. תקנות
הישיבה שיסד רבי שמואל הורביץ

ראויה לבית-הכנסת עבור אנשי שלומינו, וכך
עברו אנ"ש למבנה חדש ומרווח, ברחוב המרכזי
לוברטובסקה 34, שלא הרחק ממנו נבנה לימים
לתפארה בנין ישיבת חכמי לובלין העומד עד היום
הזה.

גדולי אנ"ש משקים אילנות בלובלין

עם התהוותה של חבורת המקורבים בלובלין, החלו
גדולי אנ"ש להשפיע עליהם מדעת רבינו הקדוש.
בעיקר היה זה רבי שמשון בארסקי שבא מעת לעת
לובלינה, מלבד המכתבים ששלח תמידין כסדרן לבני
החבורה, בהם הדריכם בדרכי הנחל נובע. הוא עורר
אותם על נחיצות הלימוד הקבוע בצוותא בספרי
רבינו בבית המדרש הנקרא על שמו. בתחילת התהוות
החבורה בלובלין, כשהיו חלקם אברכים צעירים
וחלקם עדיין בחורים, ראה רבי שמשון לנכון לגבשם
יחדיו, וכה כתב להם:

"אם רצונכם באמת להיות קיימים באמונה הקדושה

אותם לצאת לדרך.

באמצע הנסיעה, התחרטו כמה מבני החבורה ורצו
לחזור לביתם. אך הוא הצליח לשדלם בדברים, באמרו
להם "בכרדיטשוב דרים אנשי שלומנו אשר אני מכיר
כמה מהם ובוודאי יעזרו לנו להמשיך בדרכנו".

ואמנם בהגיעם לברדיטשוב, עיר ואם בישראל, שם
ר' יצחק פעמיו אל ביתו של ר' שמעיריל ברדיטשובער
ממקורבי רבי אברהם ב"ר נחמן, שאותו הכיר מנסיעתו
בשנה שעברה. למראה פניו, התמלא רבי שמעיריל
שמחה גדולה, ובראותו עוד שבעה אנשים שבאו יחד
עמו בדרכם לאומן, גדלה שמחתו עד למאוד, הוא
קפץ בשמחה והחל לרקד וברך בחדווה "שהחיינו",
מראה המקורבים מפולין ריגש אותו מאוד והוא קרא
בהתרגשות: "יעזור השם יתברך וכל פולין יתקרבו".

ר' שמעיריל, שגבאי צדקה היה, נתן להם את הוצאות
הדרך עד אומן. וכך זכו רבי יצחק ברייטר והחבריא
מפולין להגיע לאומן ולהשתטח על ציון רבינו הקדוש
ולהימנות על הקיבוץ הקדוש שלו באותו ראש השנה
דשנת תרס"ז, וחיות גדולה נתמלאו מההתעוררות
והתשובה והיראה, ואהבת החברים והשמחה הגדולה
ששרתה בין אנשי שלומנו שנקבצו ובאו מכל מקומות
מושבותיהם, ואשו הטהורה התלקחה בקרבם ביתר
שאת ועוז.

בית-החסידי הראשון בלובלין

בלובלין, החל רבי יצחק ברייטר לייסד מניין תפילה
לאנ"ש בבית קטן ליד בית-החיים, שם קרב אנשים
רבים לאורו של רבינו, ומאותם שסייעו בידו ביסוד
בית המדרש, היה ר' יחזקאל. אחד הבחורים שהתקרבו
או בלובלין, היה החסיד הנודע ר' בן ציון אפטר. ר' בן
ציון, שאחת מתחנותיו הרבות בערי פולין היתה העיר
לובלין, ביקר פעם באותו שטיבל ליד בית העלמין,
רבי יצחק קירב אותו ולאט לאט הכניסו תחת כנפי
תורת רבינו עד שנעשה לחסיד נלהב.

לאחר מספר שנים שהתפללו אנ"ש באותו בית
מדרש ליד בית-החיים, שמע פעם גביר אחד את
רבי יצחק איך שמתפלל בדביקות והתלהבות כדרכו,
ונתעורר מאוד מתפילתו עד שהחליט לנדב דירה

ה'קיבוץ'
הראשון בפולין.
מראה העיר
לובלין

1. **שם הערצה** *מנחם וחסד - אפרים 1876*

שמות הנולד

1899 *משה*

1920 *משה*

1925 *משה*

1927 *משה*

1929 *משה*

2. **הכתבת בחו"ל** *Lublin*

3. **המצב המשפחתי:** נשוי (יה), רווק (יה).

4. **המקצוע** *קק*

כרטיס-בריאות (לעליה)
HEALTH CARD - KARTA ZDROWIA
 (For Immigration) (dla emigrantów)

מספר המשרד *№ 101* מספר הבריאות *№ 101*

Name—Nazwisko i imię *Moshe's Spandler*

Address—Adres *Lublin ul. Socjalistyczna 28*

First examination — Pierwsze badanie — בדיקת ראשונה

Date - Data *12/17/1955*

Signature of Physician - Podpis lekarza *Dr. Aleksander Blustein*

Second examination — Drugie badanie — בדיקת שנייה

Date - Data *1.5.55*

GENERAL DATA — STAN PODMIOTOWY — ידיעות כלליות

המקצוע - רב. ממסמכי העלייה של ר' יחזקאל לא"י

זכה למה שמעטים זכו. ממסמכי העלייה של ר' יחזקאל לא"י

שמחת ברית בנליינצ'וב

באותה תקופה התגורר רבי יצחק ברייטר בעיירה נליינצ'וב הסמוכה ללובלין, ליד חותנו, כשגם שם הוא עושה כדרכו נפשות לרבינו. בחשוון תר"ע נולד לו בן והוא השתוקק שאנ"ש יבואו להשתתף בשמחתו ובבואם לעיירה יגבירו את אורו של הרבי. הוא כתב ללובלין: "אליך דודי [ע"ד הכתוב זה דודי וזה רע"ז] ר' יחזקאל אקרא בשם רבינו ז"ל נגמ"ח, שתשא בעול עמי ויחד נשמח בשמחת מצות ברית מילה אשר חגני השי"ת ביום הראשון ויצא ר"ח כסלו, וגם השלום זכר שבת פ' תולדות, והדבר הוא כך, כי אנו הברסלבר חסידים זכינו בעזרת השם אשר חסדו גבר עלינו לגלות חדשות בעולם לנו ולכל האנשים השומעים בקולנו... וכן אנו כאן בנאלינצ'אוו, והשי"ת זיכנו שאעשה בשבת זו אי"ה שלום זכר ואני צריך לשמוח בה' ובשם משיחו הצדיק האמת נגמ"ח וגם הנפשות אשר זכו ליהנות מעט מאורו הק' גם רוצין כן ואי אפשר לנו לעשות שום דבר מבלי אנשי חברתינו מלובלין...".

חביב היה ר' יחזקאל על גדולי אנ"ש, לפי שרוחו נוחה ודעתו ישרה, נאמן רוח ושומר דבר, שלבו ער לזכות את הרבים בענייני רבינו. מכתבים מלאי אמת ואמונה קיבל מהחסידים הדגולים: רבי דוד צבי דאשיווסקי, רבי אברהם ב"ר נחמן, רבי אליקים געציל ליובאוונע, רבי ישראל קרדונר, רבי אברהם שטרנהארץ ורבי שמשון בארסקי.

גדולי אנ"ש החשיבו את דעתו. כאשר ביקשו בני החבורה בלובלין מרבי שמשון שיבוא למחניהם בחורף תר"ע, ביקש לברר אם על ידי כך יתעוררו ללימוד בספרי רבינו הקדוש; "לז' ידעתי כי על ידי בואי אצלכם יתחדשו נפשות

בדרך הרגש החיוני מוכרחים אתם להשתדל בכל היכולת להתנהג כדעתו של אדמו"ר ז"ל ולקבוע עצמכם על כל פנים על שעה אחת בכל יום ללימוד ספרי אדמו"ר ז"ל בצוותא חדא עם שאר החברים, ודווקא בבית המדרש הקבוע שלכם, כי קביעות מקום החברותא הוא תיקון גדול לעיני השגת הדעת האמת, כמבואר בספרי רבנו ז"ל בכמה מקומות, ואז בוודאי תרגישו בעזרת השם יתברך נעימות גורלנו".

בהשפעת דברי רבי שמשון, עשו החברים בלובלין כתב-התקשרות ביניהם שמקבלים עליהם להתוועד בצוותא בכל יום בבית המדרש ללימודי רבינו הקדוש. אך כדרך כל הדברים שבקדושה, היו להם עליות וירידות, ולעתים כמעט נתפרדה החבילה ונתבטלה הקביעות, מיוחד היה ר' יחזקאל מנדלאיל שקיים את קביעות הלימוד בבית המדרש בהתמדה, כאשר עולה ממכתבו של החסיד ר' משה שמואל לויין, שבימים בהם היה בחור צעיר בלובלין:

"...בתחילת הזמן ראיתי שאנשי שלומנו מתרשלים מאוד ורציני לקבוע ללימוד ספרי רבינו ז"ל בחצרי, כדי שלא יהיה להם שום תירוץ, אך יחזקאל לא הסכים לזה בשום אופן, כי היה אומר אסור לילך מבית המדרש... וגם אני קיימתי הצוואה של ר' שמשון שחזקתי ונערת [עוררתי] כמה אנשים כמה וכמה פעמים, אך אין מועיל, וגם אני נתרשלתי כמה פעמים קצת מחמתי וקצת מחמתיהם, על כן בקשתי מאתך שתדבר עם ר' שמשון שידבר עם כל אנשי חברותנו לתת עצה לעצה, דהיינו עצה קלה שע"י זה יוכל לקיים העצה הגדולה, וגם ר' יחזקאל בראותו זאת דעתו נוטה להקבוע של לילה אחר זייגער [שעה] 8, אך בבית המדרש" (יום ב' לסדר זיפגע במקום וילן שם' תרס"ט).

זכה להתבשם במחיצתו. רבי אברהם שטרנהארץ

פעל כדי להעלותם לארץ הקודש. ר' שמואל הורביץ (מאדיבות ג.ג.)

תמונות נדירות

ר' יחזקאל בברכה בחופת בתו. עומד בינו לחתן הגר"ש אלישיב זצ"ל (באדיבות ג.ג.) הגר"ש אלישיב בברכה בחופה (באדיבות ג.ג.)

**הייסורים שלי
אז והפחדים
שמה נתוודעו
מה שנתפשתי
על הגבול וכו'
אי אפשר לשער,
ושמעתי אז
הילדים לומדים
אצל ר' יחזקאל
שימעלים יונתי
בחגוי הסלע'
בפרוש רש"י
עיין שם, השבתי
בדעתי; ריבונו של
עולם, אתה יודע
שזה נאמר עכשיו
עלי!**

מאוד בזה ביחד עם ידידינו הר' יחזקאל מאנדילאייל ותודיעני בזה חוות דעתכם" (נעימות נצה, מכתב ט).

**רבי אברהם ב"ר נחמן
מביא עמו ספרים למכירה**

נוהג היה רבי אברהם ב"ר נחמן לעתים, לאחר ראש השנה, לנסוע לפולין לפני שובו לארץ ישראל. סיפר רבי יחזקאל מגדלאיל: "זכור אני שרבי אברהם - שהיה באותה עת כבר בא בימים - בא ללובלין בדרכו לארץ ישראל. היינו רואים אותו מגיע כשהוא סוחב עמו מזוודה עם ספריו אשר זה מקרוב יצאו מהדפוס, וכולנו היינו מתקבצים סביבו, רבי אברהם היה מוציא את הספרים ומסדרם על שולחן ליד פתח בית המדרש למכירה, וכולם הביטו בהם בשקיקה ורבים קנו מידו, כך היה עובר מבית מדרש אחד למשנהו ומוכר בעצמו את ספריו".

בלובלין היה רבי אברהם ב"ר נחמן שוהה שבוע-שבועיים, ולאחר מכן ממשיך לדרכו. באחד ממכתביו לרבי יחזקאל, הוא מספר לו על קונטרס משיחות וסיפורים שהוציא לאור באותו זמן:

"כבוד ידידי ואהובי ה' יחזקאל נ"י ה' מאנדילאייל. אולי יש ביכולתו לשלוח את המכתב הרצוף פה להאברך ה' יצחק מאיר נ"י, אבקש ואכפול את בקשתי על זה, כי מאוד נחוץ לשלוח לו זה המכתב כאשר יבין מע"כ כשיקרא בו, ידידו ואהובו, אברהם

החברים באמת על ידי התחברותנו ללמוד ולעסוק בספרי אדמו"ר ז"ל בהתחדשות אמיתי - אשר זה יסוד ושורש התקרבותנו לאור דעתו של רבינו ז"ל - יכול להיות כי לא הסתכלתי על שום מניעה, והתחוקתי בעזרת השם יתברך לבוא למחנכם" - והוא מוסיף באמת לבבו דברים כהווייתם: "ואי אפשר לראות בשום אופן סימן ברכה בהתקרבות לאדמו"ר ז"ל, כי אם כשמכניסים עצמם ללימוד ספריו הקדושים בעיון ובהתבוננות ובהשתדלות גדול, עד שמוציאין מספריו הקדושים הלכות ברורות לתיקון המידות והמעשים בכלל ובפרט, אשר בוודאי זה היה עיקר כוונת רבינו ז"ל בהשאת ספריו הקדושים. ואם מתקרבין עצמן לאדמו"ר ז"ל בלי השתדלות באור ספריו הקדושים כנ"ל, בוודאי קשה מאד למצוא בהתקרבות שום חיות. והוא ממש כמבואר בליקוטי מוהר"ן 'כשמאמינים בהצדיק בלא דעת יכולין ליפול חס ושלום, והבן".

"על כן תתייעץ עצמך עם ידידנו הר' יחזקאל מאנדילאייל, אם נסיעתי למחנכם הוא דבר נחוץ לטובת כל החברה שלכם, ותכתוב לי האמת ואיישב עצמי בזה. גם אני מסופק בעניין נסיעתי למחנכם בחורף, כי בקיץ כשהיה ההשגחה מהשם יתברך לנסוע למחניכם יכול להיות שאסע בעזרת השם יתברך עוד לאיזה מקומות ממדינת פולין, אבל בחורף בוודאי קשה וכבד עלי הנסיעה עוד למקומות אחרים מחמת חסרון בריאות גופי. על כן תתבונן

כשראה ר' שמעל את פניהם ברוך בהתרגשות 'שהחיינו' ברדיטשוב היהודית

אבקש להודיעני בכל פעם מסדר הנהגת הקיבוץ שלכם אופן התחברותם אחד עם חברו וסדר עבודתם ולימודם בספרי רבינו ז"ל, אשר הם עיקר תיקון שרשי נפשותנו והתנוצצות דעתנו

מכתב יוקד מהחסידי הגדול רבי שמשון בארסקי אל רבי יחזקאל מנדלאיל והחבריא בלובלין

ברוך ה', אור ליום ג' לסדר תולדות תרס"ט, אומאן
כבוד ידידנו וחברנו כש"ת הר' יחזקאל מאנדילאיל נ"י.

הפערעוואד [-המחאה] עם שלשה רובל כסף, מידידינו הר' שלמה יחזקאל [-לויין] נ"י קיבלתי לנכון אתמול והיום ערב ראש חודש כסליו, הלכתי להשתטח על ציון רבינו ז"ל הזכרתי ברוך השם, להצלחה ולישועה מה'ידוע' [-הגיוס לצבא] את החתן ישראל יצחק בן חיה אסתר, ועוררתי עוד כמה אנשים מאנ"ש לעורר רחמים עליו להצלה ולחירות, והפרשתי להם גם כן מהמעות הנ"ל. והשם יתברך יאזין ויקשיב לתפילתנו ויקבל לרחמים ולרצון את תרומת צדקתו, ויקיים בהחתן הנ"ל ותשובה ותפילה וצדקה מעבירין את רוע הגזירה.

ידידינו הר' יחזקאל! מה מאד גדלה תמיהתי על כבודו - על שאינו מודיע לנו שום דבר מענין סדר הנהגת הקיבוץ דאנ"ש דמתנכם ככלל, אם הם אווזים עצמם ביחד, כרצון רבינו הקדוש ז"ל, ואם הם מקיימים הבחנתם להתאסף בכל יום להבית הכנסת שהתפללנו שם בהיותי אצלכם, ובפרט אם החתומים בכתב ההתקשרות מקיימים חתימתם - להתנהג בלימודם ועבודתם כולם ביחד, כמו שקיבלו עליהם וכו' כן ראוי ונכון לעשות - לבלי להראות אהבה והתקרבות מאחד לחברו אפילו על ידי מכתב?! לא כן הוא האמת! אך העבר אין, אבל מעתה אבקש להודיעני בכל פעם מסדר הנהגת הקיבוץ שלכם אופן התחברותם אחד עם חברו, וסדר עבודתם ולימודם בספרי רבינו ז"ל, אשר הם עיקר תיקון שרשי נפשותנו והתנוצצות. דעתנו ואם הם מתחזקים בהבטחתם להפריש איזו צדקה בכל יום עבור החזקת אנשי מעמד כמו שדיברנו ביחד בהיותי אצלכם.

גם להודיעני מה יהיה מהספרים תיקון הכללי שלקח כבודו אצלי למכירה, כי כבר לווייתי על חשבון הספרים כפי הסכום המגיע לי בעדם, והמלווה נוגש אותי לסלק לו החוב, ואיני יודע מה להשיבו, על כן יודיעני תשובה ברורה בזה, אם ישתדל למכרם ולשלוח לי בסמוך המעות, בוודאי מה טוב, ואם אין בידו בשום אופן למכרם, יחזירם לי על ידי עובר ושב איש נאמן - אם יסע מי מהם אצלנו, או על ידי הפאסט. גם בלי תירוץ להתראות עם ידידינו כמ"ר לייביל רויניפעלד ולדבר עמו גם כן מה יהיה מהספרים שלקח הוא גם כן אצלי, שישים ושבע תיקון הכללי - חוץ מהמאה ספרים שלקח כבודו, ולהודיעני מהכל ידיעה ברורה.

גם נכספתי מאוד לידע מה נשמע מידידינו הר' העניך גוטערמאן, אם הוא חזק בנקודת האמת, ואיך הולך לו בפרנסתו ומשלום ביתו, אבקש לפרוס בשלומו עבורי ולהודיעהו כי רצוני שיכתוב לי בכתב ידו משלומו ומעמדו.

גם נכספתי לדעת משאר החברים היינו ר' יצחק ברעניר, ור' שלום מלמד, וכו' וכו'. הכלל, בקשתי מאוד תיכף בקבלת מכתבי, להשיבני ולהודיעני על כל דברי מכתבי ידיעה ברורה, הכל בפרוטרוט.

ידידינו ואוהבו החפץ בשלומו והצלחתו בגוף ונפש, והמברכו ברפואה שלימה כפי הצורך לו.

שמשון בארסקי

Handwritten signature of Shmuel Barak

הזכרתי אותו גם כן על הציון הקדוש כפי שביקש ממני בהפערעוואד לרפואה על עיניו ולבו.

פורס אני בשלום כל החברים ובפרט בשלום ידידינו הנכבד הר' שלמה יחזקאל. הפערעוואד עם שני רובל כסף קיבלתי, ומילאתי בקשתו והשם יתברך ירחם על חתנו ויגאלהו ויוציאהו לחירות.

שמשון הנ"ל

אפשר יהיו במחניכם ידידנו ואוהבנו הר' יצחק ברייטער אבקש לפרוס בשלומו עבורנו, ולעוררו לכתוב אלינו משלומו וסדר עבודתו, גם אני פורס בשלום אביו הנכבד הר' יוסף צבי נ"י.

ממני הנ"ל

הנחשון שהרים תרומתו לבניית ביהכנ"ס על שם רבינו רבי נתן מנדלאיל ב"ר יחזקאל ז"ל (באדיבות הלוח של ברסלב)

רבי אליהו חיים הסביר את נחיצות קניית השטח לבניית בית המדרש על שמו של הרבי, וכאשר שאל מי יוכל להרים תרומתו, היות וכולם היו עניים קשה היה להם להתחייב בדבר, אולם דווקא ר' נתן מנדלאיל שהיה עדיין בחור שאין הפרוטה מצויה בכיסו היה הנחשון שהכריז: "אני נותן 100 פונט!" אחר כך פנה רבי אליהו חיים אל זקני אנ"ש: "ראו, הוא נותן כבר, ומה אתכם?"

חזן...אגב אורחא הנני להודיעו שזכיתי להדפיס גם את הקונטרס השני מהספר שיחות וסיפורים" (נחלי אמונה יג).

האב ר' שמעון צבי מתקרב אף הוא

אדמו"רי מודוויץ לדורותיהם רחשו כבוד והערצה לרבינו הקדוש ותלמידיו, ואף הביאו בספריהם מתורותיו הקדושות. היה זה עוד בימי נעוריו של החסיד הנודע ר' בן ציון אפטער, כשבצימאנו הגדול הגה בספרי חסידות רבים, אך לא מצא רוויה לנפשו הכמהה. הוא נכנס אל רבו בעל ה'דברי ישראל' ממודוויץ ותינה לפניו את לבבו ואף מנה לפניו רבו ספרים רבים שלמד בהם ועם כל זאת נפשו אינה מוצאת רוויה, אמר לו רבו: "למד את הספר הקדוש ליקוטי מוהר"ן".

לאחר התקרבותו של ר' בן ציון לברסלב, נסע יחד עם אביו רבי יחזקאל ארבייטסמאן, שהיה מהיושבים ראשונה בשולחנו של ה'דברי ישראל' ממודוויץ, לציון רבינו באומן. לפני נסיעתם לא נטלו ברכת פרידה מרבם מחשש כשישמע לאן מועדות פניהם יניא אותם מהנטיעה. כשחזרו מאומן וסיפרו לרבם היכן היו, נענה בנימת קפידא: "נסעתם לציונו של רבי נחמן מברסלב ולא סיפרתם לי?! אילו אמרתם לי הייתי שולח עמכם קויטל להניח על קברו הקדוש" (רבי נחמן בורשטיין זצ"ל בשם האדמו"ר ממודוויץ הקודם).

לא ארכו הימים ואביו של ר' יחזקאל, ר' שמעון צבי, התקרב אף הוא לחסידות ברסלב. הוא תרם מכספו וסייע להחסידי רבי ישראל קרדונר במפעלותיו הגדולים.

רבי ישראל קרדונר ואנ"ש דלובלין

באותה תקופה יסד רבי ישראל קרדונר בעיר הקודש צפת, בית-מדרש על שם רבינו הקדוש בחצר ידידו הנגיד רבי נתן טרוביצ'ר, הוא הוסיף בקודש וייסד באותו בית חברה 'קימת חצות-לילה'. מלבד אנשי שלומנו, היו עוד יהודים יקרים שהצטרפו אל החבורה הקדושה הזו העומדים בבית ה' בלילות והיו אומרים תיקון-חצות בציבור בכוונה והתעוררות מדי

המלצת רבי שיעמ"ה זעליכובער לספר 'אלפא ביתא' שהדפיס ר' יחזקאל

לילה. כפי שהוא כותב במכתביו, כל מגמתו של רבי ישראל בייסוד בית-המדרש וחבורה זו, היתה כדי שיהודים יזכו להתקרב לדעת רבינו.

ממש באותם ימים נודע לו לרבי ישראל קרדונר כי בעיר לובלין שבפולין הרחוקה החל לזרוח אורו של רבינו הקדוש בעקבות התקרבותו של רבי יצחק ברייטר, והוא ישב וכתב להם אגרת:

"אחי ורעי, שמוע שמעתי שתהילה לאל נתגלה קצת מדעת רבינו הקדוש במחניכם, הוא העיר לובלין, ומאוד מאוד רציתי להתראות עמכם ועל כל פנים לבוא לכם במכתביי, אולי נקבל מה דין מן דין כמצווה עלינו מפי רבינו הקדוש על ידי תלמידיו הקדושים.

"וכעת" - הוא ממשיך ומספר לאנ"ש בלובלין - "עור לי השם יתברך שזכיתי לייסד בפה עיר הקודש צפת תבנה ותכונן בית-המדרש על שם רבינו הקדוש ולייסד גם כן העניין של קימת חצות בציבור, בכך אנא להתחבר עמנו להיות לעור לנו, כי גלוי וידוע לפני היודע תעלומות שכל כוונתי בזה לגלות דעת

מלובלין לאומן תצלום עתיק של הקיבוץ בערב ר"ה תרס"ח

"הגזרה הקשה שיצאה עלינו ליקח בני ישראל לחיל"

פניה נרגשת מהחסידי הגדול רבי אברהם שטרנהארץ אל
רבי יחזקאל מנדלאיל והחבריא בלובלין בענין בחור מעירו שנלקח לצבא

בע"ה יום ו' עש"ק לסדר הוא יברך שנת תרע"ד

ישאו הרים שלום וברכה לראש ידידיי אחי ורעי וכו' בכלליות, ובפרטיות לידידי הנכבד ותיק וחסיד חכם ונבון כש"ת כמו"ה יחזקאל ב"ר הער מאנדלהייל.

אחר דרישת שלומך כנאה לכבוד תורתו, באתי במבוקש מכו' כולכם אהובים אנ"ש היקרים והנכבדים יחיו, איך שממחנינו לקחו בעת הפריזיוו [-הגיוס] לעבודת הצבא לאיש חיל עלם אשר שמו אברהם שבתי ב"ר דוד ראבינשטיין, אשר הי' לו 1 טיע האליגאדיע [-קריש דם] וגם כמה חסרונות הרבה יש לו, אשר אפילו לפי דתם מגיע לו להיות חפשי מזה, אך בעוונותינו הרבים יד' פגעה בו ולקחו אותו והוא בן איש נכבד מעירנו שיגרין [-טשעהרין], היינו איש כשר בזמן ובעיתים האלו וגם העלם עצמו הולך בדרך תמים בדרכי אבותיו בדרך היהדות, לזאת מבוקשי מכו' כולכם שתראו לקרבו בכל מיני התקרבות בכל אפשרותכם, היינו בראשון פן יש לכם ידיעה ואיזהו הכירות עם איזהו אנשים כאלו אשר יוכלו לפדותו בעד איזהו סכום מועט.

וגם אפילו בעבודתו בעצמו תראו להראות לו התקרבות בענייני אכילה ושתי' אם יהי' אפשרות לשמור אותו ממאכלות אסורות וכיוצא, לבל יהי' אסור בכבלי הקזארמיע [-מתנה צבאי] כל כך כמו בתפיסה, הכלל, בכל מה שיהי' באפשרותכם. וגודל המצווה בזה אינו מוכרח לכתוב לכם לכ"ת, כי כל המקיים נפש אחת וכו' ומגודל בטחוני שאהובים כאלו לא ישליכו את מבוקשי זה לטובת ישראל עם קדוש אחרי גיוסם. אשים קנצי למילי ואברככם בברכה המשולשת שכולכם תעמדו על הברכה ידידכם עוז באהבה עזה.

אריהם כ' ה לב מעיר שיגרין

אברהם שטרנהארץ
כ"ה ט"ו תמוז ה'תרע"ד

אפרוש שלום כל אנ"ש יחיו בנעימים. ובפרט לידידי הר' לייביש מלמד, ויידע כבודו כי יש לי כעת פרפראות, אם נצרך לו, אשלחנו. וגם אודיע לכו' כולכם פן יש בכוחכם וגיעגועים שאראה אתכם בחורף הזה, תכתובו לי, כי יש מציאות לזה. ידידכם הנ"ל.

יד ההשגחה מילטה אותם מבעוד מועד. ר' יחזקאל ובניו לפני עלייתם ארצה (באדיבות ג.ג.)

"בתחילת
 הזמן ראיתי
 שאנשי
 שלומנו
 מירושלים
 מאוד ורציתי
 לקבוע ללמוד
 ספרי רבינו
 ז"ל בחצרי,
 כדי שלא
 יהיה להם
 שום תירוץ,
 אך יחזקאל
 לא הסכים
 לזה בשום
 אופן, כי היה
 אומר אסור
 לילך מבית
 המדרש"

בחצרות בית ה' ר' יחזקאל ובניו (באדיבות ג.ג.)

אפרים בן פעריל לאה, הזכרתי אתכם לטובה. ויהי"ר
 שיקובל תפילתינו והעיקר שנוכה לעבוד אותו יתברך
 בזה העולם, ותקשר היטב לדעתנו שיש עוד עולם
 אחד, ואם אמנם שהכל יודעים זאת, אבל הבע"ד
 מפיל שכחה וצריכין להזכיר בכל פעם היכן אנחנו
 בעולם" (אמונת אומן, מכתב מדי' אב תרס"ט).

בנסיעתו האחרונה של רבי ישראל קרדנר מארץ
 הקודש לאומן, לראש השנה תרע"ד, נסע לאחר מכן
 לפולין וסובב בקיבוצי אנשי שלומנו. בחודש שבט
 היה בלובלין ועסק כדי לקדם שם את הדפסת הליקוטי
 מוהר"ן וברוב כסופיו שההדפסה תתקדם, נתן את
 המעות שהיו לו לנסיעתו חזרה לארץ ישראל, בתור
 דמי-קדימה להדפסה, אולם אז חלה לפתע במחלת
 הריאות, לאחר שהתבודד על הדבר, הבין שכנראה מן
 השמים מרמזים לו לשוב לארצו ולביתו והוא נפרד
 מאנ"ש בלובלין ויצא לדרך.

רבינו הקדוש בעולם ואולי נזכה לעורר רחמי השם
 יתברך שיאמר סוף וקץ לכל צרותינו המרובים, עד
 מתי עד מתי, אך תהילה לא-ל שהקדים לנו רפואה
 למכותינו הגדולות והאיר לפנינו דעת רבינו הקדוש,
 שסוף כל סוף נזכה על ידי זה לצאת מגלותנו המר
 בכלליות ובפרטיות ודברי רבינו הקדוש הם חיים
 וקיימים שהבטיח לנו שהאש שלו תוקד עד ביאת
 משיח צדקינו אמן.

"בכן אבקש מכם אחיי ורעיי לראות לשלוח לנו
 מה, להתחזקות העניין הנ"ל ויגן עליכם זכות הצדקה
 הזאת שימתקן מעליכם כל הדינים והצמצומים ולעבוד
 השם יתברך ולבלות ימינו בטוב האמיתי ולזכור היטב
 על התכלית הנצחי אשר באנו לזה העולם ולחטוף כל
 מה שיעלה בידנו איזה טוב, וכבר הבטיח לנו רבינו
 הקדוש שאינו הולך לאיבוד שום תנועה קלה שעושין
 בשביל השם יתברך ואפילו אם הוא מעורב בפסולת
 הרבה, עם כל זה השם יתברך ברוב רחמיו מלקט
 הנקודות טובות מכל עובדא ועובדא. אנא אל ישיבו
 פנינו ריקם, כי חוץ מהצדקה שיחיו אותנו, נתקשר
 בינינו אהבתנו, ועל כל פנים נרוויח איזה דיבורים
 טובים והתחזקות אמיתי. הנני ידידכם בלתי מכירכם,
 ישראל היילפערין".

מי שיש בו יראת שמים דבריו נשמעים. המקורבים
 מלובלין נענו לבקשתו ומעת לעת שלחו לו באמצעות
 הדואר נדבות בצירוף פתקה עם שמותיהם, והוא היה
 מזכירם ומעטיר בעדם לאחר חצות לילה בציון התנא
 האלוקי רשב"י.

גם ר' שמעון צבי מנדלאיל שלח מעות צדקה
 לרפואת בתו שחלתה אז, ורבי ישראל מודה לו
 במכתבו על נדבתו:

"והנני פורס בשלום כל אנ"ש שיהיו לכל אחד
 ואחד בפרטות ובפרט לידידנו היקר מוה"ר שמעון
 צבי מאנדלאיל וזכות הצדקה שעשה יגן עליו שבתו
 סילקא גיטל בת חי' שרה יהי' לה רפואה שלמה
 בקרוב. פרישת שלום לידידנו היקר מוה"ר יחזקאל

ארבע אמות
 ראשונות. נמל יפו
 בו עגנה ספינתם

יחזקאל מנדלזאל, ובמכתב מטעם הישיבה מחודש אדר תרע"ד כתב הגבאי הרב פודהורצר:

"כבוד הרב החסיד המופלג בתורה וביראה, רודף צדקה וחסד, המפורסם לתפארת ולתהילה כש"ת מוה"ר יחזקאל מאנדעלאייל הי"ו. אחר דרישת כבוד תורתו כיאות. ידידנו היקר ה"ר ישראל היילפרין נ"י ששב זה עתה מחו"ל, הפציר בנו מאוד שנקבל אותו לשיבתנו הקדושה, כי דוחקו ולחצו גדול מאוד. והנה לצערנו הגדול גם המצב דישיבתנו הקדושה דחוק מאוד ובשום אופן אי אפשר היה לנו לפי מצב הישיבה לקבל אנשים חדשים להישיבה, כי גם הקודמים אין לנו במה לכלכל אותם ואנו מתאבקים בשארית כוחנו לכלכל אותם לפי הצטרכותם. בכל זאת לא יכולנו להשיב ריקם את פני ה"ר ישראל הנזכר וקיבלנו אותו להישיבה הקדושה כי הבטח הבטיח לנו שידידיו ומכיריו ואנ"ש שבחו"ל יתמכו את הישיבה בכל יכולתם ולכן הציע לפנינו שנשלח נזר-גבאות לכבוד תורתו והבטיח נאמנה שכבודו יקבל את המשרה על שכמו ואשר כי על כן אנו שולחים לו רצוף פה עטרת תפארת נזר-גבאות קודש, ואנו מבקשים אותו שלמען כבוד הישיבה וטובת הישיבה וטובת ידיו הנזכר יקבל עליו את המשרה הקדושה הזאת וככהן איש חסד יכהן פאר במקדש ישיבתנו הקדושה לעורר לבב נדיבי אחב"י שימכו בידנו ורצוף פה יקבל פערוואדען למשלוח כסף לטובת הישיבה הקדושה, ואנו מחכים לתשובתו הרמתה ומברכים אותו בהג כשר ושמת. ידידיו דורשי שלומו גבאי הישיבה. אלעזר יעקב פודהורצר. יוסף לייב שפירא (מקום החותם)".

אורח מירושלים

באחד מימי אלול תרפ"ח, הגיע אורח ללובלין, לבוש במלבושי ארץ ישראל, מצויד בדרכונו האנגלי בו רשום כי אורח פלשתינה הינו ועיניו מביעות כיסופים וצימאון לדבר ה', היה זה החסיד הבוער ר' שמואל הורביץ שהגיע מארץ הקודש כשבלבבו געגועים עזים לזכות ולהגיע לציון רבינו שבאומן. את מטרת נסיעתו נצר בסוד, לבל ייודע לאיש. הוא השתטח על ציון ה'חוזה' והתפלל להצלחת דרכו, וקיווה למצוא בין אנ"ש מישהו שעמו יוכל לחצות את הגבול לרוסיה. אבל לא אסתייע מילתא, כי מי

וקול שמחה
וקול כלה

בעוה"י"ת

קול ששון
קול חתן

צ"ב

שנת

החתן יהושע שלום בן מלכה רבקה והכלה פייגא בת דינה יחי' יתברכו ממקור הברכות במזל טוב ובכל השפעות טובות נצח מלה

טט

פרוך שהחינו וקימנו ולזמן תור כלי'ת בנינו היקרים הגיענו

ה"ה החתן המהולל כמר יהושע שלום נ"י

עם ב"ג הכלה המהוללה מרת פייגא תחי'

אשר תהי' איה"ש בשעמ"צ ביום ב' פ' שמות י"ד לחודש טבת אור ליום שנכפ"ל בו כי טוב, לסדר, כן ירפה" שנת אצרות לפ"ק.

באולם, וויעדענסקא" ברחוב פראנצישיסקאנער № 13

לזאת מתכבדים אנחנו בזה לבקש קרובינו וידידנו לבוא לקחת חבל בשמחתנו, והי' בחת ה' כי זניע שמחת צאצאיכם נשיב ברוב תורה גמילכם. מקרא קודש לעלות לתורה יהי' איה"ש בש"ק פ' ויחי בבית החסידים דברסלב, ורשה, נאָוֶאָלֶפּיע 28 בשעה 9.

יחזקאל משה זאנצנער } המחותנים
אהרן ליב ציגלמן } אבי הכלה מווארשא

הכתבת לטלגרמות; Warszawa, Sala Wiedeńska Franciszkańska 13

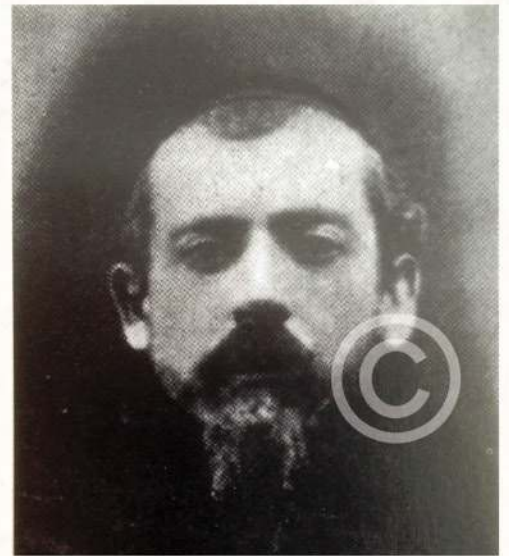
ידידות שלא נפסקה. ההזמנה לחתונת בתו ששלח ר' אהרן לייב ציגלמן לא"י

עם שובו צפתה, פנה רבי ישראל קרונר אל ישיבת 'בר יוחאי' ומושב זקנים במירון' כדי שיקבלוהו לישיבה על מנת לקבל תמיכה חודשית, אך הגבאי ר' אלעזר יעקב פודהורצר השיבו כי קופת הישיבה מדולדלת ואין אפשרות לקבלו, סיפר אפוא רבי ישראל לר' אליעזר יעקב, כי ידידים לו בלובלין שבפולין שיוכלו באמצעות המלצה מטעם הישיבה להשיג תמיכה עברו, הוא מסר את כתובתו של ר'

**”רבי אברהם
 ב”ר נחמן היה
 בא ללובלין
 בדרכו לארץ
 ישראל, כשהוא
 סוחר עמו
 מזוודה עם
 ספריו אשר זה
 מקרוב יצאו
 מהדפוס, וכולנו
 היינו מתקבצים
 סביבו, הוא
 היה מוציא
 את הספרים
 ומסדרם על
 שולחן למכירה
 וכולם הביטו
 בהם בשקיקה
 ורבים קנו מידו,
 כך היה עובר
 מבית מדרש
 אחד למשנהו
 ומוכר בעצמו
 את ספריו”**

רבי יצחק ברייטר ורבי אהרן לייב ציגלמן על נחיצות
 הקמת ישיבה בארץ הקודש על שם רבינו הקדוש, כדי
 שהדבר יסייע להעלאת אנ”ש מפולין ארצה. כי לפי
 חוקי הבריטים היה אפשר לקבלת אשרת-עליה במידה
 והגיעה 'דרישה' משיבה או מוסד תורני בארץ ישראל
 עם הומנה ל'רבי' שיבוא לשמש בישיבה. דבריהם עשו
 על רבי שמואל רושם גדול והלהיבוהו, ומכאן ואילך
 הלך ונרקם בלבו הרעיון הכביר; לייסד ישיבה בארץ
 ישראל שאליה יתקבצו כל הנפשות יחד בצל הרועה
 הנאמן ויעסקו בלימודי דעתו הקדושה. ואכן כך
 עשה, מיד עם שובו ארצה מאומן יסד ישיבה על שם
 רבינו ובעזרת רבנים מא”י אירגן 'דרישות' ללא מעט
 מאנ”ש והצליח להביאם ירושלימה כשבאשרת העליה
 שלהם רשום "המקצוע: רב", ביניהם היה רבי יחזקאל
 מנדלאיל כאשר יסופר להלן.

היה מיוודד עמו. ר' שימע'לה זליכובער הי"ד

חודשים ארוכים שהה ר' שמואל בפולין, בניסיון
 לצלוח את הגבול לצד הרוסי, תקופה לן בלילות על
 ספסל בבית החסידים דאנ”ש בלובלין ובימים היה
 עובד את ה' בתורה ותפילה. בבית המדרש היה יושב
 ר' יחזקאל עם תלמידיו ומלמדם גמרא. לא פעם היה
 ר' שמואל מטה אוזנו ללימוד, ר' יחזקאל היה מבאר
 לנערים מדרשי חז”ל בחן ובנעימות על פי דרכי
 רבינו הקדוש, שתענוג היה לשמוע.

המקורב שקרב מאות לרבינו. ר' יצחק ברייטר הי"ד
 (באדיבות גב.)

לאחר תקופה בלובלין, יצא ר' שמואל לפני פורים
 בלוויית מברית אל גבול פולין-רוסיה העובר בעובי
 היערות, הם עשו דרכם משתדלים להיבלע בסבך
 הצמחייה העבותה, אך באמצע הדרך נתפשו על ידי
 שומרי הגבול, וכאן היו צריכים להשתמש בתכסיס
 הישן - שוחד; את כל הכסף שאסף בעמל רב בין
 אנ”ש, הוכרח ר' שמואל להוריק לידי השומרים
 הפולנים החמדנים, שהחזירוהו אחר כבוד לקראת
 פורים ללובלין, שלם בגופו אך לא בממונו. כעבור
 שבוע הצטרף לאנשי שלומנו בנסיעתם בכ”א אדר
 לליו'ענסק לציון הרה”ק רבי אלימלך זי”ע, ולאחר
 מכן חזר לקראת פסח ללובלין לשטיבל של אנ”ש.

ואם במנהג נסיעתם של אנ”ש בפולין בכ”א אדר
 לציונו של הרבי ר' אלימלך עסקינן, באחד ממכתבי
 החסיד רבי אלחנן ספקטור הוא מספר את ששמע
 מפי רבי יחזקאל על תפילה שהתפלל באהל ציונו
 של אותו צדיק: "סיפר לי ר' יחזקאלע לובלינער
 שבעת היותו על ציון של הר”ר אלימלך מליוענסק

העלה על דעתו אפשרות לעבור את גבול פולין-
 רוסיה החסום והמסוגר מזה כעשור שנים.

את ראש השנה תרפ”ט, עשה ר' שמואל בצוותא עם
 כל אנשי שלומנו מפולין שהתקבצו לובלינה, ולאחר
 מכן נסע אל כמה וכמה מקיבוצי אנ”ש, ועונג רב היה
 לו במחיצתם. בהיותו בוורשא בחג סוכות, דיברו אתו

היה מבאי ביתו. ספר המידות לובלין תרע"ה עם מראי מקומות מרבי צדוק הכהן, שהיה שייך לר' יחזקאל מנדלאל

הספר חיי אדם שהביא עמו ר' יחזקאל ארצה מלובלין

שמיודד היה עם המשגיח דיישיבת 'חכמי לובלין' הגאון רבי אברהם שמעון הלוי אנגל הי"ד המכונה ר' שימעליה זליכובר' ושח לו על העניות השוררת בביתו, יעץ לו רבי שימעליה להביא לדפוס בכרך אחד את שני החיבורים: קובץ הנהגות ומידות טובות להרה"ק רבי משה לייב מסאסוב וקונטרס 'אלפא ביתא' להרה"ק רבי צבי הירש מנדבורנא, אשר עבר למעלה מיובל מאז נדפסו לאחרונה, ולמכרם לרבים. רבי שימעליה כתב עבורו המלצה לספר וזה לשונה:

"בעושהי"ת כ"ח לחודש אדר שנת 'אורך ואמתך' לפ"ק פה לובלין יע"א האיש הנוכחי יר"א [ר' יחזקאל אפרים] הולך בישרו נהנה מיגיע כפו, עד היום מלמד תורה וגמרא לילדי ישראל באמונה, והן עתה נחלש ר"ל ואי אפשר לו לעבוד עבודתו וטפלי תלו ביה וביתו ריקם ה' ירחם. יעצתיו להדפיס דיבורי האותיות לדגליהם מהרה"ק המפורסם בישראל רבי ר' משה לייב זי"ע מסאסוב, וזה מפורסם שזה מילין דלא בדורין אלא על כל הון עולין, ומשנהו האלפא ביתא דהרה"ק ר' צבי הירש זי"ע מנדבורנא, תלמיד הרה"ק מו"ה יחיאל מעכיל המגיד מולאטשוב זי"ע, והוא היה נוסף על צדקתו וקדושתו חוקר אלקי, ומתאימו יחדיו עם חכמת חסידות הבעש"ט זי"ע ועכ"י אל ראש אחד, ראש יתודו ואחדותו של ה' אלקי ישראל בכל המציאות, וכמובן לכל מבין בספרו הקדוש צמח ה' לצבי, וכמעשהו בגדול כן מעשהו בקטון הכמות, ספרו האלפא ביתא הוה מוזקק שבעתים בטהרה ובקדושה על פי חקירה וחסידות אלקית, אשרי הטועם מתק דבשו וגופת צופו.

"לכן אחינו בני נדיבי עמים, קחו ברכה לבתיכם, כי אם אחת בשבוע תראו בו דבר טוב,

וצ"ל, טען לפניו: הן אמת שאתם הבטחתם לכל מי שיבוא על ציונכם לא ימות בלי תשובה, אבל אני מבקש אתכם שאחיה בתשובה!" (גנוי אבא ב, ט).

היתפסותו של ר' שמואל הורביץ על ידי החיילים הפולנים, השוחד הכבד שנאלץ לתת להם אשר רוקן כלייל את כיסו, והחשש שמא ייודע לאנ"ש כי נתפס בניסיון הברחת הגבול, כל אלו הביאוהו לחלישות דעת ופחד גדול. הוא ישב בשטיבל של אנ"ש בלובלין ולא ידע את נפשו מגודל שברון לבו. באחד הימים בעודו יושב ומהרהר במצבו, והנה שומע הוא את רבי יחזקאל'ה מנדלאל היושב בבית המדרש ולומד עם תלמידיו את הפסוק משיר השירים "יונתי בחגווי הסלע" עם ביאורו של רש"י הקדוש: "זה נאמר על אותה שעה שרדף פרעה אחריהם והשיגם חונים על הים ואין מקום לנוס לפניהם מפני הים ולא להפנות מפני חיות רעות, למה היו דומין באותה שעה? ליונה שבורחת מפני הנץ ונכנסה לנקיקי הסלעים והיה הנחש נושף בה, תכנס לפניו - הרי הנחש, תצא לחוץ - הרי הנץ".

וכך מספר ר' שמואל: "הייסורים שלי אז והפחדים שמא נתוודעו מה שנתפשתי על הגבול וכו' אי אפשר לשער, ושמעתי אז הילדים לומדים אצל ר' יחזקאל שימעליס 'יונתי בחגווי הסלע' בפרוש רש"י עיין שם, חשבת בדעתי; ריבונו של עולם, אתה יודע שזה נאמר עכשיו עלי!" (ימי שמואל פרק קצג).

אלפא ביתא עם תיקון הכללי

בשנת תרצ"ד, כאשר תש כוחו של ר' יחזקאל ושוב לא יכל להמשיך וללמד תלמידים גמרא, לא ידע במה יעסוק כדי להביא טרף לביתו. כיוון

מראשוני המתקריבים בפולין. ר' יצחק מאיר קורמן מלובלין (באדיבות ג.ג.)

קיבל את פניהם בנמל יפו. ר' ישראל בער אודסר (באדיבות ג.ג.)

שמע את דיבוריו ונעשה חסיד ברסלב. ר' יחיאל גרינוואלד (באדיבות הרב שמואל יצחק רחנפלד)

ר' יחיאל
לא ידע את
נפשו. הוא
היה רתוק
לדברים, ולא
שם לב כי
השעה תשע
כבר חלפה
לה, המשפט,
הקנס הצפוי,
הכל פרח
מראשו, כל
כולו הלך
שבי אחרי
דיבורי
האמונה
והדעת
שאליהם
התוודע
לראשונה
בחיוו

טובה הארץ מאוד מאוד ואף הפרנסה והברכה מצויות בה. בעקבותיו, גמר רבי יחזקאל אומר לעלות ארצה ישראל. היה זה לאות מאת ה' - רבי יחזקאל הציל את חייו הרחנוניים של רבי יחיאל, ורבי יחיאל הציל את חייו הגשמיים של רבי יחזקאל, מפני השואה האיומה שפרצה שנים מועטות לאחר מכן וכילתה את מרבית יהודי פולין, הי"ד.

ר' יחיאל גרינוואלד ור' שמואל הורביץ פעלו כדי להשיג עבור ר' יחזקאל ובני ביתו את המסמכים והאישורים הנדרשים, כיוון שבהיותו בלובלין הכיר ר' שמואל את ר' יחזקאל מנדלאיל ותמימותו וישרותו קנו את לבו, השתדל רבות עבורו, עד שהצליחו שניהם באמצעות רבני ארץ ישראל שהיו בעלי השפעה על הנציב הבריטי, לסדר עבורו ועבור משפחתו אשרות-עלייה.

משנתקבלו האשרות עבורם, מיהר ר' שמואל לשלוח מכתב מירושלים ללובלין, אל כתובתו של ר' יחזקאל ברח' זאמקווא 8, בו הוא מודיעו כי נפתחה הדרך בפניו אל הארץ הקדושה. על הבשורה הטובה מספר ר' יחזקאל מנדלאיל לר' יצחק מאיר קורמן במכתבו מכ"ג חשון תרצ"ה:

"הנה באתי לברוך הודות לך שקיבלתי לנכון מר' שמואל נ"י הידיעה בשבילי - השי"ת יעזרני שאזכה במהרה לכל מה שאני צריך בגוף ונפש וממון, ומכל המניעות יהי נעימות. ור' שמואל הנ"ל פורס בשלומך והוא רוצה לעשות בשבילך גם כן כמו שעשה בשבילי, רק באופן שאתה תעשה מה שצריך כידוע לך, היינו המכתבים הידועים ומעות שום כסף רק בזריוות כי לא תדע מה יולד יום, וכמו כן רוצה לעשות בשביל אחרים מאנ"ש הנאמנים... כי עתה הוא עת רצון והוא גדול וחשוב מאוד בעיני הראשים והוא נושא חן בעיניהם".

מבתי הכנסת העתיקים בלובלין, היה ביהכנ"ס המפורסם והמפואר בלובלין שנבנה על ידי הפרנס והקצין היהודי רבי שאול וואהל מלך פולין ליום אחד. לפני נסיעתו ארצה, החליף ר' יחזקאל את הספר 'חיי אדם' שהיה ברשותו, תמורת הספר חיי אדם

יאר לכם יותר מאבן טוב, כי בשני ספרים קדושים הנ"ל נגנזו אור זרוע לצדיק באמת, ובוזה תעשו מצוה כפולה להנות את העני הכשר הזה מו"ה יחזקאל נ"י מאנדעלעהל מעיר לובלין, וכל המוסיף יוסיפו לו מן השמים שפע ברכות טוב מהאל הטוב, הכ"ד אוהבכם ומברככם, אברהם שמעון הלוי מועליחוב, כעת בישיבת חכמי לובלין יע"א".

חזקה על ברסלבר חסיד שלא יעלה על מכשך הדפוס ספר או קונטרס, מבלי שיהיה בו משהו מדברי רבינו. בסוף הקונטרס הדפיס ר' יחזקאל את השורות הבאות: "כדי שלא להוציא הנזיר חלק הצגתי פה עצה טובה לזכות את הרבים - איתא בליקוטי מוהר"ן ז"ע חלק א' סימן ר"ה...". וכאן ציין את העשרה מזמורים שגילה רבינו הקדוש, "והשומע ישמע וטוב לו".

בהיותו שכן לישיבה הנודעת "חכמי לובלין", התבשר רבי יחזקאל רבות במחיצתם של גדולי אותו הדור שעמדו בראשות הישיבה. כעבור שנים סיפר בירושלים עיה"ק שזכור לו כי פעם הופיע נשיא הישיבה בעל הדעת משה' מבאיאן בהיכל התלמוד הגדול, והקיפוהו תלמידים רבים בקושיות ברזל בסוגיות לימודם. לאחר שהאזין רבי משה'ניו לקושיותיהם המרובות, פתח ברוב גאונותו בפלפול אחד שהיה בו מענה לכל אותן הקושיות (הרה"ח הישיש רבי משה כהן ע"ה מוותיקי המתפללים הקבועים בכותל המערבי, בנו של המשגיח הנודע של 'חיי עולם' הרה"ח רבי חיים איטשע, בשם רבי יחזקאל). כמו כן סיפר ר' נתן מנדלאיל בנו של ר' יחזקאל, כי מדי שנה היו אורחים מקרב אנ"ש שבאו לקיבוץ בראש השנה בלובלין מתאכסנים בביתם, ובני המשפחה היו מקיימים בהם מצוות הכנסת אורחים.

כי לא תדע מה יולד יום

שנים ספורות קודם לכן, עלה ר' יחיאל גרינוואלד מלובלין לארץ הקודש, ולאחר שהשתקע בה ואף מצא את פרנסתו בכבוד, שיגר מכתב לרעו מיטיבו שקירבו אל הנחל נובע רבי יחזקאל, בו סיפר לו כי

למגורים.

בפולין נוהגים היו ללכת גם בשבת עם 'דאשיקל' - כובע מצחיה פשוט, ר' ישראל בער נתן אפוא לר' יחזקאל את השטריימל והקאפטן הטברייני הישנים שלו, ומאו היה לובש אותם מדי שבת.

בחצרות בית ה'

ביום ה' ט"ז אדר עלה רבי יחזקאל לירושלים, כי נכספה נפשו לדור בחצרות ה' וכפי שאמר לבני ביתו שעיקר מטרת עלייתו לארץ ישראל היתה כדי לומר תיקון-חצות מדי לילה בכותל המערבי. הוא קבע את מקום מגוריו בעיר הקודש ירושלים, בחצר-וורשא שבתוככי החומות. מיד עם בואו ארצה, הלך להודות לרבנים שפעלו בשבילו והיה להם חלק בעלייתו, וכשהתנצל בפני אחד מהם על כך שנרשם באשרת העלייה שלו כי הוא 'רב' למרות שאף פעם לא שימש ברבנות, השיבו הלה: "הלוואי שכל הרבנים יהיו כמותך...".

משכים היה רבי יחזקאל לראש אשמורות ויורד אל שריד מקדשנו, ושם שופך שיחו לפני ה' יתברך, כשפעמים רבות הוא לבדו במקום שלא זכה שכינה ממנו ואין איש עמו. גם ילדיו רגילים היו להסתופף בצילו של הכותל המערבי, בנו ר' נתן גם בומנים הקשים כשהדרך לכותל לא היתה קלה, לא ויתר על מנהגו ללכת לשם להתפלל, וכבר בשנת תש"ז מעיד ר' יצחק אורנשטיין בספרו "יומן הכותל המערבי": "יום השבת, יד תמוז. ליל שבת זה עמד בסימן זריקת אבנים על היהודים העוברים דרך המדרגות, על יד שער האשפות, אל הכותל. הרבה אנשים שעברו דרך שער האשפות באו אלי בקובלנות על מקרי זריקת אבנים על ידי בחורים ערבים אצל שער האשפות.

עם 'תוספות חיים' להגאון רבי משולם פינקלשטיין מוורשא שהיה מקורב לאנשי שלומנו, את הספר נתן בחליפין לבית הכנסת דרבי שאול וואהל.

גבאי בית הכנסת ר' מרדכי שמואל לאקס, שהיה מיודד עמו, נתן לו את הספר ואף כתב לו על הדף הראשון:

"זה החיי אדם נתחלף וניתן לר' יחזקאל אפרים מאנדעלאייל תחת החיי אדם עם נשמת אדם ועוללות אפרים שנתן לבית הכנסת דרבי שאול וואהל זצ"ל והוא נוסע לארץ הקדושה, יהי נסיעתו במזל וברכה, כברכת ידידו מרדכי שמואל לאקס, ואל תהי ברכת הדיוט קלה בעיניך".

בחודש אדר תרצ"ה נפרד ר' יחזקאל מקרובי משפחתו וידידיו ומכריו ואנשי שלומנו היקרים שבלובלין, הם ליוו אותו לתחנת הרכבת וברכוהו בברכת הדרך והוא איחל להם כי במהרה יזכו גם הם לעלות לארצנו הקדושה, ר' יחזקאל ומשפחתו עלו לרכבת כשפניהם לנמל קונסטנצה ברומניה, משם הפליגו אל הארץ אשר עיני ה' בה.

היינו כחולמים

ביום שני י"ג אדר ב', ערב פורים, עגנה הספינה בחופי ארץ הקודש. ר' יחזקאל, זוגתו, בנו גדליה בן השש עשרה, בתו ברכה בת השלש עשרה, בנו ברוך בן העשר, נתן בן השמונה, ומלכה בת השש, ירדו אל נמל יפו בלב רוגש והיו כחולמים. לימים סיפר ר' נתן מגדלאיל, כי כאשר ירדו אל הרציף ההומה, לא ידעו אנה יפנו, היכן ידורו וכיצד יתפרנסו, היה זה החסיד ר' ישראל בער אודסר ששמע על בואם והגיע לנמל לקבל את פניהם ולהקל עליהם את ההתאקלמות בארץ. בביתו התאכסנה המשפחה, עד שמצאו דירה

ר' יודל זילברמן

ר' שלמה'לה זילברמן

בלילות היה יורד לשפון שיה במקום השראת השכינה. הכותל המערבי

לבוא ארצה כדי לומר חצות ליד הכותל. ר' יחזקאל עם בני משפחה (באדיבות גב.)

לבית מדרשינו, התהלכה לכבודה של תורה התקיימה בהמון חוגג ולקול תופים ומחולות, עודי מלווה את ספר התורה ולפתע ניגש אלי רבי נתן מנדלאיל ע"ה ואומר לי "הזוכר אתה את אותו ערב פורים כשאבי התאמץ להשיג עשירי למנין? הבט נא עתה למראה המוני אנשי הצדיק הנאספים כאן, והלא לנגד עינינו מתגלה נס תחיית המתים והבטחתו של רבינו קמה וגם ניצבה, שאישו תוקד עד ביאת המשיח".

רבי יחזקאל ורבי יחיאל גרינוואלד, המקרב והמקורב, נפגשו שוב והפעם בארץ הקודש ובירושלים. מתוועדים היו לעתים קרובות ולומדים בצוותא בספרי רבינו, ואף בניהם ר' נתן מנדלאיל וחברו ר' ישעיה גרינוולד היו נפגשים יחד לעסוק בתורת רבינו הקדוש, ובכך המשיכו את האש אשר יקדה בלובלין אל ארץ הקודש.

החסיד ר' נחמן בורשטיין ז"ל, שגדל בירושלים העתיקה במחיצת יקירי אנ"ש, ביניהם ר' יחזקאל מנדלאיל, אהב לספר איך עבדו את ה' בתמימות ובהתחדשות גם בימי זקנותם, וכה הוא כותב: "אנא ועירא דמן חבריא זכיתי לראות במו עיני את גדולי זקני אנ"ש בדורנו, אשר למרות זקנותם המופלגת וכוחותיהם התשושות, עמלו וטרחו בכל כוחם לקום בחצות לילה וללכת להתפלל בציבור ולטבול במקוה כל בוקר ולעסוק כל היום בשיעורים קבועים ובשיחת חברים על פי דעת רבינו ז"ל ובהתבודדות וכו', איש איש לפי בחינתו בלימודו ועבודתו כדרכו בקודש, ואזכור כמה מהם שגרתי עמהם בעיר העתיקה והתפללתי אתם בבית מדרשינו, והמה רבי נפתלי כהן ז"ל

מסרתי מיד לשוטר הבריטי התורני בכותל והוא התקשר עם משטרת העיר העתיקה ועם תחנת המשטרה ברחוב היהודים... מר נתן מנדלאיל, אחד מאלה שנזרקו עליו אבנים, הלך עם השוטר וצין לו את המקום שם נזרקו עליו אבנים...".

שנה אחרי עלייתו של ר' יחזקאל ומשפחתו ארצה, עלה בחודש אדר תרצ"ו החסיד המובהק רבי אברהם שטרנהארץ מאומן לירושלים, בתחילה קבע דירתו לתקופה קצרה בשכונת 'בתי אונגרין' ולאחר מכן עבר לגור בעיר העתיקה, מאז זכה ר' יחזקאל להתבשם רבות במחיצתו ולשמוע לקח מפיו.

בבית מדרשינו שבעיר העתיקה היה רבי יחזקאל הרוח החיה והתמסר רבות על מנת שיתקיימו בו התפילות כסדרן ובכח כמנהג אנ"ש, וזאת אף כי מתי מספר היו אנשי הצדיק באותם הימים ולא היה הדבר עולה בנקל. לימים, כשישבו נכדיו 'שבעה' לפטירתו של בנו רבי נתן ע"ה, סיפר להם הרה"ח רבי יעקב מאיר שכטר שליט"א על עובדא החרוטה בזכרונו מהשנים ההם: כאשר עמדה החמה לשקוע בערב יום הפורים, הכינו רבי אברהם ורבי יחזקאל את עצמם בסילודין לתפילת מנחה ולקריאת המגילה, וחפצו לפתוח בתפילה ואולם במקום אין אפילו מנין, רבי יחזקאל מיהר החוצה וביקש בתחנונים מהעוברים ושבים להיכנס פנימה עד שבקושי הצליחו להתפלל מבעוד יום. כך היו נראים אז פני הרברים.

לעובדא זו משלים רבי יעקב מאיר: עברו להם שנים רבות, הודות להשי"ת כבר התפשט דבר רבינו הקדוש ושמעו נתפרסם בכל הארץ, בשנה אחת התקיימה חגיגת 'הכנסת ספר תורה'

את בתו בוורשא, עשו אנשי שלומנו בירושלים ריקודים ושמחו מרחוק בשמחתו והזכירו את שמות הזוג להצלחה וברכה.

אהלה ה' - בזה שעודני חי!

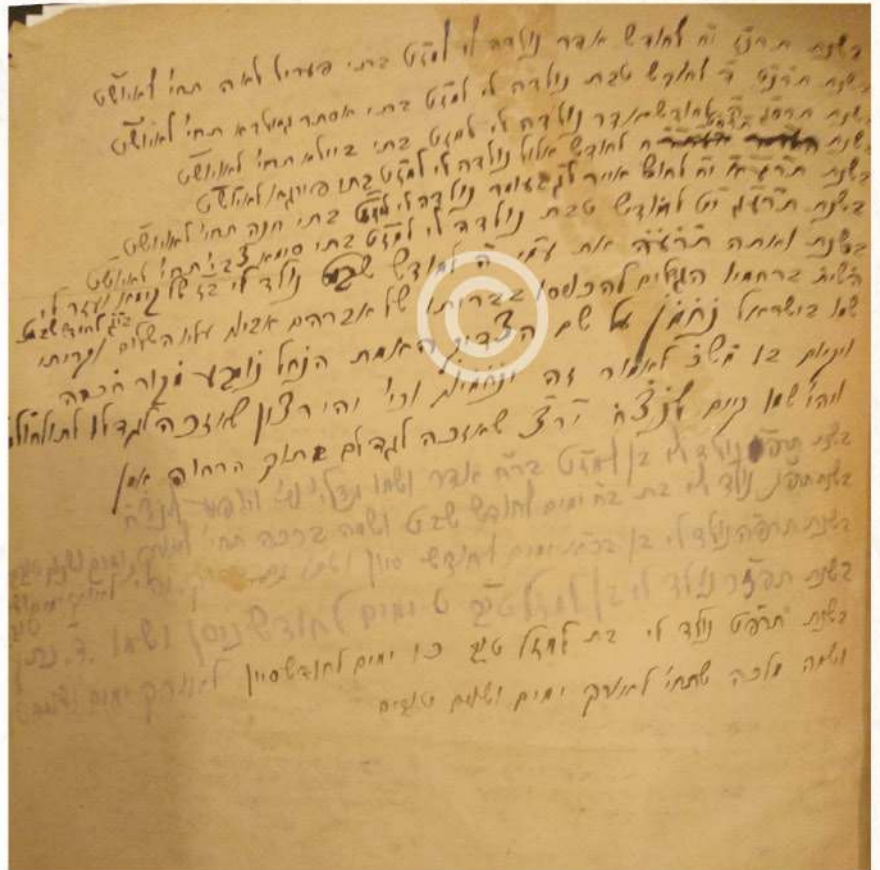
ר' יחזקאל'ה איש אמונה וביטחון היה, גם בעתות חק ומחסור שם יהבו ומבטחו על ה', ר' אהרן לייב ציגלמן חוזר על דיבור אמונה ששמע בשמו:

"והנה שמעתי מכבר דיבור נאה ומתקבל משם הר' יחזקאל נ"י מאנדילאייל לענין הרחמנות על אשתו ובניו בעת חסרון הפרנסה, אמר על זה כי צריכין להעלות או על מחשבתו שהם רק שכניו ומצטער בצרתם מחמת אהבת ישראל, אבל באופן כזה אל יטרדהו הצער הזה מעבודת השי"ת רק מה שביכולתו לעזור להם מחמת מצות אהבת ישראל בוודאי ישתדל לסייעם, ומה שאין בידו לעשות יותר, יתפלל עבורם. וכמו כן בכל הענינים, וזהו בחי' 'השלך על ה' יהבך', היינו המשא שמוטל על האדם מחמת התקשרות אשתו ובניו - זאת המשא השלך על ה', היינו שהם בנים לה' לבד, 'והוא יכלכלך', כי אם הוא האב בטח הוא יזין אותם ויתן להם כל צרכם, כי על האב מוטל לעשות מה שביכולתו עבור אשתו ובניו והשי"ת הוא בוודאי ביכולתו לעשות" (יום ב' שמות תרפ"ז).

תלאות רבות ידע רבי יחזקאל בחייו, העניות שררה בביתו בכל תוקף, ומספר הרה"ח רבי שמעון ב"ר משה בורשטיין שליט"א: בעודי ילד הייתי יושב לצדו של אבי ע"ה באותו ספסל יחד עם רבי יחזקאל ורבי נתן בייטלמכער ע"ה, בבית הכנסת דאנ"ש בעיר העתיקה. זכרני את רבי יחזקאל עם שטריימל מיושן (אותו קיבל בעלותו ארצה מרבי ישראל בער, יחד עם הקפטן הטברייני שלו). לעיתים היה רבי יחזקאל מעניק לי מיני מתיקה. כעבור שנים פגשתי את אחד מילדי וסיפרתי לו על הממתקים שקיבלתי מאביו, השיב לי אותו בן שאינו מאמין לי, משום שלא היה לאביהם לחם לאכול וכיצד אפוא היו לו ממתקים?...

ולא רק בחרפת רעב התנסה ר' יחזקאל, כי אם גם יסורי שיכול הבנים היו מנת חלקו: מאשתו הראשונה נולדו לו בפולין שש בנות, ולאחר ציפייה ארוכה נולד לו בן זכר, לו קרא על שם רבינו הקדוש, והוא מציין זאת על דפי אחד מספריו: "בשנת ואתה תרע"ה את עמי - ה' לחודש שבט - נולד לי בן זכר של קיימא ועזר לי השי"ת ברחמי הגדולים להכניסו בכריתו של אברהם אבינו עליו השלום וקריתי שמו בישראל ג'ח'מ'ן על שם הצדיק האמת הנ'חל ג'ובע מ'קור ח'כמה ויקיים בו מה שכתוב לאמור זה ג'ח'מ'ני'ז וכו', יהי רצון שאזכה לגדלו לתורה ולחופה ולמעשים טובים ויהי שמו קיים לנצח".

תקופה קצרה לאחר לידת בנו, נסתלקה זוגתו למנוחות והוא נשא את אחותה מרת אסתר, וממנה נולדו לו חמשה ילדים נוספים. בפולין זכה לראות נכדים יראים ושלמים, אך כמעט כל צאצאיו שנתרו שם נספו על קידוש ה' בשואה. למעט בתו חנה שעלתה בעקבותיו וניצלה אף היא מהשואה, ובתו

שמות ילדיו של ר' יחזקאל שכתב על דף אחד מספריו

(חותנו של ר' אברהם ב"ר נחמן ז"ל), רבי אברהם סופר שטרנהרץ ז"ל, ורבי שלמה ווקסלר ז"ל, ורבי נתן בייטלמכר ז"ל, ורבי חזקאל'ה (יחזקאל אפרים) מנדלאיל ז"ל" (אוצר נחמני נח).

האהבה שבין אנ"ש

אנשי שלומנו מפולין שזכו ועלו ארצה, קיימו קשר מכתבים הדוק עם אחיהם שנשארו מעבר לים, השתתפו איש בשמחת רעהו או להיפך, במכתבו מר"ח טבת תרצ"ז, מספר ר' אהרן לייב ציגלמן מוורשא הי"ד לר' יצחק מאיר קורמן על שמחת נישואי בתו העתידה להתקיים בוורשא ב"ד לחודש:

"הייתי מצפה לזה תמיד שנשמוח ביחד כל אחד אצל חברו בעת שמחתו, וכעת אשר סיבבה כך השגחתו יתברך אשר מה' מצעדי גבר כוננו שהגנו כל כך מרוחקים בגופינו, אבל פנימיותנו ורחשי לבבנו הנם קרובים וקשורים יחד, אבקשך לשמוח ביחוד עם כל אנ"ש ביום כלולת בתי שתחי' ותברכו אותה מציון ומירושלים עיר הקודש, והגני שולח לך כרטיסי חתונה ובטובך למסור לכל אחד מאנ"ש כרטיס או שתינתם במעטפות, או שתכתוב על כל אחד שמו, והיינו לר' אברהם סופר שליט"א ולר' יחזקאל מאנדילאייל, ולר' לייביל לאפאטע, ולר' גבריאל קעפלער, ולר' שמואל הורוויץ ולר' יחיאל גרינוואלד, ולר' שמחה ביגם נ"י ועוד למי שתבין אשר אינני זוכר כעת שמו. ואחד תיטב להדביק על כותל הביהמ"ד מאנ"ש שיחיו (לתל-אביב ולבני ברק שלחתי בעצמי)".

ובי"ד טבת תרצ"ז, ביום בו השיא ר' אהרן לייב

לישב בחצרות ה'. ר' יחזקאל בערוב ימיו (באדיבות ג.ג.)

סימה שברחה לאיזרבייג'ן, ונכדתו אסתר בת לבנו ר' נחמן הי"ד, שהיגרה לארה"ב. ילדיו: פעריל לאה ובעלה ר' שמואל לייב וחמשת ילדיהם; גאלדע ובעלה ר' ישעיה וברשפיל וששת ילדיהם; ביילא ובעלה ר' אברהם פיירשטיין וארבעת ילדיהם; בתו פיגא; בנו ר' נחמן וזוגתו, נספו על קידוש ה'.

בחורף תש"ח, כשגברו ההפגזות על הרובע היהודי שבעיר העתיקה, עברו ר' יחזקאל ומשפחתו לשכונת בית ישראל הישנה והשתקעו בחצר אלטר רקמאן. אך אז ניסיון נוסף וקשה מאין כמותו התרגש עליו, וזוגתו הכשרה מרת אסתר הי"ד נהרגה ביום י"ב אייר תש"ח מפגז ירדני שנפל בחצר ביתם. וכשאך הספיק לקום מן השבעה, נהרג אף בנו יקירו ברוך, ביום כ"א אייר.

אולם למרות הסתר הפנים, רגיל היה ר' יחזקאל כעצת רבינו הקדוש למצוא את

ההרחבות אשר ה' מרחיב לו ברחמי גם בתוך הצרות והניסיונות ולהודות עליהם. באחד ממכתביו חוזר החסיד רבי אלחנן ספקטור על דיבור משמו: "ר' יחזקאל'ע לובלינער ע"ה היה רגיל לומר 'אהללה ה' בחיי' - בזה שעודני חי, 'אומרה לאלוקי בעודי' - בזה שאני עוד בזה העולם. כן צריך כל אחד ואחד להודות לה' על החיים, בפרט לעת זקנה ושיבה שהתור הולך ומתקרב..." (גנזי אבא ב, עט).

אבות מכלל דאיכא תולדות

בעת מלחמת תש"ח, היו דרכי מירון אבלות מבלי באי מועד, מפחד הישמעלים שדרו באזור, ובהתקרב ראש השנה של שנת תש"ט החליט רבי אברומלע שטרנהארץ - שהיה רגיל להתקבץ בימי ר"ה עם אנ"ש במירון - לקיים את הקיבוץ בעיה"ק טבריה על ציונו של התנא רבי מאיר בעל הנס, אולם דא עקא, הרבה מהנוסעים הקבועים, כמו רבי שמואל שפירא רבי אברהם יעקב גולדרייך ורבי משה בורשטיין שבוים היו באותה העת בערבות ירדן, ואף מירושלים לא הורשו לצאת אנשים הכשרים לעבודת צבא. תר אפוא רבי אברהם אחר אנשים שישלימו את מניינו, ואף מר' נתן בנו של ר' יחזקאל מנדלאיל שהיה אז בחור צעיר, ביקש להצטרף. ר' נתן עסק אז באפיית לחם, ונענו לו להשתחרר מעבודתו אם יסיים את אפיית החלות די הצורך לכל ימי ראש השנה. כל אותו ליל זכור ברית לא נח ר' נתן ולא נתן תנומה לעפעפיו עד שהשלים מלאכתו. לא קלה היתה אז הדרך מירושלים לטבריה, היה עליו לנסוע לחיפה ולעלות על אוטובוס נוסף המגיע לטבריה, לשם הגיע לפנות ערב כשבקושי הספיק לפגוש במנין המתפלל את תפילת המנחה ולומר קדיש, לפי שעדיין היה בתוך שנת אבלו על אמו. באותו קיבוץ היה רק מנין מצומצם, והיה זה הקיבוץ היחיד בטבריה.

באותה שנה זכה ר' נתן לבוא בברית האירוסין עם זוגתו ע"ה בת הרה"ח ר' אליהו יצחק פילמר מיקירי אנ"ש בירושלים בנו של רבי יעקב פילמר שעלה מברדיטשוב. זוגתו היתה כבר יתומה מאב ומאם, ודודה החסיד רבי שמואל מאיר אנשין וחתנו של רבי

רק ביטחון. ר' יחזקאל מנדלאיל בימי מגוריו בירושלים (באדיבות ג.ג.)

יעקב פילמר), שידך ביניהם יחד עם בנו רבי אברהם, כאשר שמחת אירוסיהם אף נחוגה בביתו שבקטמון הירושלמית. חופתם עמדה ב'מלון ארץ-ישראל', במקום בו נבנה לימים בית מדרשו הגדול במאה שערים, ורבי אברהם שטרנהארץ סידר את הקידושין.

ר' נתן מנדלאיל גלה יחד עם אביו ושאר אנ"ש, כשמקום תפילתם נודד מבית לבית, וכאשר גמר רבי אליהו חיים רוזין ואמר להקים בית מדרש גדול על שם רבינו הקדוש, הצטרף ר' נתן יחד עם אחיו ר' גדליה שקדי לדבר המצווה והיו הם הראשונים שנדבו לשם כך סכום גדול. באותו זמן נודע כי ישנו שטח במאה-שערים ליד מלון א"י שלפנים עמדה שם טחנת-קמח ועתה הוא עומד ריקם, כאן נחלץ ר' גדליה שקדי והפעיל את קשריו על מנת שהשטח ימכר לאנ"ש. לאחר מכן קרא רבי אליהו חיים אסיפה

בה השתתפו עשרה מגדולי אנ"ש וכן האחים ר' גדליה ור' נתן בני רבי יחזקאל מנדלאיל. רבי אליהו חיים הסביר את נחיצות קניית השטח לבניית בית המדרש על שמו של הרבי, וכאשר שאל מי יוכל להרים תרומתו, היות וכולם היו עניים קשה היה להם להתחייב בדבר, אולם דווקא ר' נתן מנדלאיל שהיה עדיין בחור שאין הפרוטה מצויה בכיסו היה הנחשון שהכריז: "אני גותן 100 פונטו" פנה רבי אליהו חיים אל זקני אנ"ש: "ראו, הוא גותן כבר, ומה אתכם?".

אחר כך, כששב ר' נתן לביתו, שאל אותו אחד מקרוביו "עוד מעט אתה עומד להתחתן, איך אתה מתחייב על סכום כזה?" נענה אביו רבי יחזקאל "מה זה עניינך? אם נתן רוצה להתנדב עבור בניית בית המדרש, אשרי חלקו!".

ביום ה' בשבט תשט"ז השיב רבי יחזקאל אפרים מנדלאיל נשמתו לבוראו בגיל גבורות שמונים, ונטמן בהר המנוחות בחלקת הרבנים (שם נטמנו רבי אהרן מבעלזא, גאב"ד טשעבין, בעל האגרות משה, הראב"ד הגר"י פישר בעל 'אבן ישראל' ועוד), לא הרחק מרבי אברהם שטרנהארץ שנסתלק למרומים חודשים אחדים לפניו.

תודות: ר' מאיר ב"ר חיים מנדלאיל, ר' אברהם ב"ר יצחק מנדלאיל, משפחת שקדי, ר' מאיר כהן, ר' נחמן גולשביסקי, ר' אליעזר חשין, ר' אברהם שמעון בורשטיין, ר' שמואל תפילינסקי, ר' נתן אנשין, ספרית מכון שוקן, מאור הנחל טבת תשס"א.

הודעה ונקשה

אנו מעוניינים בעזרה"ת להוציא לאור בקרום ספר זיכרון לחסידי ברסלב מפולין,

הן אלו שנעקדה"ש הי"ד והן אלו שניצלו בחסדי שמיים לחיים. על כן נבקש מכל מי שברשותו עובדות וסיפורים ממקורות נאמנים, או מכתבים, תמונות וכד' מאג"ש דפולין ומעוניין להנציחם בספר, שיצור עמנו קשר בטל: 053-3108661

בברכה

מכון "אש תמיד תוקד"

"הודות לד' שגמלני כל טוב שבאתי לארץ ישראל הקדושה בחיים ובשלום וברוך ה' שכרתי דירה נאה ויפה וכלי הבית ובטחוני חזק בד' שיפרנסני בכבוד"

צרוך מכתבים נלבבים שכתב רבי יחזקאל מנדלאיל
לאנ"ש בפולין ובארץ ישראל

מכתב לרבי יצחק מאיר קורמן בהיותו חתן לאחר אירוסיו כשהיה באומן

אור ליום ד' לסדר ונתן לי לחם לאכול ובגד ללבוש תרס"ט לובלין
אל כבוד החתן החשוב החסיד המפורסם ידיד נפשי אחי ורעי, כש"ת מה"ו יצחק מאיר נ"י ויופיע קארמאן
הודות לד' שאני וביתי החיים והשלום והבריאות אתנו, כי יתן ד' לשמוע בשורות טובות מאיש לרעהו עד עולם.
אחר דרישת שלומך הטוב כמנהג! מכתבך משבוע העברה קיבלתי לנכון ומלאתי בקשתך וכתבתי לר' שמשון נ"י שעבורך היה 3.50 ועבורי
היה 3 ר"כ.
אחי יקירי, קיבלתי אצלך ספרים, היינו מכתבים ושיר ידידות ושיחות על זארגאן [-אידיש].
אבקש שתכתוב לי העתקה אות באות מהמכתב, שכתבת שיש מכתב בטשערין מכתב רבינו ז"ל מעצמו, ולא כתבת כי אם ראשי דברים,
על כן אבקש למאוד שבלי שום תירוץ תכתוב כל המכתב עד גמירא.
אבקש אחי שבכל פעם שתלך על ציון הקדוש שתזכיר אותי לטובה ותתפלל עלי, יחזקאל אפרים בן פעריל לאה, השי"ת ירחם עלי
ויציאני משעבוד לחירות, כי צר לי מאוד מאוד בגו"ר ותתפלל עבור כל אנשי שלומנו בכלל.
אחי, אבשרך שאתמול בא אלינו אורח הגון מאומין ושמו ר' נחום מוכר ספרים, השי"ת יעזרינו שנוכל לעזור לו באיזה עשי' שיש בו ממש.
ממני ידיך ומבקש טובתך והצלחתך לנצח המצפה למכתבך
יחזקאל אפרים מאנדילאיל

מכתב לר' יצחק מאיר קורמן בו הוא מבשרו כי קיבל בשעה טובה סרטיפיקטים לארץ ישראל

בעוהשי"ת אור ליום ה' פ' חיי [-כג חשון] שנת תרצ"ה לפ"ק פה לובלין.
החיים ושלום וכט"ס אל כבוד אהובי ידידי כש"ת מה"ו יצחק מאיר נ"י ויופיע קארמאן
אחר דרישת שלומך הטוב באהבה רבה כנהוג, הנה באתי לבשרך הודות לד' שקיבלתי לנכון מר' שמואל [-הורביץ] נ"י הידיעה בשבילי, השי"ת
יעזרני שאזכה במהרה לכל מה שאני צריך בגוף ונפש וממון, ומכל המניעות יהי נעימות. ור' שמואל הנ"ל פורס בשלומך והוא רוצה לעשות
בשבילך גם כן כמו שעשה בשבילי, רק באופן שאתה תעשה מה שצריך כידוע לך, היינו המכתבים הידועים ומעות שום כסף, רק בזריזות כי
לא תדע מה יולד יום, וכמו כן רוצה לעשות בשביל אחרים מאנ"ש הנאמנים וי"א [-ויראי אלוקים] בעד ה' כסף, ובשביל אחרים שלא מא"ש לא
פחות מעשרה כסף חוץ הוצאות שצריך להוציא. והוא מכיר וזוכר הטובות ומסירת נפש שעשית בשבילי, על כן יעשה בעד שני כסף והוא יכול
לעשות אפילו לאלף, כי עתה הוא עת רצון והוא גדול וחשוב מאוד בעיני הראשים והוא נושא חן בעיניהם, על כן אתה גם כן תוכל להרוויח,
כי הוא רוצה ליתן שכר סרסירות.
יותר חדשות אין, רק המחודש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית יחדש עלינו הכל לטובה בגוף ונפש וממון אמן. ממני ידידו עוז ומצפה
טובתו לנצח.

יחזקאל אפרים בן פעריל לאה

מכתב בענין עלייתו של ר' יצחק מאיר קורמן ארצה

בעזה"ש"ת א' במדבר ל"ח למספר בני ישראל [-כ"ג אייר תרצ"ה] פה ירושלים עה"ק תות"כ ב"ב החיים והשלום ובשורות טובות אל כבוד ידידי היקר חביבי עלי כנפשי הטוב והמטיב מטובו לאחרים וגם לי, המוקיר ומכבד לאנשי שלומנו הנקראים ברסלבר מוה"ר יצחק מאיר נרו יאיר ויופיע קארמאן.

אחר דרישת שלומך הטוב כנהוג, ראשית אודיעך שב' מכתבים שלך קיבלתי לנכון והיה לי עגמת נפש גדול ודאבון לב, מחמת שידידנו ר' שמואל נ"י לא היה בפה, כי היה במירון על קבר רבי שמעון בר יוחאי זצ"ל ובא בערב שבת קודש העבר והיום דיברתי עמו אודותיך ואמר לי שתיכף בדואר הראשון ישלח לך סך 15 פ' [-פונט] ואודות התיקון לא אפשר כי אם כשתשלח הדרישה לפה וצריך להתמהמה ב' שבועות, וכמדומה שאפשר לתקן זה בהסטרטאטוע, ואודות המכתב למשרד הא"י הצ' אי אפשר כעת בפה לעשות מאומה, ואינך צריך לזה, כי שמעתי מר' גבריאל מלאדוש שבא בשבוע העברה שהיום אין שום כבידות ומקילין שם בכל מה שאפשר להקל ור' גבריאל הוא א' מאנשי שלומנו מלאדוש ובא עמו בנו הבחור והוא גם כן מאנשי שלומנו והוא בן י"ט שנים והקאנסול נתן לו ויזה ליסע עם המשפחה, אבל בכאן בחיפה לא נתנו לו לצאת מהספינה והיה על הספינה ב' ימים יותר, עד רבע שעה האחרונה שהספינה היתה מוכנה לצאת, והשי"ת חמל עליו אחר יגיעות גדולות ובערב שבת קודש בא לירושלים, ומזה נראה שמקילין בוארשא בכל הקולות, וכן שמעתי מעוד אנשים שבאו מארץ ישראל לפה. ידידי יקירי נא לכתוב לי כל דבר שורש מענין נסיעתך לפה, כי נחוץ לי מאוד לידע בפרטות.

ואודות המכתב באריכות כמו שצריך, אבקשך שתדון אותי לזכות, כמו שאתה מכיר אותי בכל הפרטים, כי בכאן הבעל דבר גם כן אינו ישן, והשי"ת ירחם עלי ועל כל ישראל כי מוטרד אני מאוד ומה גדלו חסדי ד' עלי ועל כל בני ביתי וזכיתי להיות בל"ג בעומר על ציון הצדיק זצ"ל במירון ולא היה לי פנאי אפילו לדבר עם ר' שמואל נ"י אודותיך. והשי"ת ירחם עלי שאזכה למה שאני צריך לזכות, ומכל הטרדות זכיתי לחטוף ולהיות על קבר יוסף הצדיק, וזה היה בהשגחה נפלאה ואי"ה בקרוב כשתבוא לפה בקרוב אוי אדברה נא שלום בך וכו'. אבקשך לכתוב מה נשמע אצל בנותי וילדי בכלל, ומכל טרדותיך תיטיב עמי בזה שתבוא להם ותייעץ להם מה שצריכים, יותר אין לחדש, רק חיים ושלוש וכל טוב סלה. ממני ידידיך מכבר ועתה גם כן,

יחזקאל אפרים בן פעריל לאה

לפרוס עבורי ועבור כל בני ביתי בשלום וג' וילדיך, לפרוס בשלום כל אנשי שלומנו בכלל, ובפרט ר' שמעון נ"י ראהט ומה נשמע אצלו במסחר שלו ואם השיא בתו ובנו, ולפרוס בשלום ר' שמואל יצחק נ"י ומה נשמע אצלו במסחר שלו ומתי יהי נישואי בתו תחי' ומה נשמע אצל אביגדור נ"י ואצל בניו ישראל געציל. אלי'. שאול. ולפרוס להם. ר' לייביל לאפאטי נ"י פורס בשלומך ובשלום כל אנשי שלומנו בכלל. כל אנשי שלומנו בפה פורסים בשלומך ומצפים לביאתך בקרוב.

נא להטיב עמי ולשלוח לי את הפאקיל ע"י צדוק או ע"י הזדמנות אחרת.

יחזקאל הנ"ל מאנדילאייל

מכתב ששלח לאנ"ש בלובלין בו הוא מבשר כי הגיע בחסדי ה' לארץ הקודש

אל כבוד אנשי שלומנו המתפללים בבית החסידים דברסלב שליט"א הודות לד' שגמלני כל טוב, שבאתי לארץ ישראל הקדושה בחיים ובשלום וברוך ה' שכרתי דירה נאה ויפה וכלי הבית, ובטחוני חזק בד' שיפרנסני בכבוד, כה יתן ד' לשמוע מכם בשורות טובות, ונזכה לראות פנים אל פנים בארץ הקדושה ולשמוח בנחמת ציון וירושלים בקרוב אמן.

ידידכם יחזקאל אפרים בן פעריל לאה

כל אנשי שלומנו מפה פורסים בשלומכם ומצפים לבואכם לפה.

איך האב גירעט מיט שלמה זילבערמאן אין ער קען גאר ניט טיען [-דיברתי עם ר' שלמה זילברמן ואינו יכול לעשות מאומה], הנני פורס בשלום ר' נתן [-בארסקי] שליט"א ובשלום ר' יצחק מאיר [-קורמן] שליט"א ואודות דרישתם [-הזמנה מא"י בשביל קבלת אשרת עליה] ישאלו לאחי שמואל אלי' והוא יודיע להם כל דבר שורש שכתבתי לו באריכות.

ידידכם עוז, יחזקאל אפרים מאנדילאייל

ירושלים שערי פינה חצר קאפענשטאק מאנדיל דוד גרינוואלד

מכתב לידידיו מאנ"ש בוורשא שישגיחו על בנו שנכנס ללמוד בישיבה דשם

בעזה"ש"ת יום ג' פ' ראה לובלין

כבוד ידידי מר יצחק מאיר נ"י קארמאן וכבוד מר' אהרן לייב נ"י ציגלמאן.

מכתבכם קיבלתי לנכון, והנני נותן לכם תשואות חן על העבר ובקשתי להבא שיתנו עינם על בני יחי' עינא פקחא ועינא חד דרחמי ושלא ישכחו הדיבור מאדמו"ר ז"ל שאמר פעם אחד לר' נתן ז"ל: וואס ארט דיך, דיא פוילסט יא [-מה זה נוגע אליך, אתה כן פועל; חיי מוהר"ן שכה].

ואומר מקוצר הפנאי ד' ישפות שלום על ישראל ויזכינו להיות יחד בראש השנה הבא עלינו לטובה עם רבינו ז"ל כידוע לנו.

ידידכם עוז לנצח

יחזקאל אפרים בן פעריל לאה מאנדילאייל

יחזקאל אפרים בן פעריל לאה מאנדילאייל

עיקר עסק שלכם יהיה להדפיס ספרים • לרגל מלאות יובל

חמיונים הדפסה

שיחה
נדירה

קרן הדפוס
מפיי סוהרץ סברסקי

היום תברכנו
קרן הדפוס המיוזם בירושלים
מפרכת את כל המשתתפים
במגוון ספרים ומוצרים חינוכיים
המיוזמים את דפוס מלאות יובל
הדפוסים המיוזמים והמיוזמים
מפרכת את כל המשתתפים
במגוון ספרים ומוצרים חינוכיים
המיוזמים את דפוס מלאות יובל

קהל גדולה
עוד רבים הקדוש
למען לקרן המסע
הדפסת ספריו
המיוזמים והמיוזמים
המיוזמים והמיוזמים
מאת דפוס מלאות יובל

שנות והפצה

"תיכף שנחתתי בארץ ישראל מיד
לאחר הקבלת פנים, הזדרזתי וביקרתי
לראשונה את החסיד ר' שמואל הורוויץ,
אליו הייתי מקושר בעבותות אהבה,
והוא ישב ושוחח עמי בהתלהבות
עצומה ובאש קודש, במשך כמה שעות
רצופות, מגודל מעלת עניין ההדפסה
וההפצה, ומפגישה זו בעצם התחיל
הכל" - הרה"ר אריה ויינשטוק שליט"א
מייסד ומנהל קרן הדפסה דחסידי ברסלב
משוחח לראשונה על התקרבותו לאורו
של רבינו הק' בימי נעוריו, הכרותו עם זקני
החסידים בארצות הברית ובארץ הקודש,
והשתלשלות כניסתו לעסק הקדוש של
ההדפסה וההפצה חובקי עולם זה למעלה
מחמישים שנה • יפוצו מעיינותיך חוצה

יובל

שנים מלאו
בימים אלו
לייסוד והקמת
"קרן הדפסה

דחסידי ברסלב", הקרן שהיא חלוץ ההדפסה וההפצה בדור האחרון וממנה יסוד ואבן פינה לכל העוסקים במלאכת קודש זו.

זאת הקרן הקדושה אותה הקים הרה"ח ר' אריה ויינשטוק שיחי' בעשר אצבעותיו, במגמה אחת ויחידה לקיים את צוואת קדשו של התלמיד הנאמן "שעיקר עסקכם יהיה יפוצו מעיינותיך חוצה".

זכה ר' אריה מייסד ומנהל הקרן הדפסה, להיות נושא בעול הדפסת והפצת ספרי רבינו הק' ותלמידיו כבר משחר ימיו, ומאו ועד היום משליך הוא נפשו מנגד זה ימים ולילות עשרות בשנים, לרומם את קרן הצדיק, לחדש הדר זיוום של הספרים הקדושים, להגיהם מכל טעות ומכשול, לפארם באותיות מאירות עינים, ולהדפיסם בהדפסה מהודרת ומושקעת, כרוכים ברוב פאר ויופי, כפי הראוי ונכון לספריו של הצדיק יסוד עולם התן והפאר והיופי של כל העולם כולו.

אם זוכים אנו לחזות בפריחה המשגשגת בממדים בלתי נתפסים של הדפסת והפצת ספרי רבינו הק' ותלמידיו החובקים זרועות עולם בשלל גוונים וסגנונות, היא נזקפת ללא ספק לאותה זריעה וחרישה של החסידים הנלבבים שברובם הם עלומי שם, שנתנו את לבם ומסרו נפשם והפקירו את ממונם להזריח את אורו הוץ של אור האורות בלב כל ישראל.

כדי להעריך נאמנה את פירות ומפעלות הקרן עלינו לשוב עשרות שנים לאחור, לימים בהם ספרי רבינו הקדוש ותלמידיו היו יקרי המציאות, מודפסים בקטנות

גדולה בכמות ועירה ובשיבושים רבים, עד שקמה לה הקרן וחוללה את המהפך הגדול בעריכת וסידור הספרים הקדושים הגדולים והקטנים מחדש, והדפסתם והפצתם לאלפים ולרבבות על פני כל הארץ.

ר' אריה מעולם לא שקט על שמריו, תמיד ביקש להגדיל את תורת הצדיק ולהאדירה. אם זה בעריכת מפתחות וסידור הספרים על מתכנתים, ואם זה בעריכת פרקי תולדותיו של ראש בני ישראל על פני כרכים רבים. ולאחר מכן בתירגומם של הספרים לשפה המדוברת כדי להרחיב את שלוחות המעיין אל אפיקים רבים ומגוונים. כשכל זאת נעשה בהשקעת דמים מרובים, ביגיעה ללא שיעור ובהצנע לכת שאין כדוגמתו.

●●●

לקראת חמשה עשר בשבט ראש השנה לאילנות, היום שבו גם ירדה נשמתו הטהורה של התלמיד הגדול מוהרנ"ת זי"ע לעולם, אשר כל חייו היו קדושים להפצת מעיינות הנחל נובע מקור חכמה חוצה להשקות את האילנות הגדלות בשדה העליונה, נועדו צוות "אבקשה" לשיחה מיוחדת עם ר' אריה שליט"א אודות פעילות הקרן שזכה לעמוד בראשה ולנווט אותה כל השנים בהשקט ובבטחה.

לא בנקל עלתה בידינו לקיים שיחה זאת, ר' אריה שליט"א שאמון כל ימיו על כך שאין הברכה שרויה על הדבר הסמוי מהעין, בורח כמפני אש מאור הזרקורים, הוא ששימש והכיר היטב את זקני החסידים התמימים והישרים וחש את עומק סלידתם מכל ריח של פרסום, נוצר הוא את פיו ולשונו מלדבר בשבח עצמו כל הימים.

רק לאחר מסע שכנועים שיהיה בזה תועלת גדולה לעורר את לב הקוראים לגדולת ומעלת עסק הדפסת והפצת ספרי

רבינו הקדוש בעולם, שיזכו ליטול חלק ונחלה ולהיות שותפים במצוות ההדפסה, שהיא הצדקה הגדולה הזו העולה על הכל, ניאות לחלוק עמנו מקצת מזכרונותיו הנלבבים מסיפור התקרבותו לאור הצחצחות בימי נעוריו, מראשית יסוד הקרן ומתהלכות זקני החסידים אותם זכה לשמש ולשרת בנאמנות ומסירות גדולה.

כתב זאת לדור אחרון ועם נבא יהלל יה, על כי זכינו וגם בדור הזה עוד נמצאים עמנו אנשי מעלה גיבורי חיל, המסורים בכל לבם נפשם ומאודם לגדל ולקדש לפאר ולהדר את נעימות תורתו של הנחל נובע מקור חכמה, שיתקבלו ספריו הקדושים בעולם, ולהחיש בכך את ביאת גואלינו נצר מחלציו יצא אשר יבוא ויגלה את אמיתת אורו ונצחיותו לעיני כל העמים.

●●●

בקיטון הצר, בחדר ההפצה שבבית הכנסת הגדול דחסידי ברסלב במאה שערים, ישבנו לשיחה מיוחדת עם ר' אריה שליט"א, במקום בו הוא עוסק ימים ולילות במלאכתו מלאכת שמים, ומשם יוצאת אורה לכל העולם כולו זה למעלה מיוכל שנים.

איך זכיתם להתקרב לאורו של רבינו הק'?

גולדתי להורי אחרי השואה בעת שהותם במחנות הפליטים שבגרמניה שהיתה רוויה בדם יהודים. בשנת תש"ט עלינו לארץ הקודש והתגוררנו בה עד לשנת תשכ"א, אז הגרנו לארצות הברית. בתחילה השתכנו בשכונת קראון הייטס, שהיתה בשעתו מרכז יהודי חרדי גדול, ועם נדידת ומעבר רוב התושבים לשכונת בורו פארק עברנו גם אנחנו אליה.

**הייתי הולך כל יום שישי לקבץ מומן,
זה היה יום נוח מבחינת הישיבה,
ואת כל הכסף שאספתי שלחתי לר'
שמואל הורוויץ. במושגים של היום זה
לא נחשב להרבה אבל הערך שלהם
אז היה רב ביותר. ור' שמואל אכן
נענה ושלה לי בחזרה מכתבים נלהבים
מלאים בדיבורי התחזקות בעבודת ה'**

ר' שמואל הורביץ (באיכות ג.נ.)

רבי שמואל שפירא ורבי שמואל צ'צ'יק בכותל המערבי

ר' ביירך רובינזון (באדיבות ר' יצחק צבי מליק)

**על הקיבוץ
הקדוש דאז נמנו
כשלושים ארבעים
איש, הציבור היה
מגוון מאוד, חלק
נכבד מהם היו
ילידי אמריקה
בחזותם החיצונית
אבל פנימיותם
היתה בווערת,
התרוממות רוח
גדולה שררה
בקיבוץ הקדוש
הזה, כולם חשו
שזהו הקיבוץ
של רבינו ושהוא
נמצא ומשתתף
עמנו יחד בקיבוץ
הקדוש הזה**

בעוד שאחיי היו מקושרים מאוד לחסידות סאטמאר, אני הייתי בחור חסידי כללי ללא שייכות מסוימת. בישיבת אהל שמואל דקאשוי בה למדתי בימי נעורי נשבה באותה תקופה רוח ללמוד ספרי רבינו. בתקופה זו, היה זה בחודש סיון תשכ"ג, ניגש אלי בחור מתלמידי הישיבה, בנו של הרב מקאשוי, וביקש ממני ללמוד עימו בחברותא את הספר הקדוש ליקוטי מוהר"ן, בחור זה לא היה מקורב בכלל לברסלב.

כשהגענו למאמר 'תהומות יכסיומו' תורה ט', ששם מדבר רבינו מגודל מעלת התפלה, הדבר הזה תפס אותי מאד וכבש את לבי ביותר. התחלתי להתעניין ולברר מה זה ברסלב ואיך ניתן ליצור קשר עם חסידי ברסלב. ואז מישוה נתן לי עצה ואמר לי שאשלח כסף לר' שמואל הורוויץ לארץ ישראל, שעסק אז בהדפסת ספרו 'יעלת חן', ותמורת זה הוא ישלח לי בחזרה מכתבי התחזקות. וכך באמת עשיתי, הייתי הולך כל יום שישי לקבץ ממון, זה היה יום נוח מבחינת הישיבה, ואת כל הכסף שאספתי שלחתי לר' שמואל הורוויץ. במושגים של היום זה לא נחשב להרבה אבל הערך שלהם אז היה רב ביותר. ור' שמואל אכן נענה ושלח לי בחזרה מכתבים נלהבים מלאים בדיבורי התחזקות בעבודת ה'. וכך בעצם התחיל הקשר בינינו.

בזמנו שלחתי מעות לעוד הרבה מאנ"ש, לר' לוי יצחק, לר' אליהו חיים רויזין, לר' שמואל שפירא ולר' הירש לייב ליפל, וכולם שלחו לי בחזרה מכתבי התחזקות בדעת רבינו הק'. מכתבים יקרי ערך אלו שהיו שמורים עמדי נלקחו ממני בהשאלה לפני שנים רבות, בראשית שנות התש"ל, ועד היום לא הוחזרו לי, זה כבר למעלה מ-40 שנה שאני מנסה להיזכר מי שאלם ממני ולא מצליח, חבל על דאבדין. רק מכתבים בודדים מר' שמואל הורוויץ נותרו אצלי, ואלו נדפסו לאחר שנים ומופיעים בספר 'מכתבי שמואל'.

יש לציין שב"ה מצד המשפחה לא היה לי כל כך התנגדות ומניעות להתקרב לדרך ברסלב. וגם מצד הישיבה לא היה בתחילה התנגדות מיוחדת, אבל עם הזמן כשלאט לאט התקרבו עוד ועוד בחורים עשה הדבר רושם גדול.

חלק ניכר מהבחורים התקרבו בעקבות שיחותיו של החסיד ר' יעקב דב, שהיה מוסר שיעורים בסעודה שלישית ובסיפורי מעשיות וכן בימות החול בבית מדרשנו בבארו פארק, והוא היה נוהג למחות כף אל כף ולהתאנח במשך התפלה והבחורים שהתקרבו אז הושפעו ממנו ונהגו גם כן. בישיבה לא היו חסרים לצים שבכל פעם

שאחד מחא כפים או התאנח היו כולם מחקים אותו, וזה בלבד את התפילה והרגיז מאד את צוות הישיבה שאמנם החרישו ולא הגיבו מאומה.

עד שהגיע עשרה בטבת יומא דהילולא של מוהרנ"ת. באותו לילה נערך סעודת ההילולא בבית מדרשינו ובתחילה רצינו ללכת לשם אולם כדי לא להוסיף על ההתנגדות שהתעוררה נשארנו בישיבה, והתקבצנו יחד כל בני החבורה לסעודת הילולא קטנה בצנעה. אולם הסעודה התארכה ואנחנו התאחרנו להגיע לפנימייה שהיה בבנין נפרד, ואז תפס אותנו אחד מרמ"י הישיבה, בנו של הראש ישיבה, שהגענו מאוחר. לאחר שחקר ודרש לסיבת האיחור ונתוודע לו שעשינו סעודת הילולא ובגלל זה איחרנו, היבנו שזה כבר לא יעבור בשתיקה. ואכן לאחר כמה ימים קרא לנו הראש ישיבה וציווה אותנו לחתום על דף שהיה שם כמה תקנות מגבילות בהם אנו מתחייבים להימנע מללמוד בספרי ברסלב ושלא יהיה לנו שייכות ומגע עם חסידי ברסלב, ובאם לא נחתום אין לנו מה לחפש יותר בישיבה.

היינו קבוצה של כעשרה בחורים מקורבים, ואותי קראו ראשונה לבוא ולחתום, כשבאתי אמרתי לראש הישיבה היות ויש לי אישית תועלת רוחנית גדולה ועצומה מהלימוד בספרי ברסלב איני מעוניין לחתום ויהי מה. לאחר מכן קראו לשאר הבחורים שכמה מהם השיבו וענו שרוצים להתיישב בדבר, שכן בזכות שסירבתי לחתום היה להם את הישוב הדעת שלא לחתום על אותו מסמך.

לבסוף בלית ברירה עזבנו את הישיבה,

ר' שמואל הורוץ
הוא היה אדם נסתר
מאד ושפל ברך
מאין כמותו, הוא
התנהג בצניעות
ובפשיטות גמורה.
אני זוכר שכמה
פעמים ראיתי אותו
יושב מול הדואר
שהיה אז בתחילת
רחוב מאה שערים
ליד גאולה, ומכיון
שלא היה לו שם
כסא או ספסל
לשבת היה רגיל
להתיישב ולהמתין
שם על המדרכה
כשהוא מתפלל
ומתבודד עם השם
יתברך בדבקות
נפלאה

חלק נכבד מהם היו ילידי אמריקה בחוותם החיצונית אבל פנימיותם היתה בוערת, התרוממות רוח גדולה שררה בקיבוץ הקדוש הזה, כולם חשו שזהו הקיבוץ של רבינו ושהוא נמצא ומשתתף עמנו יחד בקיבוץ הקדוש הזה.

אז לא היה עדיין אוריה ומצב לנסוע לארץ ישראל, רק באמצע שנות ה' התחילו רבים לנסוע על ראש השנה לארץ ישראל.

אגב, בנין בית הכנסת באיסט סייד היה מאד רעוע וחלש, והיכל בית הכנסת היה בקומה השלישית, וכשרקדנו קצת התנדנד והתנועע כל הבנין כפשוטו. בשנים הבאות כבר עבר הקיבוץ והתקיים בבית הכנסת החדש שבבורו פארק.

את מי מאנ"ש אתם זוכרים באמריקה?

היה את ר' יעקב דב, חתנו של ר' שמואל מרדכי קורנבליט מירושלים, שעבר להתגורר באמריקה בשנת תשט"ו, והיה תלמיד גדול של ר' אפרים'ל בעל ה'עונג שבת' ובכל שיעוריו שהיה מוסר בסיפורי מעשיות ובסעודה שלישית ועוד תמיד היה מזכירו ומביא מאמרותיו.

את ר' יצחק מנדל רוטנברג מוותיקי החסידים שבאמריקה הייתי רואה רק בראש השנה בקיבוץ, כל השנה הוא היה גר במקום מרוחק שלא היו שם חסידי ברסלב. ר' יצחק מנדל שמוצאו היה מפולין הגיע לאמריקה מארץ ישראל בשנים המוקדמות, לאחר שנמלט משם מפני מעשה שהיה. הוא עוד זכה בצעירותו להיות באומן והכיר את זקני החסידים ובפרט את ר' אברהם בר"ג, והרבה לספר עובדות ומעשיות מאנשי שלומינו שראה באותם שנים.

כאשר חברי ר' שמואל לנדסמן נסע לארץ ישראל ונכנס ללמוד בישיבת טשעבין, ואני שלא הייתי יכול לחזור לארץ בגלל בעיות וקשיים עם הצבא, התקבלתי לישיבת נובהרדוק בבורו פארק, ישיבה שהיתה בסגנון ליטאי, ושם למדתי זמן מה בחברותא עם ר' שמואל בריינעס.

מה הנקודה שתפסה אתכם שעבורה הייתם מוכנים להיזרק מהישיבה?

כבר טעמנו את עצת ההתבודדות ואת שאר העצות הנפלאות של רבינו הק', ואת טעם הגן עדן שבספרים הקדושים שעבור זה לא הייתי יכול לוותר ולחתום.

האם היה לכם שם שדות להתבודדות?

כן. הישיבה בה למדתי היתה ממוקמת סמוך למחנה קיץ שהיה צמוד ליער ענק וסבוך, א' גידיכטער וואלד' כלשון רבינו בסיפורי מעשיות, ששם הייתי הולך לבד להתבודד, וכשלא התאפשר הדבר הייתי מתבודד בחדר בישיבה.

מתי התחלתם להשתתף בקיבוץ בראש השנה?

כאמור בשעה שהגענו לארה"ב התגוררנו בשנתיים הראשונות בקראון הייסט ומשם עד לווייליאמסבורג הדרך אינה ארוכה, והיינו הולכים ברגל להשתתף בתפלות אצל הרה"ק רבי יואל מסאטמר צוק"ל. בשנת תשכ"ג עברנו לבורו פארק ומשם לווייליאמסבורג הדרך היא רחוקה ולכן בראש השנה התאכסנו אצל קרובי משפחה בווייליאמסבורג.

בר"ה תשכ"ד ביום הראשון התפללתי אצל הרבי מסאטמר, אבל שם התחילו להתפלל בשעה מאוחרת. ביום השני קמתי מוקדם ואז חשבתי לעצמי, הרי אני מקורב לברסלב, למה שלא אלך להתפלל בקיבוץ של חסידי ברסלב. בשנים הללו היה רק בית הכנסת אחד של חסידי ברסלב בכל יבשת אמריקה, זה היה הבית הכנסת ב'איסט סייד' שבמנהטן, שהקים ר' ישראל אבא רוזנפלד אביו של ר' צבי אריה. בין ווייליאמסבורג למנהטן יש גשר ארוך שמחבר ביניהם, דרך הליכה של כשלושת רבעי שעה, הלכתי והתפללתי שם. הבעל תפילה בשחרית היה ר' בייך רובינזון והבעל תוקע היה ר' צבי אריה רוזנפלד ואת תפילת מוסף התפלל ר' יצחק מנדל רוטנברג, והתפילה היתה בנעימות ובחיות מיוחדת במינה.

על הקיבוץ הקדוש דאו נמנו כשלשים ארבעים איש, הציבור היה מגוון מאוד,

ר' צבי יוסף וואסילסקי

ר' לוי יצחק בנדר בדרך לכותל המערבי

הענין הזה נכנס בי מאד במשך הזמן בעיקר משיעוריו של ר' לוי יצחק עד כמה צריך להתרחק מכל שמץ של פרסום, וזה הדבר שראיתי אצל כל אנ"ש, ור' לוי יצחק עצמו היה נזהר מזה מאד, והיה כמה פעמים שרצה להפסיק להגיד שיעורים בגלל שהרבה אנשים הלכו אחריו מביתו לבית הכנסת, ורק בגלל שאמרו לו שהשיעורים הם תועלת גדול לדור הצעיר לא הפסיק

השידוכין בשעה טובה ומוצלחת. ר' נתן צבי ארגן את מסיבת התנאים והוא הזמין והביא איתו עוד כמה מקרובי משפחתי שהתגוררו בארץ ישראל, וכן דאג להביא את ר' יעקב מאיר שכטר לדבר שם.

איך נכנסתם לעסק ההדפסה?

כשהגעתי לארץ ישראל מיד אחרי הקבלת פנים, הלכתי להיפגש עם ר' שמואל הורוויץ שאליו כאמור הייתי הכי מקושר דרך המכתבים, ומוזמן לזמן הקשר הלך והתחזק. (בשנה שלפני זה שלח לי מכתב שאירס את בתו האחרונה עם ר' אלעזר מרדכי רונפלד שהוא מנכדי תלמידי רבינו, ואז השתדלתי ושלחתי קצת יותר כסף). את כתובתו כבר ידעתי ממשלוח המכתבים, הוא התגורר אז בבתי מילנר, בתוך שטח ההפקר שסמוך היה

וכשחשבו אז מי יתלווה אליו לקבץ ממון המליצו הכל עלי, ואכן הלכתי אתו לאסוף כסף בכל המקומות, ואז הבטיח לי שעבור שסייעתי בידו הרי או שיקנה לי תפילין דר"ת או שידאג עבורי לשידוך הגון. ואכן קיים את הבטחתו, כשהגעתי לארץ ישראל, ביום חמישי י"ב תמוז תשכ"ו, התחיל לדבר בעבורי שידוכים. באותו זמן התגוררתי בחדר שבבית מדרשנו במאה שערים.

בה' אב נסעתי להילולא של האר"י הקדוש, הגענו לצפת בשעת חצות לילה ואז היו שם מעט מאד אנשים ובעיקר חסידי ברסלב כר' שמואל שפירא ור' הירש לייב ליפל ועוד, ואז פגשתי שם את ר' נתן צבי שאמר לי שיש לו כבר שידוך עבורי אבל לא פרט לי עם מי וכו', ובט"ו אב באתי בקשרי

וכן זוכר אני את ר' פסח קורנדרקסלר שהיה עוד מהמקורבים מפולין והתגורר בווייליאמסבורג, הוא התפלל כל השנה בפולישע שטיבל של חסידי גור והכרתי אותו מהקיבוץ בראש השנה, וזכורני איך שבעשרה בטבת תשכ"ד עשה אז בר מצוה לבנו בבית מדרשנו בבורו פארק שהיה אז ממש אחר גמר בנייתו.

ובעיקר זכור לטוב מהתקופה ההיא את ר' הערשל ואסילסקי, שהיה ר"מ ומלמד בישיבת 'תורה ודעת', ובכל יום שישי אחרי סיום הלימוד בישיבה היה לו שיעור ידוע וקבוע בספרי רבינו בחדר כיתתו, אליו היו נקבצים הרבה מבני הישיבות שבאזור ורבים נתקרו על ידו.

חתי חזרתם לארץ ישראל?

בחודש תמוז תשכ"ו אחרי שזכיתי לנסוע לאומן ולהשתטח על הציון הקדוש יחד עם הקבוצה השניה שזכתה להגיע לציון הקדוש מאז שירד מסך הברזל. הקבוצה הראשונה היתה בחנוכה תשכ"ד שמנתה כעשרה איש ובראשם הרב רונפלד, לייבל ברגר, גדליה פלייאר, הערשל רייכמן ועוד. והנסיעה השניה היתה כאמור בתמוז תשכ"ו, נסענו מאמריקה לאומן וזאת היתה נסיעתי הראשונה לאומן, על אף ששהינו בציון הקדוש רק כשעתיים אבל בכל משך הזמן הזה היתה שם התעוררות עצומה שאי אפשר לתאר ולשער, הבכיות שהיו שם עלו עד לב השמים, כולם ממש געו בבכיה מדוב התרגשות והתעוררות דקדושה שריחפה שם, מחוזה כזה שלא שייך לשכות אותו לעולם.

את הדרך חזרה עשינו דרך ארץ ישראל וכשהגענו לשדה התעופה יצאו הרבה מאנ"ש להקביל את פנינו, מתוכם אני זוכר את ר' שמואל צ'צ'יק, הם באו ורקדו אתנו בתוך אולם קבלת פנים, היתה אז כזאת שמחה עצומה בין כל אנ"ש על שזכינו להגיע אל ציונו הקדוש של רבינו, והנה הולכים ונפתחים שערי הציון הקדוש.

בעוד ששאר בני החבורה שבו לארצות הברית אני נשארתי בארץ ישראל כדי לחפש שידוך. באמריקה דאו להיות ברסלב"ר היה בזיון עצום, החשיבו אותנו לחסרי דעת ממש. היתה כזאת התנגדות שנבערה מבורות עד שבעיני רבים זה היה ממש כמו להשתמד חלילה. כמובן שבמצב כזה לא הייתי יכול לחפש שידוך, לכן הוחלט שאסע לארץ ישראל ושם אחפש שידוך.

מי שהשתדל עבורי רבות היה החסיד ר' נתן צבי קעניג, אותו הספקתי להכיר זה מקרוב, שכן באותה שנה הגיע ר' נתן צבי בפעם הראשונה באמריקה עבור הכולל שעמד בראשו, עד אז נסע רק לאירופה.

אחד המכתבים ששלח החסיד הגדול רבי שמואל הורביץ ז"ל

לידידו יבלחט"א

הרה"ח ר' אריה ויינשטוק שליט"א (הודפס בספר מכתבי שמואל)

ב"ה, יום א' פ' ויקרא ג' אדר ב' תשכ"ה מירון ת"ו

שלום וברכה וכל טוב סלה למעלת כבודו אהובי ידידי חבירי מאנ"ש היקרים הנאהבים המשתוקקים לעבודת השם באמת ולהתקרבות לצדיקים אמיתיים ובפרט להנחל נובע מקור חכמה שזאת הוא עיקר התכלית מכל התכליתים ועיקר הצלחת הנפש באמת. כש"ת כמהר"ר אריה בן זיסל נרו יאיר שליט"א

אחרי דרישת שלומך הטוב באהבה רבה. מסתמא קבלתם מכתבי שכתבתי לכם תשובה על מכתבם מערב שבת קודש בשלח וקבלה על הטשעק 20 דולר וכתבתי לכם מעט דברי תורה, והנה בהבנק לא רצו לקבל הטשעק הנ"ל מפני שהוא טשעק פרטי (לא מבנק) ובקושי והבטחה שלא יהיה להם הפסד נתנו לי הכסף עבור הטשעק, והנה בעבור איוה שבועות קראו לנו מהבנק והחזירו לנו הטשעק שהחזירו להם מחוץ לארץ כי אין כסף לאיש הזה עכשיו בהבנק, ומלבד העגמת נפש והצער שכבר הוצאנו הכסף על פרנסתנו הדחוקה ומצומצמת מאד מאד ה' ירחם, הוכרחנו ללוות הכסף לשלם להבנק, הוכרחתי ליתן עוד איוה דולרים על הוצאות וטרחה וכו' וכו' של הבנק, ומצבינו נורא מאד ה' ירחם, נא לראות להשלים לנו הכסף בשלימות ויותר טוב לקנות טשעק מבנק (לא מאיש פרטי) ולשלוח לנו.

הנני מקיים ב"ה ומבקש בעד כבודו ובפרט על מקומות הקדושים ובפרט על ציון רשב"י זיע"א שאני בא הרבה פעמים ב"ה. עכשיו ימי אדר שמרבין בשמחה, וכעת קרוב לוי' אדר פטירת משה רבינו עליו השלום שזכותו עמד להם אז, ופה במירון מתאספים על ציון הקדוש בהתעוררות גדול, ובוודאי ההכנה הוא על פורים וקדושת הצדיק מתפשט על כל העולם כולו (וכמובא בליקוטי תפילות תפילה מ"ז ח"ב תפילת ל"ג בעומר עיין שם). ושבת זה הוא פרשת זכור שחיוב לשמוע מחיית עמלק מצוות עשה מן התורה, וענין קליפת עמלק הוא העיקר שורש הייצר הרע שבאדם, ובוה יש כמה מינים; פגם הברית ומחשבות והרהורים וגאות ופניות אשר קרך בדרך בחינת קרי (בחינת יקר גאווה) פגם הברית רחמנא לצלן, והעיקר מכל הוא; ויונב בך כל הנחשלים, שמפיל האדם בדעתו ומעציבו וכו' כמובא בדברי רבינו ז"ל שעיקר נשיכת הנחש הוא עצבות ועצלות שזה גרוע מכל, תחילת נפילה ניסה וכו', הייאוש קונה, ועל כן להיפך עיקר מחיית עמלק הוא בחינת יהושע מלא כל הארץ כבודו, שמחה והתחזקות בה' וצדיקיו. וזהו ענין גדולת קדושת שמחת פורים ושכרותו כמובא הרבה בליקוטי הלכות מזה. וקודם לזה תענית אסתר צריכין תשובה ובושה מהשם יתברך וזעקה וזעקה בסליחות להינצל מהייצר הרע מקליפת עמלק, בבחינת את דברי הצומות וזעקתם. ואחר כך בפורים לקיים כל המצוות בפורים בשמחה; קריאת המגילה בבחינת סיפורי מעשיות משנים קדמוניות, לפני הצדיק מרדכי ואסתר הם במגילה. ומתנות לאביונים צדקה יחוד קודשא בריך הוא ושכינתיה. ומשלוח מנות וסעודת פורים בחינת מן. והעיקר מהכל שתיה ושכרות פורים שעולים לבחינת לא ידע תכלית הידיעה שלא נדע, ואו השתיה הוא בחינת תיקון הברית והארת מרדכי שאין דוגמתו בכל השנה. ופורים ושמחתו הכנה לפסח להינצל ממשוה חמץ, (וכן הרהורים שהם חמץ), ולוכות לכיסופין והשתוקקות, ולהוציא הדיבור מהגלות "פה סח". וספירת העומר הכנה לקבלת התורה בשבועות שזה העיקר, שאו נקרא אדם על ידי קבלת התורה.

ידידו דורש שלומו ומאחלו כל טוב סלה, ופורים שמח, ופסח כשר ושמח
שמואל הורוויץ

לגבול הירדני.

כשבאתי לביתו מצאתי אותו מתהלך בבית בטלית קטן פשוט בלי מלבוש עליון, והתחיל לדבר עמי כדרכו דיבורים בעבודת ה' ובגדולת רבינו הק', ואז דבר איתי באריכות כמה שעות על גודל מעלת עניין ההדפסה בכלליות וזה היה ההתחלה.

אגב, כשנפגשתי עמו בתחילה היה נראה כאדם חסון ומלא, ואולם לאחר זמן קצר מצאתי אותו כחוש ורוה לגמרי, ואז נודע לי שחלה במחלה והוא כמובן לא פנה כלל לרופאים והוא לא הלך משום ציווי רבינו.

למרות כל זאת הוא המשיך לחיות עוד כשש שנים עד שנת תשל"ב, אז נסתלק בגיל ששים ותשע. בכל אותה תקופת ימי חוליו הוא לא הסתכל על עצמו כלום, והמשיך בעבודת ה' כאילו כלום לא היה, ואפילו בפורים האחרון שנה יין ונשתכר, על אף שהיו לו עוד כמה מחלות.

ר' שמואל הורוויץ הוא היה אדם נסתר מאד ושפל ברך מאין כמותו, הוא התנהג בצניעות ובפשיטות גמורה. אני זוכר שכמה פעמים ראיתי אותו יושב מול הדואר שהיה אז בתחילת רחוב מאה שערים ליד גאולה, ומכיון שלא היה לו שם כסא או ספסל לשבת היה רגיל להתיישב ולהמתין שם על המדרכה כשהוא מתפלל ומתבודד עם השם יתברך בדבקות נפלאה.

וכן זכיתי להתלוות אליו ולנסוע עמו הרבה פעמים למירון יחד עם ר' שמואל שפירא ועוד מאנ"ש, וראיתי את תוקף עבודתו את ה' שמה.

מתי החלה ההדפסה בפועל?

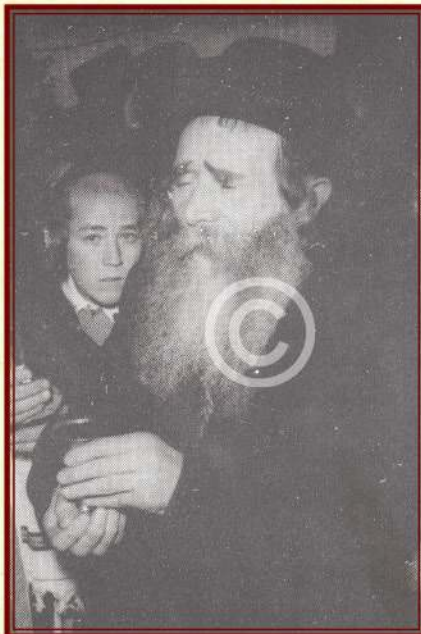
אחרי חודש תשרי תשכ"ז חזרתי לארה"ב, לאסוף כסף לצרכי נישואי והתעכבתי שם למשך חצי שנה, כשחזרתי לארץ ישראל לקראת חודש ניסן נסעתי למירון ושהיתי שם מערב ראש חודש ניסן עד ערב שבועות, בכל הזמן הזה היו שם ר' שמואל הורביץ ור' אריה לייב שפירא ובניו, שהיה אלמן

בשבת שלאחר ההדפסה היתה אז התעוררות גדולה בלימוד בסיפורי מעשיות אחר התפילה בשבת, ואז דרש ר' לוי יצחק כהרגלו, ואחרי השיעור נתן אז 'הספד גדול על אריה ויינשטוק.. ודיבר אז בהתלהבות לסייע בהדפסה והיה לי אז מזה חיזוק גדול

מודעה עבור המגבית השנתית שהתקיימה השנה בעשרה בטבת לרגל 'שנת היובל'

כהרגלו, ואחרי השיעור נתן או 'הספד גדול' על אריה ויינשטוק. ודיבר או בהתלהבות לסייע בהדפסה והיה לי אז מזה חיזוק גדול.

ר' אלחנן ספקטור

וכן כמעט בכל שנה בעשרה בטבת היה דורש ר' לוי יצחק בסעודת ההילולא בגודל מעלת עסק ההדפסה, והיה עושה או מגבית גדול לטובת 'קרן ההדפסה'.

מדי שנה לקראת יומא דהילולא של מוהרנ"ת הייתי מוציא כרוז ור' לוי יצחק היה חותם עליו ולפעמים אף ר' שמואל שפירא ור' אלחנן ספקטור היו מצרפים את חתימתם. אצל ר' אלחנן רק כשבאתי אני לבד אליו היה חותם, אבל אם היו באים אליו שנים ביחד כבר היה מתחמק שאינו כלום ואינו יודע מה רוצים ממנו. הוא כל כך נרתע מכל רבב של פרסום שהיה אסור לשני אנשים לגשת יחד אליו לכל דבר.

בשלב מסוים הגיע גם ר' אברהם נחמן גלבך בנו הגדול של ר' יצחק וסייע לי בכל עסק ההדפסה. הוא זה שהלך לר' אליהו חיים רוזין ושכנע אותו שאני צריך מקום לכל עסק ההדפסה, ואז נתן לי את החדר בבית הכנסת הגדול במאה שערים, וכך נכנסתי בעסק ההדפסה יותר חזק.

בשנת תש"ל הדפסתי שוב את ה'סיפורי מעשיות', ובשנת תשל"ה זכיתי לההדיר ולהדפיס אותו בעריכה חדשה, את המהדורה הזו הגיה ר' משה קרמר על פי צילום של הדפוס ראשון שהיה בידי, ואז תיקנו את הניקוד באידיש שהיה אז סגנון אידיש מאד לא רגיל. ר' משה הגיה גם את הליקוטי מוהר"ן שהודפס לפני כן בשנת תשכ"ט, והוא היה המגיה של כל הספרים.

עם השנים לאחר שגבר הביקוש גם לספרים בשפת האידיש, אני תרגמתי את הספרים לאידיש, לעשות כמה שאפשר כדי שיתקבל ויופץ ספרי רבינו גם בפני קהלים רבים יותר.

כמובן שבכל משך עשרות השנים היו הרבה עליות וירידות בענין ההדפסה, אבל תמיד ובכל מצב התחוקתי להמשיך הלאה, וברוך ה' שאני אחזו כבר בשנת היובל ליסוד קרן הדפסה תשכ"ח-תשע"ח [כאן נותן לנו הדף של המגבית של שנה זו], שעל ידה הודפסו והופצו בעולם אלפים ורבבות ספרים בהידור ובפאר רב בכל קצווי תבל.

ובדרך אגב, אם כבר והזכרנו את שמו של ר' אלחנן ספקטור אני רוצה לספר דבר שכבר אמרתי את זה להרבה אנשים, היו שני אנשים שאני בעצמי ראיתי שפניהם היו משתנים וזוהרים בשבת אחרת מכפי שהיו נראים בימות החול, אמנם היו מסופר על הרבה אנשים שראו עליהם איך פניהם היו משתנים, אבל אני ראיתי זאת בשניים, אצל ר' שמואל הורוויץ ור' אלחנן ספקטור, אני לא יודע אם גם אחרים ראו את זה, אבל

מאשתו בתו של ר' מרדכי קעו. המקום היה ריק ושומם מאיש ובקושי היה מנין מאנשי הכפר. בערב שבועות הגיעו למירון ר' שמואל שפירא ור' שמואל צ'צ'יק לעשות שם את התג כדרכם, אבל ר' שמואל הורביץ ואני חזרנו לירושלים, כי אז נפתח הדרך להכותל המערבי לראשונה אחרי המלחמה, ועד אז לא ראיתי עדיין את הכותל והשתוקקתי מאוד להיות שם, אולם לאחר מכן התחרטתי על כך כי היה שם תערובת גוראה ה"י.

סמוך לזה התחנתני, ועל התנונה באו כל אנ"ש שהיו אז בירושלים. אני זוכר שבקשתי אז לכבד את ר' אלחנן ספקטור שיהיה מסדר קידושין כי הוא הרי היה רב בפולין, אבל הוא סירב בכל תוקף, ואמר "אני כלום, איני רב". גם ר' לוי יצחק סירב להיות מסדר קידושין. לבסוף ר' גדליה קניג אמר לי שאקח מו"צ בירושלים לסידור קידושין, ואז לקח חמי את ר' דוב סוקולובסקי ז"ל.

האמת היא שעוד לפני התנונה כשהייתי באמריקה הדפסתי ההגדה של פסח 'אור זורח' שחיבר החסיד ר' אלתר טעפליקר בעל ה'משיבת והשתפכות הנפש', מכמה סיבות לא רציתי שזה יקרא על שמי וכתבתי את זה על שמו של אחד מאנשי שלומינו שעסק אז רבות בהדפסה.

אחר התנונה נכנסתי כולי לעסק ההדפסה. ראשונה הדפסתי את ספרי הרב מטשעהרין 'זמרת הארץ' ו'יקרא דשבתא' וכן את ה'עלים לתרופה'.

הספר הראשון מספרי רבינו שהדפסתי היה ה'סיפורי מעשיות', זה היה בשנת תשכ"ח. כי אז היה בנמצא רק הסיפורי מעשיות מדפוס למברג, והפעם האחרון שהדפיסו אותו היה בשנת תש"ט באמריקה על ידי ר' בירך רובינזון, ומשם שלחו כמות מצומצמת לארץ ישראל. לאור זאת התעוררתי להדפיס מחדש את הסיפורי מעשיות.

כשר' שמואל הורוויץ שמע שאני הולך להדפיס את הסיפורי מעשיות הוא נתן לי אז את ספרי 'שיחות ורמזים' כדי שאדפיס את הסיפורי מעשיות יחד עם זה. יש לציין שר' שמואל הדפיס את הספר 'שיחות ורמזים' בשנת תש"ח כאלף ספרים מזה, אך כשגלו מהעיר העתיקה נשאר שם כולם למעט עותק אחד או שנים שנשאר בידי ר' שמואל, והוא נתן לי אותו כדי שאדפיסו, ואכן הכנסתי זאת או בספר סיפורי מעשיות.

בשבת שלאחר ההדפסה היתה אז התעוררות גדולה בלימוד בסיפורי מעשיות אחר התפילה בשבת, ואז דרש ר' לוי יצחק

**ר' אלחנן ספקטור
היה חותם על
ה'קריאת קודש'
רק כשבאתי אליו
לבד, אבל אם
היו באים אליו
שניים ביחד כבר
היה מתחמק
שאינו כלום ואינו
יודע מה רוצים
ממנו. הוא כל
כך נרתע מכל
רבב של פרסום
שהיה אסור לשני
אנשים לגשת
יחד אליו לכל
דבר**

אני על כל פנים זכיתי וראיתי זאת.

את מי עוד מאנ"ש הנכם זוכרים?

הקשר הכי גדול והראשון היה לי עם ר' שמואל הורוויץ שכאמור הוא זה שכתב לי הכי הרבה מכתבים והיה לו חלק גדול בהתקרבותי.

הכרתי גם את ר' בן ציון אפטר שהיה יושב איתי כל מוצאי שמחת תורה ומספר לי סיפורים מעניינים על נסיעותיו לאומן ועל חסידי ברסלב בפולין ובאומן, והיה חוזר ואומר לי על כל מיני דברים "דוס זאלטו שרייבן דוס זאלטו שרייבן" [=דבר זה תכתוב ודבר זה תכתוב], כי מכיוון שעסקתי בהדפסה רצה מאד שאדפיס את הדברים.

את ר' יונה לבל, אני זוכר מימי ילדותי בארץ ישראל לפני שעברנו לאמריקה, הוא נסתלק בב' ניסן תשכ"א ואנחנו הפלגנו כמה ימים אחרי כן, כשר' יונה עבר ברחוב הרגישו אותו כולם, הוא היה הולך בדרך ומאיר פנים לכולם, לזה היה אומר

איזה דיבור של התחזקות ולשני מילתא דבדיחותא, בכל מקום שהלך היה משמח את לב הבריות. כשנפטר כולם הרגישו אבל גדול וצער עצום.

אני עוד זוכר שבשנת תשי"ז היה הראש השנה הראשון שהיה הקיבוץ בבית מדרשנו הגדול בירושלים, וכילד סקן נכנסתי להסתכל, ועל הקיבוץ היו אז כמאה וחמישים מאתים איש, וכהיום הזה ב"ה עניין רבינו מתפשט כל כך בעולם וספרי רבינו מופצים בכל העולם, עד כדי שהרב דוד אבוחצירא מנהריה השקיע סכום עתק של כמיליון שקלים בהדפסת ה"ליקוטי הלכות", שזהו דבר נפלא שבעבר זה לא היה יאומן כלל.

משנות ילדותי עוד קודם שנתקרבותי אני זוכר את ר' אלטר בן ציון, בדירתו התגוררתי כשנה וחצי במשך כל גלגולי הדירות שעברתי, ושם היה גם התנאים שלי, ומקודם גר שם ר' הערשיל לסקר. וכן זוכר אני את ר' שמואל מרדכי קורנבליס חמיו של ר' יעקב דוב, הוא היה יושב בכולל בשול במאה שערים בספסל הסמוך לקיר הפונה לצד חדרי והיה עושה התבודדות בקול, ולפעמים שמעוהו איך שהיה מדבר לעצמו "שמואל מרדכי שמואל מרדכי וואס וועט זיין מיט דיר.. וואס וועט זיין מיט דיר".. [=שמואל מרדכי שמואל מרדכי מה יהיה אתך.. מה יהיה אתך..].

וכן אני זוכר את ר' יחיאל גרינוואלד שאצלו התאכסנתי כמה פעמים בחרותי. וכן את ר"י פשיסחא, שם משפחתו האמיתית היה יונגרביץ אבל כך היה מכונה, הוא היה מפולין וממש לפני המלחמה הוא עבר לאורגוואי שבדרום אמריקה ומשם עלה לארץ ישראל, והוא ור' דוד שכטר היו השדכנים מברסלב.

עוד דמות מופלאה ובלתי נשכחת שכבר הזכרנו אותה היא דמותו של ר' אריה לייב שפירא, הוא היה הרבה במירון והיה הולך הרבה לשדות להתבודדות וועקותיו שם הדהדו עד למרחקים. הוא הסתיר את עצמו לגמרי, היה הולך לעיתים עם כובע קצת מוזר עם שוליים צרים, וכמדומני שהיה תקופה שאף לא הלך בשטריימל בשבת.

הכרתם את ר' יענקל תפילונסקי?

בוודאי. מיד אחרי שהגעתי לארץ ישראל לאחר שהלכתי לבקר את ר' שמואל הורוויץ כמו שספרתי מקודם, הלכתי לשול והייתי שם לבד, לא הכרתי שם אף אחד, ואו ניגש אלי ר' יענקל ומשכני לביתו וערך לפני סעודה ואו אכלתי בפעם הראשונה בארץ ישראל, ומאז היה לי קשר הדוק איתו. הייתי

קופת הצדקה של 'קרן הדפסה' הממוקמת בהיכל ביהמ"ד ברסלב במא"ש

כמוכן שבכל משך עשרות השנים היו הרבה עליות וירידות בענין ההדפסה, אבל תמיד ובכל מצב התחזקתי להמשיך הלאה, וברוך ה' שאני אווז כבר בשנת היובל לייסוד קרן הדפסה תשכ"ח-תשע"ח, שעל ידה הודפסו והופצו בעולם אלפים ורבבות ספרים בהידור ובפאר רב בכל קצווי תבל

ר' יעקב דב הלוי במערת המכפלה (באדיבות ר' יצחק צבי מליק)

ר' ישראל נחמן אנשיך

נוהג לבוא אליו הרבה פעמים אחרי חצות אל דירתו שברחוב צפניה, ומשם הלכנו יחד לשדה, היכן שכיום הוא רחוב חנה, שם נגמר הישוב אחרי ישיבת טשעבין, ומשם השתרעו הרים ושדות, ועל הדרך דיבר איתי כאלו דיבורים פשוטים ומעוררי לב שהרושם שלהם חקוק על לוח לבי עד היום.

גם את דמותו של ר' אברהם יעקב גולדרייך אי אפשר לשכוח, הוא היה אדם שמח וטוב לב, והיה לו הרבה "ווערטלאך" [דברי חצות] להרנין לבבות נשברים. הייתי הרבה בחדרו במירון, שם היה לו חדר גדול של כעשר מיטות, וכשהגעתי לארץ ישראל באחד מהריקודים הראשונים בשול ניגש אלי ואמר לי: "זעט אויס או דער רבי האט גיזאגט אז זיין זאך זאל זאך ארוף קלעפן האף הינגרישע אידן", [=נראה שעניין רבינו מתפשט כבר אצל היהודים ההונגרים].

חתי נסעתם שוב לאומן?

גם בנסיעה השלישית בשנת תשכ"ז הצטרפתי עם ר' צבי אריה רוזנפלד, וזה היה כשבועיים קודם חתונתי, וגם בנסיעה הרביעית בתשכ"ט זכיתי להימנות, ואז נפגשו עם ר' מיכל דורפמן בקייב שהיה עדיין גר שם, וכן נסע אתנו ר' יענקל תפילינסקי, ובשנת תשל"א נסעתי לבד.

איזה קשר היה לכם עם ר' הערשל וואסילסקי?

ר' הערשל היה הרוח החיה בכל ענייני רבינו, והוא עזר לי הרבה כל השנים בעניין ההדפסה בכל מה שהייתי צריך. כל הספיקות שהיו לי ובפרט בענין ההדפסה הייתי מתייעץ איתו. הוא היה הראשון שהתחיל למכור את ספרי רבינו ברבים, מלבד כל זאת הוא היה מכניס אורחים גדול וכל מי שהגיע לאמריקה ידע שהכתובת הוא ר' הערשל. ר' וועלוול חשין עוד כשהגיע בשנת תשכ"ב עם בנו לאמריקה התאכסן אצלו, וכן עוד רבים וטובים.

איזה ספרים ברצונכם להדפיס בזמן הקרוב?

דבר זה קיבלתי מר' לוי יצחק שאם אני חפץ להדפיס שיהיה זה בלי הודעות ופירסום. ולכן אף פעם לא אמרתי מקודם לאף אחד איזה ספר אני הולך להדפיס, וכששואלים אותי מה אני רוצה להדפיס, אני משיב שאני עצמי גם כן איני רוצה לדעת בכדי שההדפסה תצליח, אך מה לעשות שאני חייב לדעת מחמת שאני עוסק בזה. ראיתי תמיד גם אצל אחרים, כשמתפרסם הדבר המניעות מתגברות למעלה ראש. פעם אחד כבר היו הספרים

הייתי נוהג לבוא לר' יענקל' תפילנסקי הרבה פעמים אחרי חצות אל דירתו שברחוב צפניה, ומשם הלכנו יחד לשדה, היכן שכיום הוא רחוב חנה, שם נגמר הישוב אחרי ישיבת טשעבין, ומשם השתרעו הרים ושדות, ועל הדרך דיבר איתי כאלו דיבורים פשוטים ומעוררי לב שהרושם שלהם חקוק על לוח לבי עד היום

ר' יעקב גדליה תפילנסקי ז"ל

מוכנים רק שעדיין לא הגיעו אלי, וגיליתי זאת לאדם אחד, ומסיבות שונות ומשונות נתעכב הדבר שבוע או יותר עד שזה הגיע, מזה למדתי בכל תוקף שאיני מספר מקודם כלל.

מי ערך את סדרת הספרים הנודעת 'אוצר יראת שמים' מתולדות רבינו הק'?

בתחילה הספרים הודפסו חלק אחר חלק באידיש במהדורה בלתי מנוקדת, ורק לאחר שנים באמצע שנות המ' התחלנו לתרגם אותם ללשון הקודש, אבל אני לא השתתפתי כלל בכתיבה. מי שערך וכתב את זה היה ר' בצלאל פרידמן, וגם ר' אברהם ירבלום השתתף בעריכה, וזאת אני זוכר שהרבה דברים שכתבו היה ממה ששמעו מר' לוי יצחק, והיו מרבים לשאול אותו ולברר על כל מיני שיחות ומעשיות.

איזה עוד עניינים ראיתם אצל אנ"ש?

ראו עליהם את התמימות והפשיטות שהיה להם בכל ענין של רבינו, ואת הדביקות שלהם בעצת ההתבודדות וריבוי הלימוד בספרי רבינו. וביותר איך שהיו בורחים כמפני אש מכל ענין של פרסום ומאסו בדבר הזה מאד.

הענין הזה נכנס בי מאד במשך הזמן בעיקר משיעוריו של ר' לוי יצחק עד כמה צריך להתרחק מכל שמץ של פרסום וזה הדבר שראיתי אצל כל אנ"ש, ור' לוי יצחק עצמו היה נזהר מזה מאד והיה כמה פעמים שרצה להפסיק להגיד שיעורים בגלל שהרבה אנשים הלכו אחריו מביתו לבית הכנסת, ורק בגלל שאמרו לו שהשיעורים הם תועלת גדול לדור הצעיר לא הפסיק.

וכן הייתי בידידות גדולה עם ר' ישראל נחמן אנשין ב"ר שמואל מאיר, עמו הייתי מתרועע הרבה ומדבר איתו בעבודת ה' ובענייני רבינו, הוא עוד הכיר את הדור שלפניו, את תלמידי ראבר"ג שהתגוררו בירושלים ואמר לי פעם אני זוכר את אנשי שלומינו הקודמים היום אין כבר דמיון אליהם רק ר' שמואל הורוויץ הוא מאותה שארית הפליטה. הוא שנא והרחיק כל ריח של פרסום, דבר שהיה פשוט ורגיל אצל כל אנשי שלומינו בכל הדורות.

ולסיום, פונה בואת ר' אריה אל כלל אנשי שלומינו, לבוא לעזרת ה' בגבורים, למסור שב"ה זה כבר שנת החמישים שנה לקרן הדפסה וההוצאות הם גדולות ומי שיכול לתרום ולעזור שכרו גדול.

קרן של אור

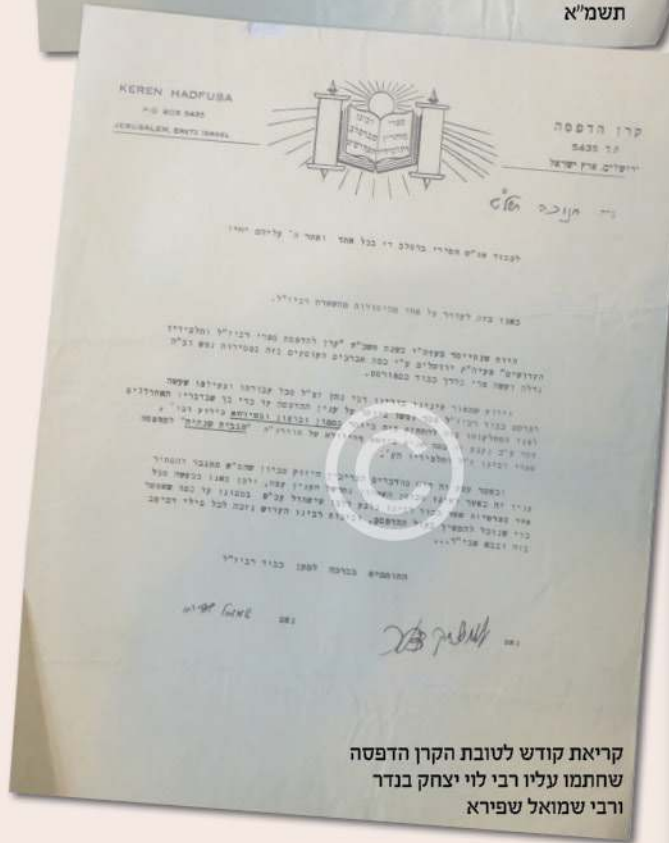
לרגל יובל שנים להתייסדות ה'קרן הדפסה', מוגשת בזה סקירת מספר ספרים, מהמיוחדים שבהם, שיצאו לאור בשנים הראשונות, הספרים שהופעתם ריגשה את ציבור החסידים, הרנינה את הלבבות, והפיחה בהם רוח חיים והתחדשות מופלאה

מודעה עבור
המגבית
שנתית
שהתקיימה
בעשרה בטבת
תשמ"ז

מודעה עבור
המגבית
שנתית
שהתקיימה
בעשרה
בטבת
תשמ"א

קריאת קודש לטובת הקרן הדפסה
שחתמו עליו רבי לוי יצחק בנדר
ורבי שמואל שפירא

במשך חמישים שנה יצאו מתחת ידיו של הרה"ח ר' אריה ויינשטוק הי"ו עשרות רבות של מהדורות חדשות של ספרי רבינו ותלמידיו הקדושים, בהם השקיע את כל אונו כוחו ויהבו.

כל ספר וספר שעלה על מכבש הדפוס וראה אור עולם היה מלווה לאורך כל הדרך. בכל שלב ושלב היה צריך מסירות והקרבה ויגיעה רבה ועצומה, כידוע לכל העוסק במלאכת קודש זו. והוא מסר נפשו והקדיש את כל כוחותיו ומרצו בכדי שהספר יצא בתכלית הפאר וההידור. והכל בהשקט ובהצנע בלי שום פרסומת.

בראשית ימי הקמת ה'קרן הדפסה', כשהחלו הספרים לצאת לאורה, בזה אחר זה, היה זה בגדר חידוש נפלא שלא הורגלו לכך עד היום. לפתע פתאום קם אברך רך בשנים ומתמסר כל כולו להדפסת הספרים ברוב פאר והדר, ובפנים ואותיות חדשות ומאירות לגמרי, אשר כמוהם לא היה עד עתה.

כמוהרנ"ת וי"ע בשעתו העמיד ר' אריה הי"ו במשך השנים בית דפוס משלו שמשכנו היה בקומת קרקע של ה'שול' במאה שערים, שם ישבו יומם ולילה וסידרו וצירפו אות לאות וכך הדפיסו את הספרים. ואכן, בשער של הליקוטי הלכות הראשון נכתב: דפוס ברסלב.

מן הראוי לציין שכאשר התוודע רבי לוי יצחק בנדר וראה את נפלאות מסירותו על ענין ההדפסה, האציל עליו את ברכתו שלא יגרע חלקו ובוודאי יזכה על ידה לילדים מאירים.

כדי לממן את העלויות האדירות סכומי עתק של ההדרת והדפסת הספרים שגאו ועלו עד למעלה ראש, פנה ר' אריה לכלל אנשי במכתבים ומודעות לסייע לו בהחזקת הקרן הדפסה ברצון ממון וטרחה כל אחד כפי יכולתו.

בשנת תשכ"ח השנה הראשונה לייסוד קרן הדפסה, יצא 'קול קורא' על ידי הוועד שמינה ר' אריה על הקרן, בו הם פנו לכלל חסידיו ברסלב די בכל אתר ואתר, ליטול חלק ולהשתתף בהוצאות הדפסת הספרים.

זקני אנשי עמדו מאחורי קרן קדושה זו, טיפחוה וחיווקה, ובכדי לחזק את הדברים הצריכים חיווק תמיד, יוצאים הם מידי פעם בקריאת קודש לכלל אנשי לעזור ולסייע בהוצאות הגדולות, ובכך הפרסם את שם רבינו הק' בכל העולם.

על ה'קריאה קדושה' להחזקת הקרן הדפסה שיצאה בשנת תשל"ט חתמו זקני וגדולי אנשי זצ"ל ויבלחט"א: ר' לוי יצחק, ר' שמואל שפירא, ר' אלחנן ספקטור, ר' יעקב מאיר שכטר, ר' משה קרמר. כשכל אחד מוסיף בלשונו דברים המעוררים בגדולת הדפסת ספרי רבינו.

בכל שנה לקראת עשרה בטבת, יום ההילולא של מוהרנ"ת, עורך ר' אריה מגבית שנתית להחזקת הקרן הדפסה, בו יוצאת קריאה אל כל אנשי שלומינו להשתתף בהוצאות הקרן בעין יפה בסכומים הגונים כדי להרחיב את פעילות הקרן בהדפסתם של עוד ספרים בתכלית הפאר וההידור.

בסעודת הילולא של מוהרנ"ת שבכל שנה היה החסיד רבי לוי יצחק בנדר מדבר בגודל מעלת עסק ההדפסה, אשר זאת הייתה צוואת קדשו של מוהרנ"ת לפני שעלה ונתעלה לגנוי מרומים, וכל ימיו היו חטיבה אחת של עסק הדפסת והפצת ספרי רבינו הק' בעולם. כשלאחר הדרשה היה עושה מגבית לטובת הקרן הדפסה.

הספרים הראשונים

הספרים שחנכו את הקמת 'קן הדפסה' שנת תשכ"ח

בשנת תשכ"ח, תקופה קצרה לאחר חתונתו, התחיל ר' אריה במלאכת הדפסת ספרי רבינו הק' בארץ ישראל. הספרים הראשונים שהעלה על מכבש הדפוס היו ספרי הגה"ק ר' נחמן מטשעהרין ז"ל זמרת הארץ יקרא דשבתא נחת השולחן וספרי אוצר היראה, כמו כן הדפיס או את הספר 'עלים לתרופה'. בכך למעשה נחנך ה'קן הדפסה'.

שער הספר 'סיפורי מעשיות' שהודפס ע"י הקן הדפסה בשנת תשכ"ח

בהדפסת העלים לתרופה שהדפיס או, היה משום חידוש. שכן בהוצאה שלפניה שיצאה לאור בארצות הברית ע"י הרה"ח ר' יעקב דב ז"ל, היה זה פורמט קטן שהאותיות בו היו קשות לקריאה, במהדורה זו הדפיס ר' אריה בהדפסה גדולה ברורה וקריאה.

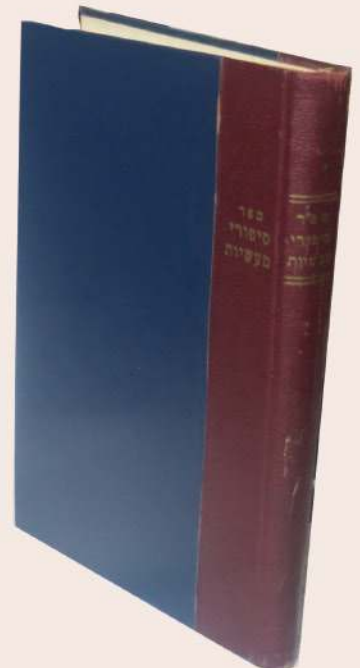

שער הספר 'יקרא דשבתא' שהודפס ע"י קן הדפסה בשנת תשכ"ח

לאחר מכן עסק ר' אריה בהדפסת ספר "סיפורי מעשיות". היה זה הספר הראשון מספרי רבינו הקדוש עצמו שהדפיס, מתוך מהדורת-צילום של הוצאת לעמבערג תרס"ב שהדפיסה רבי ישראל קרדונער ז"ל. בכך לראשונה נדפס ה"סיפורי מעשיות" בארץ הקודש בכרך אחד. עד אז, כמה שביקשו אנ"ש להביאו אל בית הדפוס, לא עלה הדבר בידם אם מחוסר ממון אם מחמת שאר מניעות, ורק חלק מהמעשיות הודפסו בחוברות קטנות, שכל אחת הכילה שתי מעשיות.

גם הוצאה זו היתה בפורמט גדול יותר מההוצאות קודמות, והאותיות שבה היו יותר ברורות וקריאות. לאחר המעשיות צירף ר' אריה את ההלכות שב'ליקוטי הלכות' המדברות על המעשיות, וכן את ספר 'רמזי המעשיות' להגה"ק מטשעהרין ז"ל.

בסוף הספר צירף את הספר "שיחות ורמזים" השייכים למעשיות, ליקוט נפלא מכל ספרי רבינו הק' ותלמידיו על המעשיות שבי"סיפורי מעשיות". ספר זה שחובר והודפס לראשונה בשנת תש"ח בכאלף עותקים על ידי החסיד ר' שמואל הורביץ זצ"ל, אבד עם כל עותקו בעת שנחרבה העיר העתיקה על ידי

ה'סיפורי מעשיות' שהודפס לראשונה בארץ ישראל ע"י קן הדפסה בשנת תשכ"ח

השלטון הירדני. רק ספר אחד נותר לפליטה מאותה הוצאה והיה מונח אצל ר' שמואל הורביץ. כך שלמעשה ספר זה לא היה כלל בנמצא ולא פורסם כלל וכלל.

כאשר גודע לר' שמואל ז"ל שר' אריה הולך ומדפיס את הסיפורי מעשיות ביקש ממנו שיואל לצרף אליו את ה'שיחות ורמזים', ונתן לו את העותק היחיד שנשארו לו לפליטה, כדי שיעתיק ממנו. וכשהסיפורי מעשיות אכן הודפס יחד עם ה'שיחות ורמזים', נתמלא

שער הספר 'נחת השולחן' שהודפס ע"י קן הדפסה בשנת תשכ"ח

שער הספר 'שיחות ורמזים' שחובר ע"י רבי שמואל הורביץ והודפס יחד עם הסיפורי מעשיות בשנת תשכ"ח

ר' שמואל שמחה גדולה על כך שהספר לא ירד לטמיון.

בכלל, כשר' אריה החל בהדפסת הספרים בשנת תשכ"ח, היתה שמחה רבתי בקרב אנ"ש, שכן עד עתה כל הספרים בארץ ישראל היו מהוצאות מאוד ישנות וקשות לקריאה, והנה מגיע אברך ומתחיל להוציא ספר אחר ספר בפורמטים גדולים ובכריכות מפוארות במושגי הימים ההם.

לא היה כבושם הזה

מהדורת הפאר של 'ליקוטי מוהר"ן' ליקוטי מוהר"ן - תשכ"ט

השער הכסף של ה'ליקוטי מוהר"ן' שהודפס בשנת תשכ"ט, באמצע השער הוסיפו את המילים 'זה ינחמנו...'

בשנת תשכ"ט התמסר ר' אריה בכל לבו ונפשו להוציא לאור את הספר 'ליקוטי מוהר"ן' בעריכה חדשה (זה הספר הראשון שר' אריה ערך מחדש, עד עתה נדפסו רק צילומים של הוצאות קודמות), בפורמט ענק שלא היה כמותו מעולם. ובנוסף לכך היו בו מעלות רבות והוספות חדשות. הספר נדפס באותיות גדולות ומרובעות שלא כההוצאות הקודמות שהיו כולן בכתב רש"י, למעט ההוצאה של מהדורת 'אפטא' שהודפסה בפולין בשנת תרח"צ ע"י החסיד ר' יצחק ברייטער ור' צבי לסקר ז"ל, ששם האותיות היו מרובעות ואו היתה זו הפעם הראשונה, אך הוצאה זו לא היה בצורת הדף כמו שהיה בהדפסה של מוהר"נ"ת. כאן, בהדפסה של ר' אריה, נדפס הספר הקדוש באותיות מרובעות גדולות ובהירות, וכן עומד בצורת הדף על פי הצעת הרה"ח ר' נחמן בורשטיין ז"ל, לשמור על צורת הדף דייקא.

היתה זו אפוא עריכה חדשה שהצריכה יגיעה גדולה שארכה כשנה שלימה. כל זאת עם כריכה מהודרת ושערים נאים, וכן הספר הוגה

משאת הנפש של רבים וטובים בכל הדורות, להוציא לאור ה'ליקוטי הלכות' בסט שלם במהדורה אחת, בעוד שעד אז הודפס בכל פעם רק כרכים בודדים.

על הוצאה זו התייגע וטרח ר' אריה רבות בגוף בנפש וממון, כאשר עבודת ההדפסה נמשכת לאורך שנה שלמה. סכומי עתק הושקעו במהדורה זו להוציאה ברוב פאר והדר, בדפוס ונייר משובח ובכריכה נאה, ולשם כך אף מכר ר' אריה את דירתו לכסות את הוצאות הדפוס שעלו עד למעלה ראש.

את ה'ליקוטי הלכות' הזה ר' אריה הדפיס בדפוס הפרטי שהקים. הדפוס היה במרתף של 'השול' - בית המדרש הגדול של ברסלב שבמאה שערים, שם הקים את הדפוס, כך גם מופיע בשער הספר: דפוס ברסלב.

שער הספר ליקוטי הלכות שהודפס בשנת תש"ל בדפוס ברסלב כמופיע בשער

הסט ליקוטי הלכות שהודפס לראשונה כל השמונה כרכים ביחד

♦♦♦
ההוצאה המאירת עיניים
'סיפורי מעשיות' בעריכה חדשה
ומתוקנת
סיפורי מעשיות - תשל"ו

בשנת תשל"ו בחודש שבט, הוציא לאור את הסיפורי מעשיות בעריכה חדשה. הספר נדפס מחדש "באותיות חדשות וגדולות מאירות עיניים".

גם ספר הוגה בדקדוק רב על ידי הרה"ח ר' שמואל משה קרמר שליט"א על פי דפוס ראשון שהודפס בשנת תקע"ה על ידי מוהרנ"ת אשר על פיו הגיהו את כל הספר כולו וממנו לא נטו ימין ושמאל, אם בתיקוני הטעויות בחסר ויתר שנפלו בכל המהדורות, או בשאר התיקונים.

בהגהות מדויקות ובתוספת מאות מראי מקומות, כל אלו היו אז חידוש גדול ואכן לא בכדי הספר התקבל בהתרגשות עצומה וזכה לחביבות מיוחדת בקרב אנ"ש.

הספר הוגה בהגהה מדויקת ע"י הרה"ח ר' שמואל משה קרמר שליט"א, שניפה את הספר בעשרה גפות מכל טעות ומכשול. כמו כן הוסיף ר' משה מאות מראי מקומות. בהוצאות קודמות היו מקומות שנשמטו שורות שלמות, וכאן הכל הוגה ותוקן כראוי. בסוף הספר הוסיפו "תורות מכתב יד רבינו ז"ל" אשר הועתקו מגוף כתב יד מוהרנ"ת, וכן הוסיפו 'מפתחות לליקוטי הלכות', ו'שיחות ממעלת תורתו', ובסופו נספח 'מפתח עיניים' שחובר ע"י הרה"ח ר' נתן צבי קעניג ז"ל.

ה'ליקוטי מוהר"ן' שנערך מחדש והודפס בשנת תשכ"ט

בפתח הספר

הוצבו שני שערים, השער הראשון בצבע כסף והשני בצבע זהב, באמצע השער הראשון של הכסף הועתק השבחים הנוראים על רבינו הק', שנדפסו בשער הספר 'ליקוטי אבן' שחיבר רבי אפרים ב"ר נפתלי ז"ל מגדולי תלמידי מוהרנ"ת:
 "הוא נחמתינו ושמתנינו. תקוותינו ותכליתנו. הוא השליט. הוא המשביר לכל ישראל ולכל העולמות אשר בצילו נחיה בגוים רוח אפינו משיח ה' אמן".

השער הזהב של ה'ליקוטי מוהר"ן' שנערך מחדש והודפס בשנת תשכ"ט

בהדפסת הספר הזה השקיע ר' אריה את מיטב לבו ונפשו ולא חסך מכספו וממונו כדי להדפיסו בהדפסה המשובחת ביותר, כאשר גם נכרך הספר בכריכה מהודרת מהכריכות המפוארות של הימים ההם.

מי שהתמסר כל כולו והיה להדפסת ה'ליקוטי מוהר"ן החדש והמפואר הזה היה ר' אברהם נחמן גלבך הי"ו, שהתמסר על כך ימים ולילות חודשים ארוכים בכדי להוציאו מתוקן ומסודר כדבעי. כמות הספרים שנדפסו אז היתה: 3,000 ספרים, מתוכם השתתף הרה"ח ר' צבי אריה רוונפלד ז"ל במימון של הדפסת אלף ספרים.

♦♦♦
הבשורה הגדולה
לראשונה נדפסו יחד
כל שמונת כרכי ה'ליקוטי הלכות'
ליקוטי הלכות - תשל"ו

בשנה תשל"ו נפל דבר בישראל. היתה זאת שנת בשורה לכלל חסידי ברסלב והציבור התורני דאז. לראשונה נדפסו כל שמונת חלקי ליקוטי הלכות יחדיו. בימים הללו לא היתה זאת משימה פשוטה כלל. בעזר רוח אדיר השליך ר' אריה את נפשו וממונו מנגד ובמאמצים עליאיים ובהשקעת הון עתק הוציא מהכה אל הפועל את

או שאלה שעלתה אודות אמינותם של כל מיני שיחות ומעשיות היה ר' אברהם שמעון בורשטין שואל את ר' לוי יצחק ומברר אצלו מהי הנוסחה המדוייקת.

המהדורה הראשונה יצאה לאור בשפת האידיש, ולאחר מכן תורגמה ללשון הקודש.

ספרי אוצר יראת שמים - תולדות חיי רבינו הקדוש

מקונטרסים בודדים לסדרה מפוארת

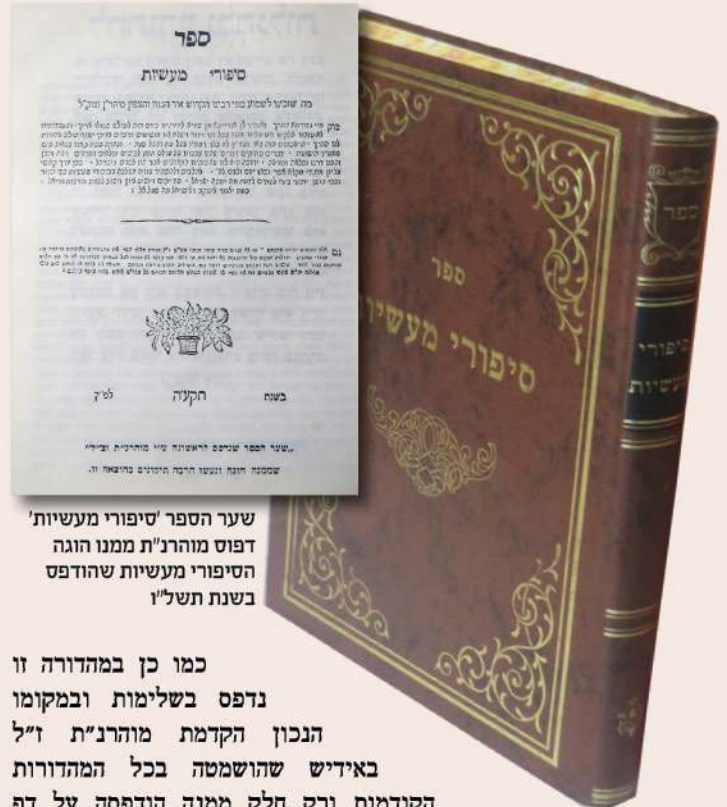
לראשונה: סט 'אוצר היראה' השלם

בשנת תשכ"ח הדפיס את הספר 'אוצר היראה' הכולל את 'ליקוטי עצות' וכן 'ליקוטי עצות מהדורה בתרא' מהרב מטשעהרין, ו'ליקוטי עצות חדש' שהינו ליקוט מליקוטי הלכות שעשה הרב מטשעהרין. מהדורה זו הייתה מהדורת צילום מהדפסת ר' אהרן לייב ציגלמן ז"ל הי"ד בפולין שהוציאם לאור בקונטרסים.

במהדורה זו של אוצר היראה הוציא ר' אריה את הסט כולו שכלל חמישה כרכים, דבר זה היה חידוש גדול שלא היה עד אז, שכן בפולין הדפיסו את 'אוצר היראה' בקונטרסים נפרדים חלקים מהספר, משום שאנ"ש בפולין היו עניים ולא היה כסף להוצאה כה גדולה, ובזמן זה לא היה בנמצא סט שלם של אוצר היראה, עד שהגיע ר' אריה והדפיס את הסט כולו בחמישה כרכים.

כעבור כמה שנים הוציא את הספר 'אוצר היראה' במהדורה חדשה, אשר ערך מחדש את כל הספר, והוציא את זה בפאר והדר באותיות רש"י נאות, מה שלא היה בפאר והדר כזה לפני כן.

התודה והברכה ללידינו הרה"ח ר' אברהם שמעון בורשטין שליט"א על עזרתו וסיועו המרובה בעריכת המאמר ובמסמכים הנלווים אליו, וכן תשואות חן ללידינו הרה"ח ר' שמואל תפילנסקי שליט"א על עזרתו וסיועו.

שער הספר 'סיפורי מעשיות' דפוס מוהרנ"ת ממנו הוגה הסיפורי מעשיות שהודפס בשנת תשל"ו

כמו כן במהדורה זו נדפס בשלימות ובמקומו הנכון הקדמת מוהרנ"ת ז"ל באידיש שהושמטה בכל המהדורות הקודמות ורק חלק ממנה הודפסה על דף השער.

עוד מעלה חשובה היתה בו, אשר בכל המהדורות נתקשו רבים למקרא ניקוד האידיש מסיבת שינויי המבטא שבין המדינות עד כדי אי הבנת המכוון, ובמהדורה זו נדפס עם הניקוד הנכון הרהוט בפי הכל.

גם במהדורה זאת הוסיף ר' אריה בסוף הספר את מאמרי הליקוטי הלכות שעל המעשיות, ואת הספר 'רמזי מעשיות' שחובר ע"י הגה"ק מטשעהרין ז"ל.

הספר נכרך בכריכת בד לוקס, כריכה מיוחדת במושגי הימים ההם. ונדפס מזה 2,000 ספרים.

היצירה המופלאה

לראשונה ספר מתולדות חייו של רבינו הק' מקובץ בפונדק אחד מכל ספרי רבינו ותלמידיו וערוך בשפה קלה ספר 'אוצר יראת שמים'

יצירה מופת חדשה ומפלאה שהוצאה לאור על ידי ר' אריה, דבר שלא היה כמוה קודם לכן, היא סדרת הספרים המתארים את כל תולדות ימי חייו הקדושים של רבינו בשפה השווה לכל נפש. הסדרה נערכה על ידי הרה"ח ר' בצלאל פרידמן, והשתתפו בה עוד מיקירי אנ"ש, בהם הרה"ח ר' אברהם שמעון בורשטין והרה"ח ר' אברהם יארבלום. היה זה פרויקט גדול בהקיפו וכמובן במעלתו וחשיבותו, שכלל תמונות ותצלומי כתבי יד רבים. סדרת ספרים זו יצאה בעריכה מחודשת המותאמת לשפתו של הדור.

בסדרת ספרים זו לוקטו לראשונה כל תולדות חייו של רבינו הקדוש הפזורים בספרי רבינו ותלמידיו וקובצו לפונדק אחד, בהוספת פרטים רבים שלא היה ידוע עד הנה, רבים מהסיפורים היו ממה שנשמע מפי החסיד ר' לוי יצחק בנדר ז"ל. כמו כן בכל ספק

בא להתלוצץ ונמצא מקרב

ומרוב התעמקותו ועיונו לא הרגיש ככל בכניסתם. הם נטלו פיסת-גיר, סימנו עיגול על הרצפה סביב מקום עמדו והלכו להם, בבוקר הגיעו אל בית-המדרש וראו אותו עדיין עומד בתוך העיגול ולומד.

ברם, כגודל חריפותו ולמדנותו של ר' עקיבא-שלום חיות, כך התנגדותו לחסידים ולרבותיהם. ובטולטשין, עיר שרוב ככל תושביה חסידים, היה זה דבר יוצא דופן. התנגדותו המופלגת הביאה אותו לחבר ספר שבו לעג והתלוצץ מצדיקי הדור.

מלבד גאונותו ובקיאותו הגדולה בנגלה, היה בקי גם בספרי צדיקים - ולהבדיל בין אור לחושך - גם בספרי פילוסופיה, חקירה ואפיקורסות. אבל היה כאחד היראים, עם זקן ופיאות, ונחשב לירא מלומד.

הערים טולטשין וברסלב קרובות זו לזו, באחד הימים נקלע ר' עקיבא-שלום לברסלב, אדהכי והכי, עלה על דעתו לסור אל ביתו של מורנו רבי נתן, כדי לעשות לאחר מכן שחוק והיתול מכל מה שיראה וישמע אצלו.

התקרב על ידי ר' עקיבא מלמד. שער הספר 'משיבת נפש' שהדפיס רבי צבי וויסליב יחד עם רבי ישראל קרדון

ואינו מרגיש כלל בסובב אותו. וכשגברה עליו השניה, היה מנמנם מעט כשנר תחוב בידו, כדי שאחרי שעה קלה יתעורר. פעם נכנסו כמה צורבים אל בית-המדרש ומצאוהו עומד ולומד כדרכו,

מגדולי ומפורסמי הדור. אמרו עליו שהיה נשאר לבדו בלילות בבית-המדרש ולומד בהתמדה עצומה במשך שש-עשרה שעות כשהוא עומד כשרגלו האחת על הארץ והשניה על הספסל,

שמו של הגאון ר' עקיבא-שלום חיות מטולטשין, מצאצאי הגאון רבי יצחק חיות אב"ד סקאלא בעל ה'זרע יצחק', היה מפורסם בכל עירו טולטשין ומחוצה לה.

למדן מופלג ומוסמך להוראה היה ר' עקיבא-שלום, הוא התכתב תכופות בהלכה עם גאוני זמנו; רבי שלמה קלוגר מברוד, רבי יוסף שאול נתנזון מלבוב בעל 'שואל ומשיב', רבי אברהם תאומים בעל ה'חסד לאברהם' מבוטשאטש, רבי מאיר איזנשטט תלמיד החתם-סופר בעל מחבר שו"ת 'אמרי אש', רבי אהרן משה טויבע'ס מיאסי בעל ה'תועפות ראם', ועוד מגדולי הפוסקים והמשיבים בדורו.

חיבורים רבים כתב ר' עקיבא-שלום בתורה, ביניהם; 'נחלת שבעה' על שבעה ממסכתות הש"ס, חיבור על הש"ך והט"ז ביורה-דעה, 'עקבי שלום' פירוש על הסידור, שנדפס לאחר פטירתו עם עשרות הסכמות

היה מפורסם בעירו ומחוצה לה.
מראה העיר טולטשין כיום

תושבי העיר, אך חזקו על האברך ר' צבי דברי רבו, והוא החל להתחבר אליהם, ללמוד מאורחותיהם, עד שלא ארכו הימים והוא נעשה לברסלבר נלהב. ברבות הזמן נשתדך עם רבי נחמן חזן מטולטשין תלמיד מוהרנ"ת, כשר' יחיאל בנו של ר' צבי נשא לאשה את מרת רחל בתו של רבי נחמן מטולטשין.

כל כך דבק ר' צבי באורו של רבינו, שנחלץ בכל לבו להפצת תורתו הקדושה על פני תבל, הוא עמד לימינו של רבי ישראל קרדונר שמסר נפשו להדפסת והפצת ספרי רבינו מתוך עוני ודחק, ויחד עמו עסק בעבודת הקודש של 'יפוצו מעיינותיך חוצה'.

בערוב ימיו עלה ר' צבי לארץ הקודש והתיישב בירושלים, שם נסתלק לעולמו ומנוחתו כבוד בהר-הזיתים.

באמת אמרו: בוודאי עמדה לו לר' עקיבא-שלום זכות זו שעל ידו נתקרב ר' צבי וייסלייב!

פסח וייסלייב. נפשו של ר' צבי נמשכה לדרך החסידות, למרות שרבו היה מתנגד מושבע, אלא שבאזור מגוריו היו חצרות אדמו"רים שונים, והוא התחבט בשאלה, לאיזו חסידות להתקרב.

עד שביים מן הימים החליט לשטוח את לבטיו בפני רבו בכבודו ובעצמו. הוא פנה אליו ושאלתו בפיו כשהוא מקדים: "בזה שאתם אינכם מאמינים בבעל-שם-טוב הקדוש - אינני בדעה אחת עמכם, ואני מאמין בבעל-שם-טוב, אולם בזאת אני מסופק; לאיזו חסידות אתקרב, ובכן שואל אני אתכם, מה דעתכם?"

"אם רצונך להיות חסיד" - השיב ר' עקיבא-שלום לתלמידו הצעיר - "התקרב לחסידי ברסלב", וכאן סיפר לו מעט מגדולתו של מוהרנ"ת, כפי שראו עיניו כמציץ מן החרכים בביקורו בביתו בברסלב הסמוכה.

בטולטשין, כמו בשאר המקומות, היו חסידי ברסלב נרדפים ונבזים על ידי רוב

לדבר תורה כזה הוא לא ציפה - - - כיצד זה גילה רבי נתן את כוונתו האמיתית ואף השיב לו תשובה כהלכה?! בינו לבין עצמו הוכרח להודות בעל-כורחו: אכן, חכמת אלוקים בקרבו בבחינת חכם עדיף מנביא.

הוא נפרד מרבי נתן ביראת-כבוד והלך לדרכו, ולא זו בלבד שלא התלוצץ ממנו, אלא שמאותו יום ואילך נוהג היה לומר לידידיו ומכריו: "ברסלב גר יהודי גדול", ומספר להם על אותה פגישה קצרה עם מוהרנ"ת, תוך שהוא מוסיף שלא כדרכו דברי שבח עליו, על אף שמקרב החסידים הינו.

חלפו שנים מאותו ביקור בברסלב. ר' עקיבא-שלום שימש בטולטשין עירו כמלמד לבני-תורה מבתיים עשירים, בעלי-בתים נגידיים מן האזור, אותם היה מחדד בלימוד ובפלפול בעומק העיון. בין תלמידיו היה אברך מבקש קרבת ה' ושמו ר' צבי ב"ר

הוא הסווה עצמו והסתיר את כוונתו האמיתית, נכנס אל ביתו של מוהרנ"ת, עטור בזקנו ופיאותיו, והציג עצמו כלמדן ואיש ספר מטולטשין: "באתי לשמוע איזה דבר-תורה".

עומד ר' עקיבא-שלום ומצפה לשמוע את הדבר-תורה, באמרו בלבבו כי הדברים שישמע כעת יהיו לו לחומר למדורת הליצנות שלו כנגד החסידים.

פתח מוהרנ"ת את פיו הקדוש ואמר לו:

"רבינו הקדוש רבי נחמן אומר, שצריך לנסוע אל הצדיק לחזור ולבקש אחר אבידתו. אך הצדיק אינו משיב לאדם את אבידתו, עד שידרשנו אם אינו רמאי ושקרן, כמו שכתוב 'עד דרוש אחיך אותו' - ודרשו חז"ל (בבא מציעא כז) עד ש'תדרוש' את 'אחיך' אם אינו רמאי - - - " (ליקוטי מוהר"ן קפ"ח)

ר' עקיבא-שלום נשאר על עומדו נדהם למשמע אוזניו;

”כִּמָּה פְּעָמִים הָיָה מְדַבֵּר הַרְבֵּה עִמָּנוּ, וְהִזְהִיר
אוֹתָנוּ מְאֹד לְקָרֵב נִפְשׁוֹת לַהֲשֵׁם יִתְבָּרַךְ,
לְהַשְׁתַּדֵּל לְדַבֵּר הַרְבֵּה עִם בְּנֵי־אָדָם כְּדִי לְעוֹרְרָם
וּלְהַשִּׁיבָם לְקָרְבָם לַהֲשֵׁם יִתְבָּרַךְ.

”וְהוּא ז’ לְהַאֲרִיךְ לְדַבֵּר עִמָּנוּ כִּמָּה וְכִמָּה פְּעָמִים
מְזָה וְזִרְזוּ אוֹתָנוּ לָזֶה מְאֹד בְּכִמָּה מִיָּנִי לְשׁוֹנוֹת,
וְכִמָּה פְּעָמִים הָיָה מְבַזֶּה אוֹתָנוּ בְּבִזְיוֹנוֹת עַל שְׂאֵנוּ
מִתְעַצְלִים בָּזֶה, וּפַעַם אַחַת קָרָא אוֹתָנוּ עֵצִים
יְבֵשִׁים, עַל שְׂאֵין אָנוּ מוֹלִידִים נִפְשׁוֹת שִׁיתְקַרְבוּ
לַהֲשֵׁם יִתְבָּרַךְ עַל יְדֵינוּ.

”וּפַעַם אַחַת, בְּלֵיל מוֹצָאֵי־שַׁבָּת, עָמַדְנוּ לְפָנָיו
עִם כִּמָּה אֲנָשִׁים מֵהַחֲשׁוּבִים שְׁלוֹ, וְהוֹכִיחַ אוֹתָנוּ
מְאֹד כִּמָּה שָׁעוֹת עַל עֲנִיָּן זֶה, וְסִפֵּר אֶז הַרְבֵּה
מֵעֲנִיָּן זֶה. וְגַם הָיָה רְצוֹנוֹ, שִׁיִּסְעוּ נְסִיעוֹת בְּשִׁבִיל
זֶה כְּדִי לְדַבֵּר עִם בְּנֵי־אָדָם.”

(חיי מוהר"ן תקמ"ג)